INTERVJUI: DANICA POPOVIĆ I GORAN DRAGANIĆ, ADVOKAT "UTISKA NEDELJE"

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 DIN

01164
9 770353 802002

VREME

broj 1239
2. oktobar 2014.

PARADA PONOSA I POSLEDICE

SLUČAJ BRAĆE VUČIĆ

imlek
jogood
voćni jogu
JAGODA
bogato komadićima voća

VREME

BROJ 1239
2. oktober 2014.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Ana Aleksić, Mirjana Kalezić

redakcija
Aleksandar Anđić (foto), Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Marko Tasić, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

06 Zoom: Nas dva brata oba ratujemo

06 Prada, policija i posledice: Slučaj braće Vučić

08 Reakcije: Rekli su

09 Ko je Andrej Vučić: U senci velikog brata

10 Analiza snimka TV N1: Trideset pet sekundi drame

12 Parada ponosa 2014: Klinička slika države

15 TV Manijak: Buna na dahije, gejeve i B92

16 Paraliza sudstva u Srbiji: Država bez advokata

19 Lik i delo: Nikola Selaković

20 Intervju: Danica Popović

24 Nuspojave: Huliganski kompliment

25 Intervju: Goran Draganić

26 Kultura sećanja: Peti oktobar

30 Kriminal: Kruševac, kalašnjikov i kokain

32 Novi nemački zakon o azilu: Pravi i lažni azilanti

34 Lisica i ždral: Bračni drugovi

36 Strip: Kuda dalje?

KULTURA

39 Festivali: Jeszcze Polska nie zginela...

40 48. Bitef: Grobnica za relevantno pozorište

45 Reč o delu: Koncert sastava „Vrelo"

SVET

46 Internet: Borba za prevlast i špijunaža

54 Rat protiv terora: Obračun sa Islamskom državom

56 Lični stav: Zoran Ćirjaković

MOZAIK

58 Marihuana kao lek: Biljka spasa s one strane zakona

61 Vreme uspeha

69 Navigator: Roming se ukida, a ka' će, ne znamo

70 Vreme uživanja: Stranac

Peti oktobar je posle neprimerenih glorifikacija ostao u raljama nipodaštavanja, obezvređivanja i ismevanja svih onih koji su do tog datuma negirali ono za šta se sada zalažu, ali i onih koji su dugo verovali da je Srbija počela da živi od tog datuma

PIŠE: ZORA DRČELIĆ

Krmaneći između ozbiljnosti i fenseraja, intelektualnih pomodnosti i sjajnog, katarzičnog teatra, Bitef je ostvario solidan domet, što je verovatno najviše čemu imamo pravo da se nadamo

PIŠE: TEOFIL PANČIĆ

Mada se uveliko priča o sajber ratovima Amerike i Kine, Irana i Izraela, Rusije protiv Estonije i Gruzije, nijedna dosadašnja aktivnost na mreži ne uklapa se u definiciju rata po Klauzevicu: ne postoji element sile, spremnost jedne strane da svoju volju silom nametne drugoj, niti su definisani jasni politički ciljevi

PIŠE: DR SAŠA MARKOVIĆ

Na naslovnoj strani: Aleksandar i Andrej Vučić
Foto: Srđan Stevanović

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Nas dva brata oba ratujemo: Kako je i protiv njegove želje Vučićev porodični život postao tema koja okupira javni govor

Svaka vest iz intime najjačeg čoveka u Srbiji, kao i svuda u svetu, vest je od prvorazrednog značaja jer ona može da definiše i obrasce njegovih postupaka. Izloženost javnom mnjenju usud je koji političari moraju da plate i tu nema razlike između, recimo, Sarkozija i Vučića

SRPSKA POSLA I BOŽJI ODGOVOR: VIDITE TO SAMI

Šta se dogodilo na uglu ulica Birčaninove i Svetozara Markovića u Beogradu, u danu Parade ponosa, pre, u trenutku i, posebno, posle prebijanja Andreja Vučića, premijerovog brata, i brata Siniše Malog, gradonačelnika Beograda, samo Bog zna. Međutim, do zaključenja ovog izdanja "Vremena", Bog nam se nije javio da odgovori na tri pitanja koja smo mu postavili:

Prvo, ko je koga tu isprovocirao, drugo, koliko snimaka i usmenih verzija tog događaja postoji i, treće, dragi Bože, kome da verujemo?

Kolegijum "Vremena" uputio je dopis Rodoljubu Šabiću, povereniku za informacije od javnog značaja, i on nam je obećao da će u zakonskom roku da pita Boga, pa ako ovaj ne odgovori ima da ga tuži, pa nek se Bog posle češe tamo gde je najtanji.

"Braćo i sestre", pretpostavljam da će Bog da napiše, ako ikad odgovori Šabiću, "i ja lutam u magli. Vi, Srbi, mnogo ste zajebani; tu se ne zna ko koga blati, mlati i ko kome klati, ali proverite da nije Miroslav Mišković i to organizovao kao što je, čitam iz vaših novina, platio advokate da štrajkuju, hteo da usmrti guvernerku infarktom, a sve zbog neke banke ili para s Kipra, upravlja moćnom silom kao što je Vreme i, štajaznam, šta sve još, ali ako nešto škripi, optužite njega i svi će reći – to je reč Božja."

Drugo, porodica je osnov društva, odnosno društvo je proširena porodica – to Bog parafrazira bezbožnog Engelsa – pa vi vidite šta ćete s tim. Veber to nije osporavao zbog racionalnosti, protestantske potke budućeg liberalnog kapitalizma, ali vidim da ste spremni da pravite razliku između toga da je troje dece izgorelo u požaru gotovo u centru vaše Sodome i činjenice da je troje Cigančića izgorelo u toj Godomi, dok su jerihonske trube svirale "Marš na Drinu". Nisu sve porodice iste, što bi rekao Tolstoj, ali ova vaša, povodom koje me pitate, slabo liči na one dosadne, a ja nemam, kaže Bog, vremena da se zamajavam specifičnim slučajevima.

UPOZORENJE I RAZREŠENJE: NE DIRAJ MOJ DOM, ANĐELE

Tako je, sad kažem ja, sa porodicom Aleksandra Vučića. Ima tome dve i kusur godina, ovaj je tek bio imenovan za PPV-a, kad smo se u studiju "Prve srpske" u emisiji "Stav Srbije" susreli s njim Manjo Vukotić, moja malenkost i beše li, ne sećam se, neko treći. Pre ulaska u studio kod Dragana Bujoševića Vučić nam je rekao da pitamo i govorimo šta hoćemo, ali da mu porodicu ne diramo. Bio sam u čudu. Pretpostavljam i Manjo da je bio. I nikad se ne bih setio ovoga da se nedugo zatim porodica premijera nije, vrlo malo mojom krivicom, našla u centru par ozbiljnih društvenih turbulencija.

Tačno je da sam u poslednjem prošlogodišnjem "Utisku nedelje" postavio pitanje o tome zašto svi ćute o njegovoj ženidbi i jedini rezultat mog pitanja tabloidima koji žive na sisi dojava, i oba para Stanijinih, jeste duhovita opaska, puna likovanja, seljaka s Kalenićeve pijace koji iznad gomile krompira drži uramljenu Šešeljevu sliku: "Nema te nešto više na televiziji!"

Posle se nisam mešao u tu porodičnu temu. Ali, ona se, ta tema, mešala u našu politiku. To je toliko normalno da nema mesta čuđenju. Svaka vest iz intime najjačeg čoveka u Srbiji, kao i svuda u svetu, vest je od prvorazrednog značaja jer ona može da definiše i obrasce njegovih postupaka. Izloženost javnom mnjenju usud je koji političari moraju da plate i tu nema razlike između, recimo, Sarkozija i Vučića.

To je usud koji ga prati čak i u patrijarhalnom društvu kakvo je naše, spremnom da formalno porodične vrednosti

FoNet

podigne do nivoa društvenog i javnomnjenjskog tabua, ali, u principu, i u detalju, golicljivog na teme "šta se događa moćnima".

Prvo, tužno, bila je vest puna pijeteta da je Vučić u drugom braku izgubio dete. Onda je došla priča o sinu koji je imao neki incident na jednom od beogradskih splavova, što je, navodno, bio osnov moguće ucene Aleksandra Vučića od određenih elemenata narodne bezbednosti, zbog čega umalo da podnese ostavku i sa jasnim obećanjem da će se stvar rasvetliti do kraja – od čega, kako svi znamo, nije bilo ništa.

Onda je u trenutku nadahnuća izazvanog sopstvenim samopožrtvovanjem za naciju i posebno sirotinju, uvalio i oca i majku u grdnu nevolju navodeći iznose njihovih penzija, zbog čega ovo dvoje, osim ako su maskirani, ne idu više u samoposlugu. Pored toga što je izazvao lavinu komentara na društvenim mrežama o tome da nijedan novinar javnog servisa (Angelina, majka Aleksandra Vučića, dugogodišnji dopisnik televizije Vojvodine) nema penziju od 80.000 dinara, stvar je od pre neki dan pojačana i informacijom da mu roditelji žive u Krunskoj ulici, jednoj od najskupljih u Beogradu, a mirno su živeli u Bloku 45 gde stan nije jeftin, ali je najmanje upola jeftiniji nego na novoj lokaciji.

OTIŠ'O SI, SARMU PROB'O NISI: ŽANDARSKO PISMO

A taj detalj iz života "porodice Vučić" ne bismo saznali da brat Andrej nije na adresu u Krunskoj s drugarom, bratom gradonačelnika Beograda, pošao baš kod mame "na sarmu" i poveo sa sobom dva člana obezbeđenja koje mu je brat, po premijerovim rečima, posudio valjda na upotrebu, rentirao ih o našem trošku. O tom poslednjem događaju opširno pišemo u ovom broju "Vremena" na stranicama koje slede i nemam šta tome dodati osim citata iz saopštenja Nezavisnog policijskog sindikata Srbije:

"Ministre Stefanoviću, pripadnici Žandarmerije iz Niša su savesni pripadnici policije koji nikada nisu bežali od svojih obaveza i radnih zadataka, a tako je bilo i sada u slučaju Parade ponosa. Iako su, nezadovoljni uslovima rada, uzeli učešće u štrajku policije, oni su odlučili da se ipak odazovu i ispune svoju dužnost u obezbeđivanju Parade ponosa", navode iz NPSS.

"Ministre Stefanoviću, tražimo da se utvrde sve okolnosti koje su dovele do tužnog događaja u kojem su Andrej Vučić i njegova pratnja povređeni i da se rasvetle sve činjenice. Pripadnici niškog odreda Žandarmerije nisu huligani, već savesni policajci", kažu iz NPSS.

"Ovaj slučaj je još jedan dokaz da se Srbija prema pripadnicima svoje policije odnosi kao prema brojevima. Danas je najlakše, i pre nego što su utvrđene činjenice, reći da je policajac kriv, suspendovati ga, uhapsiti i isterati s posla. Upravo je to razlog zašto je ovako veliki broj policajaca u štrajku", navodi Miloš Jelenković, zamenik predsednika NPSS.

Iz sindikata navode da reči jednog od suspendovanih kolega najbolje opisuju trenutnu atmosferu među policajcima:

"I kada sam trebao da vas povedem u štrajk, ja sam vas poveo na Prajd smatrajući da je to moja obaveza prema Srbiji. Sada vidim da nam je Srbija okrenula leđa, vešto izmontirala snimak i predstavila nas kao krvoločna čudovišta. Zato, kolege, ja stojim pred vama i izvinjavam se svima zato što sam vas poveo u suspenziju ostavljajući vaše porodice bez parčeta hleba i sa velikom neizvesnošću za buduće dane..."

Opet nešto o porodicama. ¶

SLUČAJ BRAĆE

NEŽELJENA PAŽNJA: Pripadnici žandarmerije

VUČIĆ

fotografije AP Photo

Nepotrebni i blesavi incident na uglu Birčaninove i Svetozara Markovića, u nedelju 28. septembra oko 11.15, pokazao se kao mnogo važniji od događaja dana, Parade ponosa, koja je počela sat i nešto kasnije. To spada u onu staru novinarsku: vest je kad čovek ujede psa. Značaj tog incidenta sadržan je u činjenici da su se dohvatili pripadnici Žandarmerije s jedne i brat Aleksandra Vučića sa svojim obezbeđenjem s druge strane. Do toga nije smelo da dođe, samo da su se svi pridržavali pravila službe i normalnog postupka. Ovako se sve svodi na "porodicu" koju premijer ionako pominje svako malo

Redosled događaja sa ćoška Birčaninove i Svetozara Markovića i onoga što je usledilo posle njega, sve do utorka uveče, kad se ovi redovi pišu, mogao bi biti poučan. Koliko se do sada moglo rekonstruisati iz oprečnih i protivrečnih izjava raznih aktera, stvari su se odvijale ovako:

Andrej Vučić (brat premijera Aleksandra Vučića), Predrag Mali (brat gradonačelnika Beograda Siniše Malog) i dva pripadnika bataljona "Kobre", elitne jedinice Vojne policije za zaštitu lica i objekata (jedan se zove Saša Jovanović), došli su do kordona koji je držao Niški odred Žandarmerije MUP-a Srbije na pomenutom ćošku. Krenuli su, kazaće kasnije premijer Vučić, "u Krunsku ulicu, to je pedesetak metara", kod roditelja Vučića. Kao prvo, nije pedesetak metara, više je; kao drugo, propisani pravci kretanja tog dana, u nedelju, bili su jasni: može preko Slavije, pa Beogradskom do Krunske. Ali dobro, neka. Prilikom susreta sa kordonom žandarma došlo je – po rečima premijera Vučića – do "koškanja", a posle i do "prekoračenja ovlašćenja" (pres-konferencija u nedelju u 15 časova); premijer nije precizirao nijedan od ta dva pojma: ni "koškanje" ni "prekoračenje"; to je došlo kasnije.

NERVOZNI ŽANDARM

Ta je konferencija ličila s jedne strane na slavodobitno hvalisanje oko "uspele" Parade ponosa, uz određene rezerve; s druge strane na »

Reakcije: Rekli su...

Prva potvrda da su pripadnici Žandarmerije pretukli baš Andreja Vučića, premijerovog brata, stigla je na konferenciji koju je premijer Aleksandar Vučić održao odmah nakon Parade ponosa: "Za mene je ovo bio jedan od najtežih dana. Ja ovde nisam kao brat, koga volim najviše na svetu. Došlo je do nekog prekoračenja ovlašćenja. Ti ljudi koji su to uradili su se izvinili, a niko od ovih članova obezbeđenja, pa ni Andrej neće ih krivično goniti. Tako da ovo ostaje još jedan težak dan za porodicu Vučić. Bilo je dovoljno jedno njihovo izvini i Božovićevo. To je to."

KAKO STOJE STVARI SA POLICIJOM: A. Vučić i N. Stefanović

Nedugo potom oglasili su se i ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović i direktor policije Milorad Veljović. Tanjug je preneo sledeće saopštenje: "Ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović i direktor policije Veljović Milorad zaprepašćeni su snimkom koji je emitovan u medijima, a na kojem se vidi prebijanje Andreja Vučića, brata premijera Aleksandra Vučića i dvojice pripadnika Vojske Srbije. Oni su, u izjavi dostavljenoj Tanjugu, istakli da će se preduzeti svi potrebni koraci, kako se ovakvi brutalni napadi više nikada ne bi dogodili u policiji."

Pa opet Stefanović, nešto kasnije: "U konsultacijama sa komandantom Žandarmerije i direktorom policije naredio sam sprovođenje istrage. Imaćemo izveštaj šta se dogodilo i verovatno ćemo suspendovati te ljude do završetka istrage. Samo moramo da identifikujemo, na osnovu snimka, svakog ko je u njemu učestvovao. (...) Ne mislim da postoji opravdanje za onakvo ponašanje. Iz snimka se vidi da oni prekoračuju upotrebu sile prema licima koja prema njima ne primenjuju takvu vrstu sile i za to nema opravdanja. (...) Nisam mogao da verujem da imamo jedinicu koja je sebi dala za pravo da bilo koga na takav način batina, da oni koji treba da čuvaju red i mir tako nešto počine. (...) Pokazaćemo da policija može i hoće da ozbiljno radi svoj posao. Svakim danom ćete videti da je situacija u policiji sve bolja, da li će mi biti potrebno mesec, šest ili godinu dana, ne znam, ali ću se truditi da što brže kroz reformu policije dobijemo jednu profesionalnu organizaciju u kojoj se ovakve stvari više neće dešavati." (Tanjug)

Dva dana kasnije, ponovo se oglasio Aleksandar Vučić: "Imamo snimak na kome se vidi da su dali legitimacije, ali o tome više neću da govorim. Naravno da sam objektivan, a žao mi je što se mnogi raduju nečijoj nesreći, a da to neko ničim nije zaslužio. (...) Ali ja o tome više neću reći ni reč. Pretpostavljam da ćete sa oduševljenjem da pozdravite i činjenicu da su još neki policajci rekli da je trebalo da ih ubiju i to javno saopštili, ali ćete reći da sam za to kriv ja ili moj brat pošto je nekada za nekog Počuču koji je tražio da neko bude prebijen bio tražen zatvor, a ovi treba valjda da dobiju nagradu. (...) Mržnju prema meni ne morate da širite na mržnju prema mojoj porodici. (...) Žao mi je što ne možete da verujete, ne uklapa se u kliše. Trebalo je neki drugi da budu prebijeni pa da se traži sednica SB UN ili nešto drugo kako je to moj brat napisao u pismu. Ali desilo se, nažalost, opet mojoj porodici i možda je tako i bolje nego da se desi nekom dugom. (...) Naravno da su ljudi iz obezbeđenja, koji nisu ni uzvratili, bili naoružani. To pokazuje njihovu svest da nisu želeli da upotrebe oružje protiv državnih organa (...) Još jedanput izvinite što se taj Andrej prezivao Vučić."

O ulozi obezbeđenja iz "Kobri", specijalne jedinice Vojske Srbije, nadovezao se Bratislav Gašić, ministar odbrane: "Vojna policija i vojno-bezbednosna agencija rade na raščišćavanju tog nemilog događaja i dok je istraga u toku, ne želim o tome da dajem informacije. (...) To je obezbeđenje premijera Srbije koje je sa Andrejem pošlo do kuće premijerovog oca i majke, ne kao obezbeđenje, već kao pratnja, da ne bi zbog te situacije prekjuče došlo do toga, a došlo je do toga."

I na kraju, ponovo Stefanović: "Obaveštavam javnost da je istraga o slučaju u kojem je pretučen brat predsednika Vlade uveliko u toku i da očekujem da će najdalje naredne nedelje biti okončana. Do tad očekujem da niko više neće iznositi bilo kakve tvrdnje, proverene ili neproverene, pošto to može samo da šteti istrazi. Policija će u ovom slučaju blisko sarađivati sa tužilaštvom." ¶

M. RUDIĆ

kontrolu štete nastale zbog tog incidenta o kome je reč. Naime, premijer je ovamo bio ponosan na poštovanje Ustava, a onamo hladno rezervisan prema ideji slobode i ravnopravnosti manjina. Uplevši taj incident sa sopstvenim bratom u tu priču, izjavio je da je zahvalan "desetinama hiljada" Beograđana zato što nisu izašli i razbili svoj grad, jer da "ogromna većina" građana Srbije ne podržava LBGT populaciju. Nije rekao odakle mu ti podaci i je li pitao građane šta misle. U sklopu tog razmišljanja izrazio je razumevanje za žandarme koji su koliko par sati ranije premlatili njegovog brata i pratnju: oni, eto, moraju nešto tu da rade "protiv svojih uverenja", pa su bili "nervozni" i šta sad, događa se; i u tom pravcu. Ovaj pomirljivi stav biće ubrzo uveliko revidiran do potpuno suprotnog, kao što ćemo videti.

Dakle, u trenutku susreta sa kordonom Žandarmerije Andrej Vučić i njegova pratnja pokušavaju da dobiju prolaz niz Svetozara Markovića, ka Krunskoj. Tu iskazi aktera ovog incidenta počinju da se razlikuju. Po Andreju Vučiću (ostali koji su bili s njim nisu »

U senci velikog brata

Prebijanje od žandarma tokom protekle Parade ponosa izvuklo je rođenog brata srpskog premijera iz izabrane ili dogovorene anonimnosti

Dok su najviši državni funkcioneri Aleksandar Vučić i Siniša Mali bili na različitim mestima, prvi u Tekiji na Dunavu, a drugi na Paradi ponosa, njihova su braća Andrej i Predarg – inače stari školski drugari – nabasala sa pripadnicima obezbeđenja srpskog premijera na odred žandarmerije u obezbeđenju Parade ponosa.

Događaj je odmah "eksplodirao u medijima" tim pre što je Andrej Vučić široj javnosti potpuno nepoznat čovek, bilo da je na funkciji u "Fabrici novca" na Topčideru, bilo da je suvlasnik u nekoj privatnoj klinici. Andrej, kada bi se njegovo ime pojavilo u javnosti, bio je uvek i samo "brat Aleksandra Vučića" i tu se svaka dalja priča završavala.

Ono što je javnost mogla da zna jeste da su braća jako vezana jedan za drugog od "malih nogu", da su nerazdvojni i da jedan u drugome imaju najveću podršku: baš onako kako bi svako poželeo da bude. To je priča o talentovanim klincima iz novobeogradskog bloka 45 koji treniraju basket i vredno studiraju. Jedan se odlučuje da se posveti politici vođen idealima koje je propagirao Vojislav Šešelj, a drugi da nastavi da živi u "civilstvu" kloneći se reflektora i svake javnosti.

NERAZDVOJNA BRAĆA: Andrej Vučić

O Andreju Vučiću javnost je saznala da je imao značajnu košarkašku karijeru – kako je o tome pričao predsednik KK Crvena zvezda u restrukturiranju Nebojša Čović – objašnjavajući otkud Vučić u upravi KK Crvena zvezda Beograd. I zaista, po dolasku naprednjaka na vlast 2012. godine, Andrej Vučić je formalno imao samo tu "javnu funkciju", dakle u upravi kluba koji se nekad zvao FMP. On je doveo i Predraga Malog u upravu, a legenda kaže da je i Siniša Mali postao to što jeste zahvaljujući činjenici da je Andrej garantovao za njega.

U tom kontekstu, veruje se da je Andrej bio neka vrsta ličnog i najbližeg savetnika Aleksandra Vučića, čovek od najvećeg poverenja, čije mišljenje premijer veoma ceni i koji je zapravo prvi ešalon neformalnog odlučivanja u Srbiji. Pripisivano mu je da je "dobio" Vojvodinu u smislu tog neformalnog upravljanja kadrovima stranke, ali i uticaja na sve važne faktore u Pokrajini. U tekstu svoje ostavke nekadašnji ministar Saša Radulović ga pominje kao čoveka koji je radio na nelegalnoj privatizaciji Vršačkih vinograda.

Naravno, Andrej Vučić se nikada nije oglašavao "po tom pitanju" i nikada nije zabeležena neka njegova izjava. Važio je za čoveka koji zapravo upravlja KK Crvena zvezda Beograd (kasnije Telekom) i govorilo se da se samo čeka trenutak kada će odatle da počisti Nebojšu Čovića koji je navodno pao u nemilost kod Aleksandra Vučića. Međutim, desilo se suprotno, pa je Andrej zajedno sa Malim napustio ovog leta upravu kluba prepuštajući Čoviću sve upravljačke moći.

Ovakav rasplet bio je tumačen, u retkim sportskim programima koji uopšte smeju da o tome govore, kao "puštanje Čovića niz vodu", "kao znak da je Vučić digao ruke od Zvezde" i da ga više nije ni briga da li će taj klub postojati. Košarka je važna u odnosu dvojice braće jer su tribine Pionira bile jedino mesto gde su se njih dvojica mogli videti zajedno. Međutim, i pored odlaska Vučića iz uprave i pored optužbi za prebijanje novinara Kopernikus televizije Dejana Anđusa, koji važi za starog druga braće Vučić, Čović je i dalje broj jedan "crveno-belih" i kao što se sada vidi, sasvim mu dobro ide.

Zbog činjenice da se nikada nije javno eksponirao i nije imao potrebu da se pojavljuje u javnosti, Andrej je Vučić postao junak raznih bizarnih napisa na opskurnim internet stranicama koje od njega prave sliku čoveka koji ima daleko veće moći od onih koje bi kao brat premijera mogao da ima i koji je po pravilu povezan sa poslovima sumnjive prirode.

"Internet andergraund" već je izgradio shemu Vučićeve vladavine: prema takvima napisima, Srbijom upravlja Vučić sa bratom i još trojicom drugara i sva je moć u njihovim rukama; vlast je istrgnuta iz institucija i uzurpirana od strane ove grupe.

Ako se poveruje u takav "razvoj događaja", ne čudi zaprepašćenost ljudi da se uopšte moglo desiti da takav jedan čovek dođe u situaciju da ga policija prebije dok ga obezbeđuju pripadnici elitne vojne formacije "Kobre". Vučić je rekao da neće biti nikakve posebne istrage, ali je nakon toga, služeći se oprobanom metodom, ustvrdio da državni organi imaju snimak na kome se vidi da je Andreja policija tukla iako je pokazao ličnu kartu.

Ovaj događaj izazvao je i Andreja Vučića da svemu da političku konotaciju pa je u pismu javnosti naveo da se neće zaustaviti dok se sve okolnosti ne ispitaju, te da je ovo napad na njegovog brata i da je bolje što su njega pretukli, jer, da je to bio brat Bojana Pajtića ili Borka Stefanovića, automatski bi se tražila smena Aleksandra Vučića.

Na kraju, braća su se ipak složila. Ovo se neće tek tako završiti. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

Analiza

Trideset pet sekundi drame

Šta se vidi na objavljenom snimku TV N1

Na snimku koji je objavila televizija N1 vidi se grupa od petnaestak žandarma koji viču, guraju i udaraju nekoga na uglu ulica Svetozara Markovića i Birčaninove u centru Beograda. Sve se dešava desetak metara dijagonalno od bašte poznate kafane "Mali Pariz". Otprilike jedna trećina žandarma je u crnim uniformama, ostali nose svetle maskirne. Svi do jednog imaju na sebi iste šlemove i pancire, u rukama drže štitove i pendreke, na opasačima vise lisice i pištoljske futrole...

Snimatelj drži kameru nisko, verovatno u predelu svog bedra. Nije lako zaključiti da li je to zbog žurbe, namere da se dobiju dramatičniji kadrovi ili trika koji snimatelji često koriste kad žele da izgleda da je kamera isključena – kao da ne snimaju ništa i da samo, tako, nehajno drže kameru za ručku pored svoje noge. Međutim, snimatelj je već u trećoj sekundi napravio prvu intervenciju: približio se na sedam, osam metara grupi žandarma i malo zumirao objektiv. Tada se u snimku razaznaje i prvi civil: visoki muškarac u farmerkama, patikama i crnom duksu s kapuljačom. On ne pruža otpor, pokušava da se zaštiti rukama, pet, šest žandarma ga gura, a najmanje jedan (onaj najbliži kameri) udara ga dva puta pendrekom. Taj muškarac seda na trotoar i ostaje tako do kraja snimka. Prema opisu ovog događaja u medijima, to je, verovatno, Predrag, brat gradonačelnika Beograda Siniše Malog.

U petoj sekundi snimka vide se još tri civilna aktera ovog incidenta. Sva trojica u farmerkama, jedan visok u teget dukserici, drugi krupan u crnoj majici kratkih rukava i treći još krupniji u tankom maslinastom džemperu. Dok se "maslinasti" otima pokušava rukama da se odbrani od žandarmskih udaraca, "teget duks" i "crna majica" su pribijeni uz zid zgrade na samom ćošku raskrsnice. Od sedme do dvanaeste sekunde ova dvojica se povlače nekoliko metara u Ulicu Svetozara Markovića praćeni četvoricom žandarma. Jedan žandarm drži visoko podignuti pendrek i nekoliko puta pokušava da zada udarac, ali okleva da ne bi udario kolegu u crnoj uniformi koji gura (i verovatno udara,

još ništa javno rekli), oni su izvadili legitimacije, ali su žandarmi počeli da ih mlate palicama odmah, bez gledanja. Pripadnici "Kobri" navodno su takođe pokazali vojne službene legitimacije, ali nije pomoglo. Onda su – sasvim razumno – počeli da beže, ali ih je deo žandarma dočekao, videvši da kolege jure za njima, pa su ih i oni izudarali. Televizijski snimci ovog drugog, kao i prethodnog događaja ne govore nam mnogo: standardna jurnjava sa tučnjavom, ništa nije jasno. Navodno postoji i snimak žandarmerijske video-kamere na kome je zabeležen sporni i ključni trenutak legitimisanja i početka incidenta, ali je – opet navodno – ta kaseta oduzeta i ne zna se gde je i postoji li uopšte. Možda je jednoga dana vidimo, a možda i ne; mož' da bidne, al' ne mora da znači. U nedelju u tri po podne premijer je dodao i da njegov brat i prijatelji "neće privatno goniti" žandarme, jer da ih razumeju i šta sad.

Druga strana u tom sukobu još se nije javno izjasnila, jer je suspendovana do ishoda disciplinske i krivične istrage. U javnost je, međutim, procurila verzija jednog od u incidentu neposredno angažovanih žandarma iz Niša. On kaže da je Andrej Vučić na zahtev da se legitimiše uhvatio za zaštitni prsluk kolegu žandarma i počeo da mu preti da će "ih ukinuti", uz pitanja tipa "znaš li ti ko sam ja?". To je od svih pogrešnih pitanja najpogrešnije u takvoj situaciji. Istovremeno je, po rečima tog žandarma koji je bio prisutan sceni, obezbeđenje poteglo oružje, a žandarmi počeli da mlate palicama, ne videvši šta se među ovom dvojicom događalo. Neki major Vojske Srbije navodno je potegao automatski pištolj, kako žandarm priča. Posle je objašnjeno (premijer Vučić) da ti ljudi iz Vojne policije ("divni momci") nisu bili obezbeđenje njegovog brata, nego su se, eto, pridružili da ih isprate

ZA SADA JEDINI OBJAVLJENI SNIMAK: A. Vučić, P. Mali i žandarmi

ne vidi se dobro) dvojicu građana. U dvanaestoj sekundi prvi put vidimo lica napadnutih osoba. Kratko podšišana "crna majica" drži nekakvu jaknu u levoj ruci kojom pokušava da zaštiti "teget duks" (ispostaviće se da je to Andrej, brat predsednika Vlade Aleksandra Vučića), dok desnom nastoji da drži žandarme na odstojanju. Izgleda da Vučić u desnoj ruci drži malu plastičnu flašu vode. U opštoj kakofoniji razaznaju se samo povici "lezi dole", ali čini se da je to upućeno Predragu Malom i pratiocu u maslinastom džemperu s obzirom na to da žandarmi koji su kod Vučića i "crne majice" izgledaju kao da odustaju od upotrebe sile. Da li zato što im se učinilo da ova dvojica ne predstavljaju opasnost ili su već tada shvatili na koga su udarili ostaje nerazjašnjeno. Andrej Vučić i njegov pratilac se povlače još koji korak, žandarmi ih prate u stopu, ali i snimatelj koji se još više približio i zumirao sliku. Tada, u sedamnaestoj sekundi, Vučić baca onu flašu vode prema jednom žandarmu. Istog trenutka reaguje drugi (najbliži) žandarm, u crnoj uniformi i udara Vučića u predelu bubrega. Ovaj uz bolan jauk pada na trotoar i zamiče objektivu kamere iza parkiranog automobila.

Kako snimatelj ne može više da vidi šta je sa dvojicom napadnutih muškaraca jer su mu se pored automobila preprečili žandarmi koji su dotrčali, on, iskusno i logično švenkuje nalevo da zabeleži šta se dešava sa drugom dvojicom koji su ostali na ćošku zgrade. Tada (30. sekunda) vidimo "maslinastog" (prema javnom obraćanju Andreja Vučića to je Saša Jovanović, pripadnik Vojske Srbije) raskrvavljene glave kako pokazuje službenu značku žandarmima. Istog trenutka prestaje svaka upotreba sile, ali i kraj kadra.

Nije svojstveno profesionalnim snimateljima da prekidaju snimanje u trenutku kad se pred njima odvijaju najzanimljiviji trenuci dramatičnog događaja. Iako se u zvučnom zapisu ne čuje naređenje da se zaustavi snimanje, nije nemoguće da je zabrana stigla neverbalnim putem. Uostalom, u sledećem kadru u kojem vidimo Andreja Vučića kojem muškarac u crnoj majici pomaže da se udalji (i iz kadra i sa lica mesta) dok okrvavljeni Saša Jovanović telefonira mobilnim, snimatelj naglo okrene objektiv nadole i prekine snimanje. Možda mu je neki žandarm samo gurnuo kameru bez reči upozorenja? U ostatku ovog objavljenog snimka ima još pet kadrova: u prvom se vidi nesrećni Predrag Mali koji i dalje sedi na pločniku s rukama na glavi, a u ostalim pristiže žandarmerijsko pojačanje na raskrsnicu. Onaj neobjavljeni (a u medijima najavljeni) snimak nagoveštava mnogo zanimljiviji sadržaj jer, navodno, sadrži ili odbijanje Andreja Vučića i njegovih pratilaca da se legitimišu ili neopravdan i ničim izazvan napad Žandarmerije na mirne građane i premijerovo obezbeđenje. ¶

RADOSLAV ĆEBIĆ

do Krunske, s obzirom na nervoznu situaciju na ulicama te nedelje. Aleksandar Vučić posle će pohvaliti te vojne policajce zato što nisu pucali, jer da su savesni i poštuju kolege. Pa ko bi normalan pripucao na ozbiljno naoružane žandarme kojih je tu dvadesetak? Naravno da su pobegli; niko normalan ne bi tražio đavola, ubili bi ga kao crva – s punim pravom i u okviru ovlašćenja.

ESKALACIJA NAKON RELAKSACIJE

Pošto se sve sredilo kako-tako, sa raskrvavljenim glavama i uredovanjem VMA, premijer Vučić je primio nekoliko žandarma koji su učestvovali u incidentu. Prema rečima jednog od njih, on se prvo ("veoma vulgarno") izvikao na njih; kad je prestao da viče, oni su mu mirno ispričali svoju verziju događaja. Smirio se i ponudio ih je kafom. To je po svoj prilici bilo pred tu famoznu pres-konferenciju u tri po podne u nedelju 28. septembra, kada je izjavio i da su se počinioci "izvinili" i kao sve je u redu.

Činilo se da je stvar legla; međutim nije, a bolje bi bilo da jeste. Već u naredna dva dana (ponedeljak i utorak) braća Vučići eskaliraju priču, protivno dotadašnjim javnim izjavama. Aleksandar će ustvrditi da tu nije napadnut samo braca Andrej, nego on i "porodica" (ta "porodica" je uvek u igri, šta god bilo), da je prezime bilo dovoljno itd. Braca Andrej u utorak će precizirati: to nije bio napad na njega, nego na brata mu i prateću državu; da se nije preživao Vučić, da je bio brat Borka Stefanovića ili Bojana Pajtića, »

"Ova stvar ne sme da se zataška. Slučaj mora da se istraži do kraja o bilo kom odredu Žandarmerije da je reč, a posebno kad znamo da je reč o niškom odredu, čiji se član sumnjiči da je učestvovao u ubistvu Ranka Panića", kaže za "Kurir" Dragomir Anđelković, analitičar blizak SNS-u.

Na drugoj strani, pozivajući se na izvore iz niške Žandarmerije, dnevni list "Danas" piše sledeće: "Naši izvori su kazali da je premijerov brat želeo da prođe kroz policijski kordon, koji je obezbeđivao Paradu ponosa, a kada mu to nije bilo dozvoljeno, navodno je uhvatio jednog od pripadnika niške Žandarmerije za zaštitno odelo, zapretivši da će ih sve 'ukinuti'. Prema njihovim rečima, jedan od pripadnika Vučićevog obezbeđenja navodno je u tim trenucima izvadio oružje, pa su pripadnici Žandarmerije tada počeli da ih fizički tuku. Premijerov brat i njegovo obezbeđenje počeli su da beže, ali ih je nešto dalje sačekala druga grupa žandarma, koja je nastavila intervenciju. Snimak fizičkog napada te druge grupe žandarma pojavio se u pojedinim medijima, a snimak fizičkog i verbalnog napada Andreja Vučića, na kojem se to 'i vidi u čuje', i koji je napravila sama Žandarmerija, navodno je 'izvađen iz kamere i odnet'. Prema našim izvorima, pripadnici Žandarmerije sve ovo su navodno rekli i premijeru Vučiću, kod koga su bili na razgovoru posle incidenta. Premijer je navodno u početku reagovao 'krajnje burno', ali se nakon njihove informacije o toku događaja smirio i ponudio ih kafom."

to bi već bilo stiglo do Saveta bezbednosti UN; a ovako... To je, ukratko, napad ološa koji mrzi bolje od sebe itd. Stvar je opet dignuta na "porodični" nivo, kao i više puta pre toga. Premijer Vučić je u utorak, uz uobičajeno prenemaganje, preklinjao da mu ne diraju "porodicu", koliko god njega "mrzeli"; sve smo to već čuli. Hajdemo sada od početka. Kao prvo, elementarni zdrav razum kaže da se s kordonima policije, pogotovo Žandarmerije, pogotovo "nervozne", jer da "rade protivno svojim uverenjima" (kaže Aca Vučić, što ne znamo, ali hajde ipak), ne raspravlja; ode se drugim putem. Zatim: ne ustupa se svoje obezbeđenje iz "Kobri" braci, jer on nije štićeno lice. Pa onda: posao obezbeđenja, pa makar i privremeno ustupljenog, jeste pre svega da štićeno lice zaštiti i odvrati od sukoba sa policijom, tj. da ga skloni od opasnosti koja time nastaje – po svaku cenu. To je pravilo profesije od kojega odstupanja ne sme biti. Videli smo to prilikom onog incidenta na splavu "River" proletos, kada je obezbeđenje mladog Vučić Danila smesta izvelo napolje, čim je nastala neka tučnjava i cirkus. U utorak je rečeno da će istragu sprovesti i MUP i Vojnobezbednosna agencija (VBA), pod koju "Kobre" spadaju; tako i treba, mada je prekasno. Da su se svi učesnici tog blesavog i nepotrebnog incidenta držali svojih pravilnika o postupanju i svoje zdrave pameti, do toga ne bi ni bilo došlo.

Najvažnije od svega: iz iskaza oba brata Vučića (Aleksandra i Andreja) može se zaključiti da su žandarmi iz Niša jedva dočekali da im pod palicu uleti neko od Vučića; da su maltene umlatili Andreja samo zato što je Vučić. Takva je pretpostavka donekle preterana; štaviše, ona je posledica uobičajene hinjene paranoje premijereve: da njega svi mrze, pa i njegovu čuvenu "porodicu", i samo čekaju da im neko od njih naiđe. Da se razumemo: taj Niški odred Žandarmerije odavno je poznat kao problematičan, što je pitanje za načelstvo MUP-a i jedna druga, duža priča o kojoj ćemo jednoga dana. Teško se, međutim, može izvesti iz toga namera, umišljaj tih žandarma sa ćoška Birčaninove i Svetozara Markovića da umlate baš Andreja Vučića, samo zato što je brat Aleksandrov. A to braća uporno tvrde, kao da žandarmi nemaju drugoga posla nego da progone porodicu Vučić. A šta ako se Andrej Vučić kurčio pred kordonom, kao što žandarmi iz Niša kažu? Šta ćemo onda?

Bilo bi možda bolje da se cela stvar završi na sudu, gde joj je i mesto: zlostava u službi i prekoračenje ovlašćenja gone se po službenoj dužnosti, priključio se Andrej krivičnom gonjenju ili ne (a kaže da hoće, zbog brata Ace, mada je brat Aca rekao da neće). Pa da se odgledaju snimci, saslušaju učesnici i svedoci i da se dođe do makar pravosudne istine, ako već ne može do one stvarne, kriminalističke. ¶

MILOŠ VASIĆ

Parada ponosa 2014.

Kliničkа

Bez imalo radosti i energije, organizatori i učesnici Parade odradili su svoje iz tri prstena policijskih kordona. Drugačije nije ni moglo, a to je ujedno i prilično precizan opis današnje Srbije. Međutim, sve ostalo što se toga dana dogodilo, znatno je simptomatičnije i sa posledicama koje tek treba da se pokažu

DVE BEOGRADSKE ŠETNJE:
Parada ponosa i njeni protivnici

slika države

Dočekali smo čudo. Parada ponosa 2014. godine održana je uz minimalan broj incidenata, jako policijsko obezbeđenje i pedesetak uhapšenih izgrednika. Na samoj Paradi bilo je nešto manje od 1000 ljudi, gotovo isto kao onomad, 2010, na poslednjoj i donedavno jedinoj uspešnoj Paradi ponosa u Srbiji.

Sve je, dakle, prošlo bez divljanja navijačkih hordi po gradu, bez lomljave i bez žrtava. Na ulicama su se kao protivnici Parade pojavili samo nesretni radikali, ali zadržali su se na pevanju "Bože pravde" i sporadičnom koškanju sa policijom. Jedini koji su izvukli deblji kraj jesu brat premijera Srbije Aleksandra Vučića, Andrej, i brat gradonačelnika Beograda Siniše Malog, Predrag. O detaljima ovog sukoba, zbog čega je do njega došlo, ko je prvi počeo i koliko je kamera to zabeležilo, čitajte na prethodnim stranicama "Vremena". Za sada, zadržimo se na samoj Paradi ponosa.

Najznačajniji uvid proistekao iz ovog događaja jeste da su nam se huligani, izgleda, emancipovali. Za samo godinu dana, koliko je prošlo od poslednje zabrane održavanja Parade, uvideli su sve lepote društva koje neguje i poštuje seksualne različitosti. Povadili su eksere iz letvi, o klin okačili boksere, baklje i ostali arsenal. Preostalo im je još nešto malo spreja, kojim su, nekoliko dana uoči Parade centar Beograda išarali grafitima "Neće peder šetati". Do nedelje 28. septembra i to se potrošilo, pa su ostali kod kuće. Nije se dogodio ni sudnji dan ni armagedon, sve je prošlo mirno, štaviše, pomalo dosadno.

Sarkazam na stranu, iako je na kraju održana, iako je njeno neodržavanje godinama unazad bilo krunski dokaz svih anomalija ovog društva, Parada ponosa i prateći događaji u vezi s njom i dalje su izvanredna prilika da se precizno utvrdi klinička slika Srbije u drugoj deceniji XXI veka.

Sama Parada prošla je nekako bez energije, bez imalo radosti, otprilike kao da su svi došli da odrade to i da mogu da kažu – eto, odrađeno je. Bilo je nešto manje od hiljadu ljudi, među kojima ubedljivo najmanje LGBT aktivista. Najviše je bilo ljudi iz nevladinog sektora, etabliranih "ljudskopravaša" i novinara, kao i političara. Možda najjači utisak jeste to da se gotovo svi među sobom poznajemo, pa je sve mnogo više ličilo na nečiji rođendan (valjda zbog balona), a mnogo manje na događaj bilo kakve političke snage ili cilja. Zašto je tako, možemo samo da se pitamo, ali jedan mogući odgovor je psihološke prirode. Ono što su protivnici Parade ranijih godina spočitavali, da ima prečih problema, poput bede, nezaposlenosti, siromaštva i egzistencijalne neizvesnosti, ove godine je, izgleda, istina. Čini se da ta istina previše žulja i plaši svakog od nas, te da nikome, pa ni organizatorima Parade, nije toliko stalo do borbe za partikularna prava u trenutku kad smo svi u istom kotlu, koji tek treba da proključa. Ispada na kraju da je sve u vezi sa Paradom ponosa, osim samog događaja, mnogo zanimljivije i simptomatičnije. Pa krenimo redom.

ČUVARI MORALA

Prvi simptom društvene promene jeste reakcija Srpske pravoslavne crkve na Paradu. Ove godine, za razliku od prethodnih, mediji ih nisu zvali da ih pitaju za mišljenje, pa se patrijarh srpski Irinej sam oglasio saopštenjem, nedelju dana pred Paradu. Osim što je u svakodnevni govor uveo do tada malo poznati termin "skotološtvo" (mislio je na zoofiliju, sa kojom je uporedio homoseksualnost), patrijarh se nije mnogo zadržao na grehu, razvratu, jalovoj grani i ostalim temama koje bi mogle da brinu duhovnog vođu, već se bacio pravo na – novčanik. Neka paradiraju, ali od svojih, a ne od naših para, zavapio je Irinej, previdevši da on i njegova organizacija ne plaćaju nikakve poreze, »

U POLICIJSKOM OKRUŽENJU: Učesnici Parade ponosa

ali zato koriste sredstva iz budžeta Srbije.

Ovo patrijarhovo saopštenje važno je zbog jedne druge stvari. Dok se ono nije pojavilo, atmosfera u vezi sa Paradom ponosa bila je relativno mirna – nije bilo nikakvih anti-LGBT protesta, plakata ni grafita. U noći nakon saopštenja, centar Beograda išaran je grafitima "Stop paradi" i "Peder neće šetati". Ukratko, nakon patrijarhovog saopštenja zakotrljalo se ponovo ono mračno raspoloženje koje Beograd i inače uhvati uoči Parade i zbog kog ona uglavnom i biva zabranjena. No, uprkos tome, Parada se desila, što nam govori da SPC, uprkos sumnjama, nije ni glavno, a ni naročito moćno okupljalište snaga koje se Paradi protive.

"Dveri" su se tradicionalno okupile na Trgu Republike u Beogradu dan pre Parade i pretile blokadom grada ako ovaj događaj ne bude zabranjen. Ipak, razišli su se negde oko dva ujutru i obećali da će se vratiti sutradan, ako Parada bude održana. Ponovo su se okupili 28. septembra po podne i prošli trasom kojom je tekla šetnja tokom Parade. Ranijih godina, "Dveri" su nailazile na prezir navijača i sličnih grupa, upravo zato što se okupljaju dan ranije, umesto da dođu na sam dan Parade i tuku se s policijom. Ove godine, na Trgu Republike sve je vrvelo od navijača, kako Zvezde tako i Partizana. Već tad je bilo jasno da su ovi "čuvari morala" došli na miting "Dveri" kako bi se negde izduvali, jer ih niko nije organizovao za sam dan Parade.

Ključni događaj u tu nedelju 28. septembra, zapravo, uopšte nije bila Parada ponosa, već hitna konferencija za novinare koju je u Vladi Srbije zakazao premijer Aleksandar Vučić. Glas o toj konferenciji stigao je ubrzo nakon vesti da je Andrej Vučić dobio batine od žandarmerije, pa se samo dalo nagađati šta će biti tema o kojoj će premijer govoriti, i na koji način će "ukrasti šou". Ispalo je da je predsednik Vlade Srbije digao novinare na noge u tri po podne da bi im pričao o stočnom fondu. Na Paradu se osvrnuo kratko, izrazivši zadovoljstvo što je Srbija pokazala da ume da poštuje različitosti. "Mi nismo ovo uradili zbog EU, već zbog Ustava, zakona i poštovanja prava svih, naš posao je da zakone i Ustav sprovodimo, ma koliko ne bilo lako i to dolazilo u koliziju sa našim uverenjima", rekao je Vučić, nesvestan da upravo izgovara kako su njegova uverenja u koliziji sa Ustavom. Onda je nastavio o drugim temama, koje nimalo nisu bile hitne. Niko od novinara nije pitao čemu hitna konferencija za medije, a prva dva pitanja čak se nisu ni odnosila na događaje od tog dana, nego na aranžman Srbije sa Međunarodnim monetarnim fondom. To je možda i najmučniji utisak sa konferencije za novinare u Vladi: gotovo da se niko nije usudio ništa da pita. Tek na pitanje novinara Slobodne Evrope o prebijanju brata, Vučić je kratko rekao da mu je ovo najteži dan u životu, da je dobio izvinjenje od visokih funkcionera policije i da neće biti krivičnih prijava protiv policajca koji su tukli Andreja Vučića. Kako je ovaj događaj, koji je i sam premijer u nedelju predstavio kao incident, do utorka narastao do "ubijanja brata", saznaćemo, ako bude bilo one čuvene političke volje, koja je svih ovih godina stajala na putu održavanju Parade ponosa.

Posle svega, konačno održana Parada ponosa u Beogradu ostaće upamćena kao veliki antiklimaks. Na svu sreću, prošla je bez nasilja, ali je takođe prošla i bez ikakvog elana. Čula se i primedba da šetnja iza tri prstena policijskih kordona nije nikakav dokaz slobode i da je reč o kontrolisanoj slobodi, što je vrlo precizan opis Srbije godine 2014. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

DRAGAN ILIĆ

Buna na dahije, gejeve i B92

karikatura Vladimir Stankovski

Ukidanje "Utiska nedelje" otvorilo je Pandorinu kutiju srpskih medija. Ma kako javnost bila zamlaćivana medijskim pokrivanjem Parade ponosa, duh cenzure je pušten iz boce i niko ne može sakriti jedinstvenu propast profesionalnog novinarstva. Javnost je bila žedna krvi, jer ako imate Paradu, zatim litiju sa molebanom i mnogo huligana na ulicama – bila je neophodna katarza. Simboličku žrtvu podneo je brat Aleksandra Vučića sa pratećim obezbeđenjem, pozajmljenim od premijera, a sada će deblji kraj izvući policajci optuženi da su prekoračili ovlašćenja. Zato je protekli vikend praktično bio neprekinuti niz protesta raznih društvenih grupa, iz različitih pobuda.

Krenimo redom.

Protekli vikend praktično je bio neprekinuti niz protesta raznih društvenih grupa, iz različitih pobuda

Uoči vikenda, od famoznog Biroa za koordinaciju službi bezbednosti se očekivalo da kaže jasno da li će Parade biti ili ne.

U centru Beograda okupio se popriličan broj pristalica Dveri i još nekih crkveno-političkih organizacija da sačekaju saopštenje aktuelne vlasti o Prajdu. Slika sa protesta bila je površna, saopštena uzgred, nismo saznali ni koliko ljudi se okupilo, niti kakve poruke su poslate sa skupa. Iz raspoloživih informacija, ali i ličnog uvida koji sam imao, shvatio sam da su učesnici protesta dominantno želeli da pokažu nezadovoljstvo odlukama aktuelne vlasti, uglavnom inspirisani neodmereno oštrim saopštenjem SPC-a. Ponovo je homoseksualizam izjednačen sa pedofilijom i "skotološtvom", a LGBT osobama je poručeno da "šetaju o sopstvenom trošku". Zaista je, blago rečeno, čudno delovao ekonomski argument od institucije čije ekonomsko poslovanje nikako ne možemo nazvati transparentnim. Bilo kako bilo, svi mediji su shvatili da su u subotu, na Trgu Republike, održane do sada najveće demonstracije protiv Vučića. Kada je bilo potrebno pokazati petlju, ni Vučić, ni Stefanović nisu želeli da odu "do kraja". Premijer je imao neodložna posla u Tekiji, koja će, pokazaće se sutradan, ipak biti "odložna" kada su se sumirali rezultati Parade ponosa na još jednoj ničim izazvanoj vanrednoj konferenciji za novinare.

Ministar policije je potvrdio podvojenost Vlasti po pitanju prava LGBT ljudi. Pozvao je, citiram, "na uzdržavanje od nereda, napada na policiju i uništavanje imovine Beograda". Dr Stefanović je uspeo da upozori i zaštiti sve osim predmeta zaštite – ljude drugačije seksualne orijentacije! Njih nije pomenuo.

U nedelju su mediji unisono izveštavali o Prajdu, a posebno sam pratio euforičnu egzaltaciju na B92, Studiju B i Pinku. Ključna reč, ili direktiva iz Kabineta, bila je – "normalno" u svim jezičkim konstrukcijama. Identične najave iz studija i replike reportera sa ulice: "Je l' da je ovo jedno normalno jutro u Beogradu?" Potpuno normalno, osim bornih kola, helikoptera i žandarmerije, sve *ooobično*, blokiran grad, a batine je popio Vučićev brat koji je baš tad sa Vučićevim obezbeđenjem hteo da prođe pored nervoznog kordona u punoj opremi. Ne razumem prihvatanje direktive prema kojoj je Prajd morao da prođe kao "normalan", pri čemu je upravo taj kriterijum najsporniji u odnosu prema LGBT populaciji. *Gay je OK*, ali Prajd u Beogradu uopšte nije delovao kao obično, nedeljno jutro.

Demanti je stigao na B92 neposredno posle šetnje – huligani su napali zgradu i povredili dva policajca. Bio je to surovi susret sa činjenicom da se uprkos "uspešnom Prajdu" mržnja i netolerancija u Srbiji nije umanjila.

Tog istog dana je B92 došao na udar dve potpuno različite društvene grupe.

Prvo su huligani izveli udar "zdesna", pa je izgledalo da B92 ponovo dobija smisao svog postojanja i tradicije inicijatora društvenih promena.

Međutim, iste večeri je ispred iste zgrade, u 21 čas došlo do protesta novinara i nekih opozicionih političara zbog cenzure u ovoj medijskoj kući. Povod je bio skidanje emisije "Utisak nedelje". Da je ovaj tihi protest ostao samo novinarski, mogao bih da ga prihvatim, ali političari iz današnje opozicije, a bivše vlasti, zaista nemaju pravo da se bune. Kontrola medija iz Kabineta počela je za vakta DS-a, budimo pošteni, a LDP je odigrao sramnu ulogu tokom usvajanja nebuloznog seta zakona o medijima. Kolege imaju pravo da kritikuju, političari jok, tu zaista treba razgraničiti stvari.

Zašto novinari ćute i prihvataju vlasničko pravo kao legitiman alibi za cenzuru?

U nedelju sam pred Prajd gledao reprizu "Poletarca", epizoda iz 1979, tema "Broj 7". Uprkos nostalgiji, fenomenalnom zanatskom radu Timoti Bajforda, primetio sam da u songovima o broju 7, Balašević menja imenicu "Tito". Čkalja opisuje Titovo detinjstvo na Sutli i njegove dečačke podvige. Jugoslavija je bila okružena BRIGAMA, u miroljubivoj koegzistenciji. Koja smo mi Severna Koreja bili, bokte! Mnogo volimo da obožavamo Vođu, da ga menjamo po padežima i da ga posle jednako strasno mrzimo. Uz taj "Poletarac" odrasla je aktuelna generacija naših današnjih novinara, žalim ako sam nekome pokvario idiličnu sliku detinjstva.

Pitanje glasi: kome onda odgovara ovakav B92, ako ga napadaju i sa desna i sa leva i centralno, što bi rekli profesionalno? Odgovor je jednostavan i logičan, ovakvi mediji, uključujući i B92, valjaju samo Vlasti, ma kako se Vučić povremeno žustro durio na njih. ¶

Država bez advokata

"Apelacioni tužilac u Novom Sadu je održao sastanak i tražio od kolega tužilaca po subordinaciji da advokate koji se pozivaju kao branioci po službenoj dužnosti i odbiju da postupaju pozivajući se na protest advokata, budu privedeni i da im bude određen pritvor"

Ministar pravde u Srbiji na evropskom putu Nikola Selaković sasvim je u pravu da u štrajku advokata u septembru (pa do daljnjeg...) ima politike, sam ju je uveo. Najprije im je, zbog sasvim legitimnih razloga štrajka, prijetio, ne shvaćajući da nikakav zakon koji se odnosi na štrajk i državne službenike tu ne vrijedi: oni su, naime, slobodna i nezavisna profesija koja radi u interesu građana, ali i države. Onda je izvukao argumente koji to nisu, poput onih da će, ako se advokati ne povinuju državnoj volji, ukinuti odredbu da se građani u parničnim postupcima mogu sami zastupati, bez advokata; to je obavljeno izmjenama zakona prije dvije godine, ministre, to biste trebali znati! Onda je najavio krivični progon advokata – kasnije je to demantirao (vidi okvir) – koji štrajkuju, da bi sve ovih dana kulminiralo dvjema stvarima: prvom, pismom koje je Advokatska komora Srbije uputila svojim članovima, u koje je "Vreme" imalo uvid, koje glasi: "Poštovani kolege, imamo pouzdanu informaciju da je Apelacioni tužilac u Novom Sadu održao sastanak i tražio od kolega tužilaca po subordinaciji da advokate koji se pozivaju kao branioci po službenoj dužnosti i odbiju da postupaju pozivajući se na protest advokata, budu privedeni i da im bude određen pritvor." Informacija ima i riječ: "Neverovatno!", koja najtočnije opisuje stanje pravosuđa, čija je advokatura značajan faktor, u (ne samo) ovom trenutku. I druga, da je 30. septembra Advokatska komora Srbije obaviještena od Komore u Zaječaru da su u Majdanpeku "pripadnici MUP PS Majdanpek obilazili kancelarije advokata sa pitanjem da li su u štrajku".

Ako je doista došlo vrijeme da je vlast odlučna da hapsi advokate zbog štrajka, vrijeme je da se i građani – bili advokatima naklonjeni ili ne – kucnu po glavi i uzmu u pamet: advokati ovom prilikom ostaju, uz još rijetke pojedince i institucije (poput Društva sudija, na primjer), *posljednji Mohikanci* obrane njihovih ljudskih prava. Trebali bi toga i advokati, a čini se po njihovoj jedinstvenosti da jesu, biti svjesni. Ako ih ova beskrupulozna vlast slomi u štrajku, dugo ćemo još čekati da netko odgovorniji ponovo

PRAVOSUĐE U BLOKADI:
Advokati ispred Palate pravde
Foto: Petar Milo[evi

načne problem pravne države, vladavine prava, ljudskih prava, dostupnosti pravde građanima...

BESMISLENI MONOPOL

Da se razumijemo, nije ovdje prvenstveno riječ o golemom povećanju poreza advokatima; s time će se oni izboriti (valjda nekako), a i vlast je, kako se čini, spremnija da o tome pregovara. Riječ je o protuustavnom i nezakonitom ukidanju nezavisnosti pravosuđa u cjelini, pa tako i advokature, time što je bahatošću Vlade i parlamenta cijeli jedan segment monopolski predat u ruke novo-stare profesije javnih bilježnika. Odnosno, sve ono čime se pretežno dosad bavilo oko devet hiljada advokata u Srbiji (naročito onih u manjim sredinama), imovinskim i imovinsko-porodičnim stvarima, izuzeto je iz advokatskih poslova i predato notarima – kao monopol. Sve se to dogodilo 2013. godine, izmjenama Zakona o javnim bilježnicima, kad su "nove" vlasti u cijelom nizu poslova u vezi s nekretninama naprosto izbrisale da se nadležnost – kako je bilo u važećem zakonu – odnosi isključivo na osobe lišene poslovne sposobnosti, iako se mislilo (toliko o proceduri donošenja zakona u našem parlamentu) da je prvi razlog zakonske izmjene da se prolongira rok kad će javni bilježnici početi sa radom (1. septembar 2014).

Tako sada advokati više ne mogu raditi ništa u vezi s prometom nekretnina, a upravo to je bio pretežni dio njihovog posla. Pritom, ministrova arogantna podjela na "male" i "velike" advokate tu nema nikakvog smisla, malo je u Srbiji onih – pogotovo u manjim sredinama – koje notarski monopol neće pogoditi. Ne samo to, evo primjera za baš neupućene: odlučite svoj vlastiti stan za života pokloniti djetetu. Ranije ste mogli ili sami napisati ugovor ili odgovarajući formular naći na internetu i popuniti, otići u sud i platiti taksu od 1030 dinara. Danas, morate kod notara koji će vam napisati ugovor (ništa pametniji od onog formulara) i naplatiti taksu u odnosu na vrijednost stana koji poklanjate vlastitom djetetu: od te takse, samo 20 posto ide državi, a sve ostalo je notarova nagrada. Nekad nitko od takvog ugovora nije imao koristi, osim sretnog nasljednika – pa ni država, jer je to prvi nasljedni red – danas država također ne dobija ništa, ali dobija notar.

Nema niti jednog advokata – a s velikim brojem njih smo ovih dana mi iz "Vremena" razgovarali – koji je protiv uvođenja notarijata u naš pravni sistem, naprotiv. Svi su, međutim (i ne samo oni), svjesni traljavosti koja to uvođenje prati: bez roka prilagodbe, s nezakonitim osnivanjem Komore (potrebno je najmanje 100, a Komoru su osnovala svega 94 imenovana notara), s previsokim taksama za naše prilike (i za advokatske takse mnogi misle da su previsoke), i svi su jedinstveni u tome da je ovakav monopol dat notarima besprizoran i protuustavan. Valjda je svima jasno: advokat je osoba od povjerenja, njemu/njoj kao klijent možete reći i svoje najtananije porodične tajne, on će zastupati vaše interese u bilo kojem postupku – notar to nije, niti će imati vremena za vas, niti ima obavezu čuvanja tajne, niti zastupa samo vas. Osim toga, građani su dosad mogli za svoje poslove – privatne u prvom redu – od 9000 advokata izabrati onoga kojemu baš vjeruju. Danas moraju ići kod rijetkih notara (a mnoge općine ih još nemaju) koji su imenovani po ne baš jasnim kriterijima i u postupku čija su se pravila (po volji vlasti) mijenjala, i to baš na adresu koju je vlast propisala.

NOTARSKA POSLA I MENTALNO ZDRAVLJE

Advokat Dragan M. Marković ovih je dana postavio opravdano pitanje (na »

Sudijski pogled na notarske takse

"Ako sam rekao da nisam protivnik uvođenja notarske službe, ni jednog trenutka nisam rekao da se slažem i sa uvođenjem notarske službe na način na koji je to učinjeno! To što je ideja o notarijatu u biti opravdana, nikako ne znači da je nužno dobra i njena operacionalizacija i da se braneći ideja, može uspešno odbraniti i način na koji je ova u nas sprovedena. Nikako! Čini se da je već vidljivo šta jeste i šta će u buduće biti posebno problematično.

Na prvom mestu, ističem problem neobjašnjivog odricanja države od prevelikog dela prihoda i njihovog 'poklanjanja' notarima. Naime, pre uvođenja notara, njihove poslove obavljali su sudovi i prihodi od taksi ubiranih po tom osnovu činili su značajan deo budžetskog priliva. Zašto se država u izuzetno teškoj ekonomskoj situaciji, velikog budžetskog deficita, kada poseže za platama i penzijama da bi nadomestila 'rupe' i održala platni sistem, odlučila da notarima prepusti gotovo celokupne prihode po ovom osnovu? To već svakako nije nešto što smo preuzeli iz razvijenog sveta, jer 'razvijeni svet' poznaje i sasvim drugačije modele (vidi primer Francuske). Činjenica da će notarima biti naplaćivan PDV (20 procenata od prihoda), svakako ne može poslužiti kao razložno objašnjenje za predaju preostalih 80 procenata u njihove ruke! Notarima je prenet u nadležnost deo javnih ovlašćenja i pravo države da ubira takse po tom osnovu.

Javni beležnici nisu proizvođači, slobodni umetnici ni trgovci kojima je opravdano isključivo naplaćivati PDV, kao da je reč o uzgajivačima povrća, muzičarima ili prodavcima bele tehnike. Njima je poverena jedna vrsta državnog 'bogatstva' (pravo na naplatu taksi i monopol na određenu vrstu posla), pa bi stoga država morala zadržati sopstveni prihod po osnovu ovog poveravanja, dok bi notarima bio dat poseban, manji deo naknade za izvršene usluge koji bi bio oporezovan. Suprotno postupanje koje je odabrano, moglo bi se uporediti sa situacijom u kojoj bi se država jednog dana odrekla putarina, carina ili rudnih bogatstava i umesto toga odlučila da samo naplaćuje PDV onima koji u njeno ime ubiraju ove prihode. (Kada me je pre nekoliko dana komšija – građevinski investitor nakon prodaje nekoliko stanova i svedočenja o iznosima koji su naplaćeni kupcima upitao kako da postane notar, znao sam da je đavo odneo šalu...)."

Deo teksta o notarima sudije Apelacionog suda u Beogradu Miodraga Majića, na blogu *misamajic.com*, preneseno uz dozvolu autora

Poruke štrajkačima

Ministar pravde Nikola Selaković 25. septembra upozorava da advokati štrajkom paraliziraju državu i pravosuđe, te da kroz advokatske komore ucjenjuju kolege koji žele raditi, a među najglasnijima u štrajku su oni koji zastupaju pojedine okrivljene koji su u žiži srpske javnosti, na što će Vlada "umeti da odgovori argumentima".

"Neke stvari su isuviše očigledne da bi bile slučajne. Imate situaciju da je i letos, a i sada, štrajk advokata pokrenut u trenutku kada nas je nekoliko dana delilo od nastavka krivičnih postupaka koji su u fokusu pažnje cele srpske javnosti, a koji se vode pred posebnim odeljenjem Višeg suda u Beogradu", kaže on i nastavlja: "Među najglasnijima u štrajku se nalaze ljudi koji zastupaju pojedine okrivljene u ovim postupcima. Na primer, slučajevi Azotara, Agrobanka, putarska preduzeća, u kome je jedan od okrivljenih i Miroslav Mišković." Pa dodaje da su advokati u prethodnim političkim strukturama koristili svoj utjecaj da sebi osiguraju privilegiran status, ali da ova Vlada "ne haje za te dogovore". "Ako se ucene nastave, država će predložiti izmenu Zakona o parničnom postupku, vratićemo staru odredbu da stranku može da zastupa i onaj ko nije advokat", poručio je advokatima posredstvom Foneta (ostali izvori agencija Tanjug).

Ministar Selaković je 26. septembra pozvao advokate, koji to žele, da počnu sa radom, napominjući da bi oni koji ih u tome sprečavaju mogli da snose krivičnu odgovornost. "Krivičnim zakonikom Srbije jasno je predviđeno krivično delo ometanja pravde i onaj ko poziva druge na otpor ili neizvršenje sudskih odluka ili na drugi način ometa vođenje sudskog postupka, kažnjava se zatvorom, kao što se zatvorom i novčanom kaznom kažnjava i onaj ko uvredom, silom, pretnjom ili na drugi način ometa ili spreči advokata u obavljanju njegove advokatske dužnosti", rekao je i dodao da uputstvo Advokatske komore Srbije o postupanju advokata tokom obustave rada Vlada Srbije nije ukinula, već obustavila njegovu primenu, a riječ je o općem aktu (a nije, ministre!, op.a.) kojim se prijeti advokatima koji ne postupaju u skladu s njim, o čijoj ustavnosti i zakonitosti će se izjasniti i Ustavni sud Srbije. "Advokati koji su hteli da rade bili su pod pretnjom da izgube advokatsku licencu, ako prekrše ono što je Komora donela, a time su ugrožena ljudska prava i bezbednost građana Srbije i tim protivustavnim delovanjem naneta je velika šteta advokaturi Srbije", kaže Selaković.

Ministar 29. septembra kaže da je sa štrajkom advokata povezan netko tko se, izgleda, žestoko boji hapšenja i tko zna razlog za to. "Neko želi sebi u javnosti stvoriti oreol mučenika, ali u ovoj situaciji, kad se direktno postupa protiv zakona i ustava, to nije moguće." Istoga dana, Selaković je izjavio Tanjugu da će advokati "štrajkbreheri", ukoliko se desi da im komore oduzmu dozvolu za rad, moći zbog toga da pokrenu upravni spor i demantira da je njegovo Ministarstvo podnijelo krivične prijave protiv advokata koji nisu postupali po službenoj dužnosti. Mudro zboreći o tome da "iz nepravde nikad ne može nastati pravo", dodao je da je "sto za razgovor otvoren i ruka pružena za one koji hoće da se dogovore, a ako neko neće da se dogovora, onda advokatura kao struka ima problem sa onima koji je predstavljaju".

Ministar Selaković 30. septembra advokatima koji traže njegovu ostavku poručuje, "kao pravno pismenim licima", da ministra u Vladi bira Narodna skupština, a nju građani na izborima. "Onaj ko poziva na ostavku možda bi prvo trebalo da razmisli o svojoj ostavci, jer najveći problemi dolaze upravo od strane onih advokata koji nisu u stanju da se dogovore i shvate potrebu za reformom čitavog pravnog i pravosudnog sistema i reformom advokature u Srbiji."

sajtu *protestadvokata.org*): "Analizom seta zakona koji su preko noći izmenjeni kao i davanjem apsolutne prevlasti i nadležnosti javnim beležnicima za sastavljanjem i overom pojedinih ugovora, osnovano se postavlja pitanje šta se desilo sa potpunom poslovnom sposobnošću punoletnih građana Srbije. Da li je izvršna vlast videla nešto što drugi ne vide? Da li je mentalno zdravlje i sposobnost rasuđivanja punoletnih građana Srbije toliko opala da je bila potrebna hitna intervencija izvršne vlasti kroz ograničavanje poslovne sposobnosti svih punoletnih lica bez prethodno sprovedenog sudskog postupka, stručnog medicinskog veštačenja i donošenja odluke suda? Da li su jedino javni beležnici ostali imuni na kolektivno oboljevanje mentalnog zdravlja i sposobnosti rasuđivanja, pa jedino oni kao 'izabrani i imuni od ove čudne kolektivne bolesti' mogu da spasu i očuvaju interese punoletnih građana Srbije?"

U svom tekstu "Reformisanje pravosuđa notarijatom: ne meri, seci odmah i to sekirom" (pescanik.net), i Vesna Rakić Vodinelić, koja se godinama bavi nakaznostima tzv. reforme pravosuđa (i s kojom ni mlađahna Snežana Malović, niti još mlađahniji Selaković nisu i nemaju potrebu porazgovarati o bilo čemu), piše da "uvođenje notarijata u sredinu koja dugo nema čak ni istorijsko sećanje na ovu službu (sa izuzetkom Vojvodine) treba da bude postupno. Isključiva nadležnost u početku treba da bude mala; konkurentska nadležnost (ili sud ili notar) treba da se održi bar nekoliko godina dok se notarijat ne konsoliduje; isključiva nadležnost notara bitno povećava troškove i doprineće smanjenju ionako oskudnog prometa nepokretnosti; što je nadležnost notarijata šira u momentu njegovog uvođenja u pravni život, imajući u vidu činjenicu da notare, kao lica od javnog poverenja postavlja izvršni organ (ministar), povećavaju se šanse koruptivnosti, nepotizma i političke bliskosti, umesto meritokratskih svojstava i sposobnosti; proizvodi se (najmanje) zla krv, a suštinski diskriminacija između advokature i notarijata."

I HAPŠENJA DA VIDIMO

Zlu krv već imamo, diskriminaciju (neustavnu) također. Tome dnevno doprinose vlastima naklonjeni mediji, koji

Lik i delo

Nikola Selaković, ministar pravde

OSNOVNI PODACI: Rođen je 1983. godine u Užicu. Prvih šest godina živeo u Novoj Varoši, a zatim u Beogradu. Završio je Pravni fakultet. Tokom studija je tri puta pobeđivao na takmičenju u besedništvu na Pravnom fakultetu (2004, 2005. i 2007. godine). Kao student 2007. godine dobio je prvu nagradu Alan Votson Fondacije za projekat "Dušanov zakonik i pravni transkripti". Upisao je 2010. godine doktorske studije. Na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu 2009. godine postaje stručni saradnik u nastavi na predmetima "Uporedna pravna tradicija" i "Nacionalna istorija države i prava", na kojima je 2010. izabran za asistenta. Govori engleski, francuski i italijanski jezik.

PO ČEMU JE POZNAT: Selaković je, dok je bio asistent na Pravnom fakultetu, na predavanju uzeo od studentkinje flašicu vode hrvatskog proizvođača i bacio je u kantu za đubre rekavši da to čini jer u pitanju nije domaća voda. Selaković je kazao da je samo želeo da ukaže studentima na neophodnost kupovine domaćih proizvoda: "Bacanjem te flašice studentima sam slikovito ilustrovao i na delu pokazao kako se pomaže Srbiji".

POLITIČKA KARIJERA: U Srpskoj naprednoj stranci je od osnivanja 2008. Član je Glavnog i Izvršnog odbora i predsednik je Pravnog saveta SNS-a. U septembru 2012. izabran je za člana Predsedništva SNS-a, a tokom ministrovanja je postao potpredsednik SNS-a.

MINISTAR: Najmlađi je ministar u Vladi Srbije. Kada je jula 2012. formirana Vlada Srbije premijera Ivice Dačića, Selaković je postao ministar pravde i državne uprave. Na tu funkciju reizabran je u aprilu 2014. godine u vladi Aleksandra Vučića.

IMOVINSKA KARTA: Nikola Selaković, ministar pravde, prima tri plate: ministarsku od oko sto hiljada, drugu kao član Visokog saveta sudstva – 15.177 i treću kao član Državnog veća tužilaštva, takođe, 15.177 dinara. Njegova imovinska karta u Agenciji za borbu protiv korupcije je prazna. Spada u ministre sirotane, a u toj grupi su, pored njega, i premijer Aleksandar Vučić, potpredsednik Rasim Ljajić i Jadranka Joksimović. Prema tim kartama, oni nemaju ništa – ni stanove, ni kola, ni uštedevinu.

GOSPODIN ČLAN: Sindikat pravosuđa Srbije saopštio je oktobra 2013. da ministar pravde Nikola Selaković ima devet funkcija. Selaković je tada bio član Saveta Univerziteta u Beogradu, Nacionalnog saveta za regionalni razvoj, Saveta za saradnju sa Haškim tribunalom, predsednik je vladinog odbora za pravni sistem i državne organe, član vladine kadrovske komisije, predsednik vladine administrativne komisije, član Saveta za nacionalnu bezbednost, Visokog saveta sudstva i Državnog veća tužilaca. Ministarstvo pravde je odgovorilo da je "ministar Selaković imenovan od strane Vlade Republike Srbije, i za obavljanje ovih poslova ne prima nikakvu zaradu."

NGO AKTIVISTA: Selaković je osnivač, a u periodu od 2011. do 2012. godine bio je i predsednik Srpskog kulturnog kola "Despot Stefan Lazarević". Od 2010. godine predsednik je Instituta "Oratoria" – Centar za retoriku. Od 2003. godine je član, a od 2005. godine sekretar Kluba ljubitelja antičkog i rimskog prava Pravnog fakulteta "Forum Romanum".

HOBI: Voli konje (kao mali naučio da jaše), a ljubitelj je i fotografije.

STANJE U PRAVOSUĐU: "Najveći problem pravosuđa su sudije i tužioci koji ne žele da prihvate da država ne postoji zbog njih, već da su oni tu zbog države i građana."

CENZURA U SRBIJI: "Kako neko može da priča o cenzuri kad se premijer u jednoj emisiji naziva somom, dok neki mediji objavljuju najgnusnije laži o mrtvorođenom detetu premijera? I niko na to nije reagovao, ni novinarska udruženja ni međunarodne institucije."

KOKARDA I ŠAJKAČA: Orsat Miljenić, hrvatski ministar pravde, izjavio je da ne može da sedi za istim stolom sa Selakovićem ako nosi kokardu na kapi. Na to je Selaković uzvratio da ponosno nosi srpsku šajkaču. "Što se tiče moje kape, uvek ću s ponosom nositi kapu koju su nosili moji preci na Ceru, Kolubari, Krfu i Kajmakčalanu."

DRAGOSLAV GRUJIĆ

objavljuju kako su, eto, zbog alavih advokata odgođena suđenja tajkunima (vidi okvir "Biseri ministra Selakovića"), i koji u prvi plan stavljaju (problematične) poreze, a ne suštinu problema koja se, na kraju krajeva, svodi na mogućnost građana da dođu do pravde ili ostvare svoja prava.

Najviše, kažu advokati, vrijeđaju silne uvrede i podmetanja nadležnih kad govore o advokaturi, a na pamet im ne pada da sebe pogledaju u ogledalu, kao da je njih – ministre, pomoćnike, državne sekretare i ostale – narod "lično" izabrao, kako su si umislili.

Upravo u tome i jest sukob: između onih koji nam, još rijetki i to javno, mogu pomoći da se u pravnom smislu osjećamo kao građani, advokata to jest, i onih koji nam svakim novim propisom, silom i prijetnjama, to pokušavaju dodatno onemogućiti. Na građanima je da to u ovom trenutku shvate, a na advokatima da ne posustanu u svojim zahtjevima, u prvom redu promjene štetnih zakona i smjene neukog ministra, a potom i svojih egzistencijalnih poreskih problema. U suprotnom, kad krenu da ih zaista hapse (i to da vidimo!), pitanje je tko će to uopće primijetiti. ¶

TATJANA TAGIROV

Intervju: Danica Popović, profesorka Ekonomskog fakulteta u Beogradu i dobitnica nagrade "Osvajanje slobode"

Utisak skandala

Fotografije: Željko Jovanović

Koji bi normalan vlasnik skinuo najgledaniju emisiju sa programa i prebacio je na neki nepostojeći i negledani kanal? Nijedan. Koji bi vlasnik pečenjare, recimo, objavio da od sutra prodaje jagnjetinu četvrtkom u zoru, dok će u radno vreme nuditi – buđav 'lebac i suve kosti, jer je baš tu budućnost njegovog biznisa? E sad, kad napraviš sistem gde se normalan vlasnik ponaša nenormalno, to je ta burazerska država

U vremenu kada malo ko u Srbiji razume šta nam se i zašto događa, kolumne dr Danice Popović u kojima se ona bavi kako ekonomijom tako i fenomenima naše svakodnevice, za dobar deo javnosti postale su neka vrsta priručnika za tumačenje vrlo konfuznih okolnosti u kojima smo se našli. Njeni medijski nastupi već odavno spadaju u one koje pristojan svet ne propušta, a otkad je nastupila ekspanzija društvenih mreža, stavovi i komentari Danice Popović svakako su među najradije citiranim i komentarisanim. Nije stoga nikakvo čudo što se i ona ove godine pridružila grupi od 13 dosadašnjih dobitnica priznanja "Osvajanje slobode" koje se dodeljuje u znak sećanja na Maju Maršićević Tasić.

No, kako to već u Srbiji biva, dodela ove prestižne nagrade donekle je ostala u senci događaja koji su sledili, a koji još

i sramote

jednom podsećaju da je put do slobode obično dug i naporan. Tek što je najavljeno da će Danica Popović učestvovati u prvom izdanju "Utiska nedelje" ove sezone, emisija je skinuta s programa. "Naravno da smo svi znali da je moguće da emisiju otkažu – ali su ga stvarno preterali", kaže ona u razgovoru za "Vreme". "Najpre su objavili da emisija ide – stavili je u programsku šemu. Onda dobijam poziv od Olje Bećković – i prihvatam, moja je tema, rebalans budžeta, zašto da ne prihvatim, razmišljam. U petak u pola tri dobijam od PG Mreže obaveštenje da je sve dogovoreno, da emisija ide, i dalje se dogovaramo o detaljima, da li dolazim kolima ili treba da me sačekaju, još me upozore da moram tamo da budem u nedelju u osam i dvadeset, i sve tako... da bih u taj isti petak u pola osam uveče saznala – otkazuje se emisija! E sad, jedino što se u međuvremenu dogodilo jeste to da je objavljen spisak gostiju. Smetaju im, dakle, i gosti: Pavle Petrović, predsednik Fiskalnog saveta, Nebojša Atanacković, predsednik Unije poslodavaca, i – ja."

"VREME": Kako se tim povodom osećate?

DANICA POPOVIĆ: Skandal, sramota, užas – ali ne znam ko to nije mogao da predvidi? Pa već i vrapci znaju da je Republička radiodifuzna agencija 'ladno dozvolila da ista osoba poseduje dve televizije sa nacionalnom frekvencijom (TV Prva i TV B92), što je protivzakonito – i jako unosno za vlasnika. Ali je unosno i za RRA i za aktuelnu vlast. Vlast tako dobija moć da radi nezamislive stvari – recimo, da skida sa programa one koji im ruše rejting. Na primer, Olju Bećković. Fantastičan dil, zar ne? Ja tebi tržište, ti meni uticaj.

Ali, sa B92 nas uveravaju da žele da naprave potpuno komercijalnu i zabavnu televiziju. S druge strane, od svog kablovskog kanala B92 Info žele da naprave pravi njuz kanal sa političkim emisijama i "Insajderom". Gde vi tu vidite problem?

Koji bi normalan vlasnik skinuo najgledaniju emisiju sa programa i prebacio je na neki nepostojeći i negledani kanal? Nijedan. Koji bi vlasnik pečenjare, recimo, objavio da od sutra prodaje jagnjetinu četvrtkom u zoru, dok će u radno vreme nuditi – buđav 'lebac i suve kosti, jer je baš tu budućnost njegovog biznisa? E sad, kad napraviš sistem gde se normalan vlasnik ponaša nenormalno, to je ta burazerska država, o kojoj stalno pričam. Ne bi vlasnik odustao od jagnjetine, makar je i ne voleo, samo kad bi gazda dozvolio da je stavi u izlog.

Ako se neko ovde sramno poneo, to je RRA – oni snose odgovornost za to. I samo neka mi niko ne priča da je ova tema u isključivoj nadležnosti suda, da to nije tema za medije. U nadležnosti suda je – pravo, a u nadležnosti medija je – moral. Dok i to ne zabrane, kako sad dobro vidimo.

Ovogodišnja ste dobitnica nagrade "Osvajanje slobode". Kada je pre pet godina tu nagradu dobila profesorka Srbijanka Turajlić, ona je rekla da je to, ako pogledamo zemlju u kojoj živimo, "prvi put da dobija nagradu za totalni fijasko" i "izvesno najneuspešniji posao koji je u životu obavila". Da li se i vi tako osećate?

Ili, uprkos svemu što vidite oko sebe, verujete da je vaša borba ipak imala svrhu?

Izgleda da sam uz nagradu dobila i to da me javnost smatra "borcem", ili još gore – "borkinjom", kako negde pročitah. A ja to nisam. U normalnom svetu, profesori univerziteta smatraju velikom čašću da budu kolumnisti uglednih dnevnih novina, i niko ih ne smatra borcima za bilo šta. I to je normalan poredak stvari. Jer, pojedinci ne mogu da izbore slobodu, sloboda je javno dobro. Kao mir, kao čist vazduh, kao bezbednost, na primer. I nije se dopalo mojim "saborkinjama", da upotrebim tu terminologiju, kada sam na dodeli nagrade rekla: mi ne možemo da osvojimo slobodu, mi po definiciji ne možemo ništa da promenio. Slobodu donose dobro postavljene institucije, a mi... Mi možemo samo da ih nerviramo. A izgleda da ih baš nerviramo, kad skinuše Oljinu emisiju, možda baš kad su saznali koga planira u nju da dovede. A možda ja to samo sebi dajem na značaju, možda bi isto to ovako po hitnom postupku uradili i da je pozvala bilo koga drugog.

U vreme kada je ova nagrada počela da se dodeljuje, Srbija i život u njoj izgledali su mnogo bolje, energičnije i veselije nego danas. Kada je, po vašem mišljenju, počelo "kotrljanje nizbrdo"? I ko je, po vama, najveći krivac za to, ako ga uopšte ima?

Ko je krivac? Vladajuće institucije i oni koji njima upravljaju. Partijska država. Političari koje finansiraju tajkuni. Političari koji su se usudili da svoje nestručne i jadne predstavnike stave da vode javna preduzeća. U ovom mandatu, i Narodnu

Oni žele uticaj, i zato sve rade protiv morala i protiv zakona. Kao u slučaju nedozvoljene koncentracije u medijima, u slučaju B92, RRA i Olje Bećković. A ko od nas hoće da mu stvarno bude bolje, neka jednom shvati – to sve ide u paketu, i manje plate i penzije, i reforma pravosuđa, i kažnjavanje onih koji odavno zaslužuju da nestanu iz srpske politike i srpske privrede »

U nadležnosti suda je – pravo, a u nadležnosti medija je – moral. Dok i to ne zabrane

banku. Kako to da se reši? Pa, lako. Dekretom. Partijskom objavom da se svi povlače sa privrednih funkcija. Samo im jedno tu nedostaje, a to je volja da to urade.

Jer, sada su mnoge privredne delatnosti u gorem stanju nego u doba Miloševića. Tada su direktori birani na duži period, pa su ponekad radili i nešto što je u interesu firme. A postojalo je i jedno nepisano pravilo – čovek broj jedan i broj dva su bili partijski, često potpuno nekompetentni ljudi, ali je čovek broj tri po hijerarhiji u stvari vodio firmu, znao šta treba da se radi, i često dovodio stvari u red. Otkako su posle Petog oktobra partije počele da se smenjuju na dve-tri godine, taj "čovek broj tri" odleteo je u vidu lastinog repa, nema ga više, i sad rade baš šta god hoće. Od lošeg su napravili – gore.

Široj javnosti postali ste poznati kao osoba koja na svima razumljiv način opisuje i objašnjava inače teško razumljive ekonomske zakonitosti. Kakva je zaista naša trenutna pozicija? I ima li nade da nam u dogledno vreme bude bolje, kao što nam premijer obećava?

Jasno je to svima, samo što to nikome ne odgovara. Penzije i plate moraju da se smanje. Moraju, nema para. I to moraju da se smanje više nego što premijer najavljuje, da bi mere uopšte imale smisla. To neće niko da čuje, svi pitaju – pa kako da živimo, pa uzeli smo kredit, pa zar nikad više na letovanje... A ja govorim kao hirurg. Ako ti se kaže da moraš na operaciju i lečenje, šta tu nije jasno? Kakvo crno letovanje, vreme je za lečenje! A kad će biti bolje, naravno, zavisi od toga kad ćemo pristati da odemo na operaciju. A mi nećemo da pristanemo.

Sad, jeste ovo društveni organizam, a ne pojedinačni, pa se stvari malo razlikuju. Ovde i vođa mora na operaciju. Mora verodostojno da objavi šta će da radi, a to radi tako što – seče sebi privilegije. Tako što najpre ukine službene automobile, da ne gledamo po ulici kako se njihovi poslušnici voze u audiju A20, na primer, a da znamo da se to plaća iz poreza na hleb, na so ili ulje koji mi uplaćujemo u budžet. Nakon toga, taj vođa države mora da pokrene privredu, najpre tako što iz javnih preduzeća poizbacuje i svoj nesposobni partijski kadar. Što je najvažnije, da uspostavi nova pravila – svaki direktor iz džepa plaća svaki gubitak. Pa izvolite, zapošljavajte svakog koga hoćete na ovom svetu, jedite tartufe na službenim ručkovima – ali platite iz džepa. Niko se od te, partijske braće, ne bi prijavio na takav konkurs. A ima i sveta koji bi se prijavio. Samo, oni njih ne žele, u tome je stvar. Oni žele uticaj, i zato sve rade protiv morala i protiv zakona. Kao u slučaju nedozvoljene koncentracije u medijima, u slučaju B92, RRA i Olje Bećković. A ko od nas hoće da mu stvarno bude bolje, neka jednom shvati – to sve ide u paketu, i manje plate i penzije, i reforma pravosuđa, i kažnjavanje onih koji odavno zaslužuju da nestanu iz srpske politike i srpske privrede. Smiješano, što bi rekao pesnik.

Vidite li u bilo kom segmentu aktuelne vladajuće strukture istinsku volju i želju za takvim reformama?

Kad neko ima apsolutnu većinu u parlamentu, istinska želja i volja se mogu sprovesti u roku od par radnih dana. Ako želja zaista postoji.

Tema kojom ste se bavili bila je i plagijat ministra policije Nebojše Stefanovića. Jeste li mislili da će se sve završiti sa vaša dva teksta, i još ponekim napisom u novinama?

Pa ja već rekoh, nije meni bio cilj da menjam svet, niti da rušim ministra sa njegovog mesta u državi, nego da čitaocima "Politike" stavim na uvid dokaze da je zaista u pitanju plagijat. Oglasio se tadašnji rektor Megatrenda, rekao da je nameštaljka u pitanju, pa ko velim, da se oglasim i ja – da potvrdim (već iznete) dokaze da je zaista u pitaju plagijat. Otkrivanje plagijata je nažalost deo mog posla, mi smo na fakultetu dobro za to obučeni, sad imamo i softverske pakete od

kojih se krađa tuđih tekstova ne može baš lako sakriti. I dalje, uloga profesora koji je plagijat otkrio, potvrdio ili dokazao jednostavno prestaje. U nekom normalnom svetu, iza takvih dokaza onda staje akademska zajednica i ona dalje vodi bitku – a političari, nerado doduše, izbacuju plagijatore iz vlasti!

Svojevremeno, kada Angela Merkel nije htela da zbog plagijata ukloni svog ministra odbrane, Tea Cu Gutenberga, čak ga je i branila rečima – pa nisam ga ja dovela da piše disertacije, nego da radi posao ministra, akademska javnost Nemačke je odmah reagovala, i Merkelova se povukla, izbacila ga je iz kabineta. U Srbiji je akademska javnost, očigledno, podjednako burazerska kao i sama vlast. E, to nisam verovala, evo, priznajem.

Angažovani ste u medijima, često se u njima pojavljujete. Imajući u vidu da statistike ukazuju na veliki broj medijski, pa i funkcionalno nepismenih ljudi, kako ocenjujete ulogu medija u Srbiji danas? Da li do šire publike dopiru samo glasovi iz tabloida, ili i ozbiljniji medijski angažman dopire do širih krugova nego što se na prvi pogled čini?

Hajde da razmislimo. Da do naroda ne dopiru glasovi iz, kako kažete, ozbiljnih medijskih angažmana, zar bi ukidali "Utisak nedelje"?

Aktivni ste na društvenim mrežama, vaše tvitove mnogi prenose. S druge strane, ima onih koji smatraju da baš društvene mreže na neki način umrtvljuju onaj deo populacije koji ima snagu i moć da na ulici ili na neki drugi način dovede do promena. Čini li vam se da na društvenim mrežama ljudi danas troše svoj potencijal ili u njima vidite delotvoran način za otpor, pobunu, suprotstavljanje?

Nema tu ozbiljnog potencijala. Najjaču podršku tviteraša imao je Saša Radulović, bivši ministar privrede, pa na izborima posle nije prešao ni cenzus. Tviteraši na svoju aktivnost odvoje po par minuta dnevno, i uglavnom pišu šta im padne na pamet. Na primer, dobih jedan tvit koji kaže, uffff, što mi je danas dosadno – pa psovka. I to se mnogima dopadne, pa retvituju. Skoro niko se ne potpisuje svojim imenom, niti stave svoju sliku. To je društvena zabava, i valjda treba da postoji, kad već postoji. Ali tu tražiti neki potencijal za bilo šta, to je stvarno iluzorno. Pojedinci ne mogu da donesu slobodu, da ponovim po stoti put. To čine institucije, pustimo narod da svoje privatno slobodno vreme koristi kako hoće.

Osvajanjem slobode bave se istaknuti pojedinci, ali i svaki "običan" čovek. Šta bi u tom smislu trebalo da bude imperativ svakog od nas? Gde vidite polje na kojem bismo mogli da se borimo za svoju slobodu ili bar za lični mir?

Dobro, jeste se Nelson Mandela bavio osvajanjem slobode, ali je to radio kao političar, a ne kao istaknuti pojedinac ili kao običan čovek. Iza sebe je imao svoju političku partiju i bio je njen vođa. I to je izbor – ko hoće da se bori za slobodu, društvenu, izvolite u politiku! A privatna sloboda – to je nešto drugo, i sasvim suprotno od ove, društvene slobode. Tu je sve objasnila Dženis Džoplin: *freedom is just another word for nothing left loose*. Ne znam živog čoveka koji je to postigao – i ostao živ. ¶

TAMARA SKROZZA

TEOFIL PANČIĆ

Huliganski kompliment

Neuobičajeno lepo vreme za ovo doba godine izmamilo je u nedelju na beogradske ulice izuzetno mali broj šetača... Nešto u ovoj rečenici ne odgovara frazerskom šablonu, zar ne bi trebalo da ih je mnogo? Ne, zašto? Dovoljni su jedan Vučić i jedan Mali, pa makar i u second hand verzijama...

Šalu na stranu, ovde me ne zanimaju ti što su se špancirali po centru grada, nego oni što su se opredelili za provod preko reke. Pred zgradom RTV B92 na Novom Beogradu tog su dana održana čak dva, hm, javna skupa: onaj dnevni bio je neprijavljen, nenajavljen i nezakonit, a onaj večernji suprotno od toga. Prvo je grupa maskiranih huligana uletela na mali plato pred zgradom ove medijske kuće i napravila kermes pomoću eksplozivnih i neeksplozivnih sredstava destruktivne namene, pa je tom prilikom intervenisala i policija, a onda se uveče, tačno u devet, u terminu emitovanja "Utiska nedelje", okupilo nekoliko stotina što "javnih ličnosti" što "običnih građana", u znak solidarnosti i protesta zbog de facto zabrane emitovanja naručene emisije. Skupovi, dakle, po svemu kao nebo i zemlja, bog i šeširdžija ili Đinđić i Vučić, samo je u oba slučaja meta bila ista: B92.

E sad: kako je moguće da ljudi dijametralno suprotnih orijentacija i vrednosnih sistema imaju istu metu? Tako, lepo: to uopšte nije jedna te ista meta, nego se samo slučajno isto zove (bar za sada). Gotovo da bi se moglo reći: mada su se zatekle na istom mestu u razmaku od svega nekoliko sati, ove dve grupe ljudi zapravo razdvajaju godine. Huligani koji su nasrnuli na B92 zapravo su napali jedan simbol: B92, to su bre oni izdajnici i strani plaćenici, oni pederi, ustaše, soroševci i balije, to su oni što misle da su i Šiptar i peder ljudska bića, pa bi još i da zdravu srBsku omladinu indoktriniraju tim globalističkim glupostima i tako od njih načine roblje Novog svetskog poretka... Drugim rečima, huligani se nisu baš mnogo apdejtovali u poslednje vreme (hoće da zaboli glavica kad se preuči, pa se čuvaju), jer da jesu, znali bi da – po raznim osnovama – B92 doslovno iz dana u dan sve manje liči na sve što oni mrze, i da je njegovo tranzitno stanje sada već sve bliže onome prema čemu su ravnodušni, tako da, ako se to junačko napredovanje u svetlu budućnost nastavi, sledi i njegovo upodobljenje onome što oni vole.

Ništa od ovog ne znači da TV B92 nije uradila solidan posao oko Parade – jer ga je uradila; istoimeni radio još i više i bolje od toga, ali radio je tu ionako sve uočljiviji corpus separatum, tako da nije čudno da kolaju zanimljive glasine u pogledu njegove buduće sudbine: od prisilne eutanazije pa do plišanog "razvoda" od bulevarizovane matice. Megjutoa, solidno izveštavanje sa beogradskih ulica minimum je podrazumevanog standarda korektnosti – toliko je ispunio i ovaj sadašnji Studio B, pa šta? – koji naprosto nije ni približno dovoljan da bi bilo koji medij, a kamoli onaj sa tako visoko obavezujućim imenom i istorijom, udovoljio standardu *watchdoga* demokratije i pluralizma. Tzv. odlaganje koje mnogo više liči na potuljeno i licemerno ukidanje Utiska nedelje pokazuje da je trend upravo suprotan: da parafraziram famoznu Marksovu "prekobrojnu" tezu o Fojerbahu, do sada su mediji različito tumačili svet, a radi se o tome da jednoglasno usvoje MOJE tumačenje. Čije "moje"? Ne pravite se Toše, jedan je Ja u današnjoj Srbiji, onaj Ja iz teksta Gorana Markovića u "Politici".

Kada stvari ovako čitamo, moglo bi se reći da su poslepodnevni huligani nesvesno uputili B92 jedan okasneli kompliment, sada već u najboljem slučaju poluzaslužen; na drugoj strani, večernji manifestanti pred istom zgradom u poziciji su da znaju kako uistinu stoje stvari. Oni su, dakle, došli da saopšte da B92 ima suvislu budućnost jedino u sopstvenoj "prošlosti", naravno, samo u tom smislu da mora da očuva njen fundament, koji se pak ne može očuvati bez intaktne nezavisnosti izveštavanja i slobode interpretacije. Huligani naivno misle da ta prošlost još traje, večernji hodači znaju da je ta prošlost skoro sasvim iscurila. Da sam, daleko bilo, neko ko se nešto pita na ovom B92, plaćao bih onim huligančićima da svrate bar jednom nedeljno i polupaju nešto, jer su oni kakav-takav legitimacijski osnov. Kad čak i oni sasvim odustanu od B92, to će značiti da je proces tranzicije okončan.

Jedni su napadali B92 zbog onoga što je bio nekada, a drugi zbog onoga što je sada i što će tek biti sutra

"Utisak nedelje" tada će verovatno biti negde daleko, ili neće biti nigde. Ali, ne radi se tu o "Utisku nedelje", nego o priči kako vešti maheri mogu ama baš svaki narativ da izokrenu sebi u prilog. Kapitalizam, privatno vlasništvo, medijski pluralizam, famozno slobodno tržište, nezavisnost od države? Odlično, evo, mi sve to imamo, i baš zato, iz kapitalističko-komercijalnih razloga, a ne po naredbi tako nekog političara s-kojim-mi-nemamo-ništa, sklanjamo "Utisak"! Osim što ništa od toga, stavku po stavku, nije tačno, ali koliko je onih koji će to razumeti? Mnogo manje nego što je onih koji gledaju "Utisak nedelje", kad im se dozvoli. I to je stravična, neizricana istina koja prati ovaj pomor: na početku, mora da te je neko oklevetao; na kraju te odstrele kao psa. Franc Kafka je pravi hroničar ovog vremena postiđujućeg opadanja. Da sam urednik, ponudio bih mu kolumnu u „Vremenu". ¶

Ukidanje po svaku cenu

Treba reći da je ponuda B92 za prelazak na nepostojeći kanal bila potkrepljena finansijskom ponudom koja je bila mnogo vrednija od sadašnjeg ugovora. Odbijanje takve ponude dokaz je da je reč o odbrani principa slobodnog novinarstva i odbrani ugleda brenda "Utiska nedelje", koji je Olja Bećković izgradila i sačuvala

Kada je pre dve nedelje najavljeno ukidanje "Utiska nedelje", producentska kuća TV Mreža koja stoji iza ove emisije pozvala se na ugovor sa Televizijom B92. Prema svemu onom što je dospelo u javnost, činilo se da je emitovanje "Utiska" osigurano do marta 2015. i, u tom kontekstu, sve je bilo spremno za početak nove sezone. A onda je 26. septembra saopšteno da – do daljnjeg – nema ništa od ove najuticajnije političke govorne emisije.

"Poslednje saopštenje B92 da se emitovanje emisije 'Utisak nedelje' prolongira do daljnjeg, za mene kao pravnog zastupnika Olje Bećković predstavlja samo još jedan korak u nizu nezakonitog i neodgovornog ponašanja menadžmenta B92, ne samo prema Olji Bećković kao autorki emisije već i prema celokupnoj srpskoj javnosti", kaže za "Vreme" advokat Goran Draganić. "Veoma čudan i nesvakidašnji način menadžmenta B92 bio je i na samom startu jesenje sezone: samo nekoliko dana pre početka emitovanja već zakazanog "Utisak nedelje", poslali su na potpis novi ugovor u kojem se, jednom "malom" izmenom u odnosu na važeći ugovor, određuje prelazak emisije na nepostojeći kablovski informativni kanal. Pokušaj da se javnosti objasni da je to legitiman cilj i interes jedne komercijalne televizije ima samo jednu manu – za sve u ovoj zemlji važi pravilo poštovanje zakona i postojećih ugovora!"

"VREME": Kakva je bila vaša pozicija u pregovorima sa poslovodstvom B92?

GORAN DRAGANIĆ: Od samog starta razgovora sa menadžmentom B92 bili smo veoma jasni: Olja Bećković neće preći na nepostojeći Info kanal, neće raskidati važeći ugovor koji ima, pa samim tim i neće pristati na ultimatum i ucenu B92.

Šta vam je na to rečeno?

Odgovor menadžmenta B92 na takav čvrst stav bio je veoma jasan. Bez uvijanja i okolišanja saopštili su da onda nema "Utiska nedelje". Od samog početka B92 je ultimativnim zahtevom pokušao da natera Olju Bećković da raskine važeći i potpiše novi ugovor, da sa nacionalne frekvencije pređe na kablovski kanal koji praktično ne postoji, nema program, nema koncepciju, nema budžet, nema marketing i, još jedan mali detalj, nema gledanost. Prihvatanje takve sulude ponude bila bi najveća degradacija i samouništenje emisije koja se gradila preko dvadeset godina.

Da li je taj novi ugovor menjao i finansijski aranžman?

Istine radi, treba reći da je ponuda B92 za prelazak na nepostojeći kanal bila potkrepljena finansijskom ponudom koja je bila mnogo vrednija od sadašnjeg ugovora. Odbijanje takve ponude dokaz je da je reč o odbrani principa slobodnog novinarstva, odbrani ugleda brenda "Utiska nedelje", koji je Olja Bećković izgradila i sačuvala. Ovakvim izričitim stavom potpuno je jasno da su netačne tvrdnje iz pojedinih medija da se radi o uceni autorke emisije, odnosno njenim navodnim novim finansijskim zahtevima. To je palo u vodu.

Kako je nakon ovog odbijanja reagovalo poslovodstvo B92?

Više puta sam zvanično obaveštavao menadžment B92 da poštuju i izvršavaju obaveze iz važećeg ugovora; kao i da je odlaganje i ne emitovanje "Utiska nedelje" protivno ugovoru i da nanosi ozbiljnu kako materijalnu tako i nematerijalnu štetu emisiji i samoj autorki. Nažalost, svojim ponašanjem i odlukama, menadžment B92 ozbiljno je poljuljao ugled jedne medijske kuće koja je svoj imidž gradila u vremenu demokratskog sazrevanja Srbije. Dali smo sve od sebe da dođemo do ozbiljnog i razumnog rešenja ove veoma specifične situacije. U prilog tome govori i činjenica da smo predložili da potpišemo protokol o dobrim namerama kojim bi se preciziralo da se, kada se steknu svi ozbiljni uslovi po pitanju izgradnje info kanala, tu premeste sve značajne emisije sa B92 uključujući i "Utisak nedelje". U tom slučaju, Olja Bećković je spremna da pređe na taj kanal sa svojom emisijom, a do tada i po potpisivanju novog ugovora, nastavilo bi se sa emitovanjem "Utiska" na B92. Odbijanje B92 da prihvati ovakav razuman uslov, potvrdilo je naša strahovanja da kod njih postoji samo jedna opcija, a to je raskid postojećeg ugovora, po bilo koju cenu. ¶

R.V.

Povratak gubitnika revolucije

Peti oktobar je posle neprimerenih glorifikacija ostao u raljama nipodaštavanja, obezvređivanja i ismevanja svih onih koji su do tog datuma negirali ono za šta se sada zalažu, ali i onih koji su dugo verovali da je Srbija počela da živi od tog datuma

Što boljem razumevanju onoga što se događalo pre 14 godina, 5. oktobra, valjalo bi podsetiti da je samo godinu i kusur pre toga, Srbija bila 78 dana pod tepihom bombi NATO-a. Tadašnja SR Jugoslavija bila je pod sankcijama, a njenog predsednika Slobodana Miloševića je međunarodna zajednica konačno otpisala kao sagovornika na bilo koju temu, te su bili spremni za nekog novog. Mirko Marjanović je u Srbiji trošio svoj drugi mandat na čelu Vlade narodnog jedinstva, koju je činila koalicija SPS-a, SRS-a i JUL-a.

Ali se i tada, kao i danas, vazda pretilo nekakvim vanrednim izborima. Tomislav Nikolić, tadašnji potpredsednik savezne vlade i drugi čovek radikala, izjavio je za "Kanal 9" dvadesetak dana pre početka bombardovanja: "Zašto bi SRS sedeo u jednoj vlasti koja će raspisivati izbore uvek kad to opozicija zatraži? Da nije mladih ljudi koji će taj poziv možda prihvatiti i da nije loša ekonomska i socijalna situacija u zemlji, čovek bi mogao da se smeje zahtevima opozicije."

UBIJANJE MEDIJA I NOVINARA

Iz tog je perioda za današnjeg čitaoca važno ne ispustiti još jedan detalj. Naime, negde baš ovako u jesen 1998. godine, Marjanovićeva je vlada usvojila *onaj* zakon o javnom informisanju, koji je potpisao tadašnji ministar informisanja Aleksandar Vučić. Zahvaljujući tom zakonu ugašeni su "Dnevni telegraf", Evropljanin" i "Naša Borba", mediji u Srbiji su bili osuđeni na nestajanje jer nisu mogli da plate drakonske kazne. Ubijen je Slavko Ćuruvija, nekoliko novinara je osuđeno na zatvorske kazne, a mnogima su odlasci na informativne razgovore bili deo redovnih dnevnih aktivnosti.

Otprilike pola godine posle završetka bombardovanja, negde u decembru 1999. dogodio se, međutim, jedan važan diplomatski put iz Beograda u Berlin. Održan je sastanak ministara spoljnih poslova SAD i EU sa liderima opozicije Srbije. Uzgred, sastanku je prisustvovao i Milo Đukanović koji je tada već bio stasao za teta-tet sa Medlin Olbrajt.

KARLOBAG, MOSKVA, BERLIN

Ukratko, zapadni su moćnici za nove sagovornike izabrali predstavnike demokratskih snaga SRJ, kako su tada krstili opoziciju tadašnjem Miloševićevom režimu, a konferencija u Berlinu je bila neka vrsta "promocije saradnje", kako je to tada slikovito kazao Žarko Korać, koji je bio tamo. Tadašnji predsednik DS-a Zoran Đinđić je bio uveren da su u Berlinu ostavili "dobar utisak", da će se uključiti u "strategiju zapadnog sveta prema regionu", da će "pokušati da uklone tragove prethodne politike kažnjavanja, mada je to vrlo teško". Dogovorili su i neposrednu pomoć za socijalno ugrožene, izbeglice sa Kosova, nezavisne medije i pravljenje "stručne infrastrukture u Srbiji za promenu vlasti".

"Da sam na njihovom mestu ja bih se odmah ubio", rekao je pred odlazak lidera opozicije u Berlin, Aleksandar Vučić, ministar informisanja, na kruševačkoj TV Plus (sajt *www.izjave.net*). Trinaest godina kasnije, kao potpredsednik srpske vlade, napisao je ovako: "Mi Srbi, polazim prvo od sebe, a potom i od onih mnogo važnijih od mene, koji nisu imali pravo na tu i takvu grešku, nismo shvatali politički značaj Evropske ekonomske zajednice, kasnije Unije. Mi smo, valjda, jedini koji su prespavali pad Berlinskog zida, ili uopšte nisu razumeli političke i ekonomske procese koji su se valjali Evropom i svetom. Živeli smo u prošlosti, uživajući, lakomisleno, u našem herojskom otporu svakoj ideji koja bi dolazila iz sveta očekujući da neradom, podrškom s Marsa, ili neke druge planete, obezbedimo granice koje smo želeli, imamo plate kakve imaju oni koji rade dvostruko više od nas. Razume se, to nije moglo da prođe." ("Danas"9. maj 2013,)

Neobično dragocena za razumevanje prilika pre izbora 24. septembra i, potom, 5. oktobra, izjava je tadašnjeg šefa beogradskih socijalista, današnjeg šefa diplomatije i vicepremijera Ivice Dačića, koji je februara 2000. odgovarao na pitanje novinara da li više voli "audi" ili "ladu". I odgovor je bio ingeniozan: "Pitanje vožnje automobila je pitanje bezbednosti auta. Poređenje Nemačke i Rusije je istorijski neukusno. Uostalom, ako nađete jednog Srbina kome je draža Nemačka od Rusije, ja ću vam kupiti auto." Dva meseca kasnije, aprila 2000, na još jednoj konferenciji za novinare objašnjavao je da Srbija u stvari nije pod sankcijama: "Mi veoma često nasedamo na jedan trik a to je da prema Jugoslaviji postoje nekakve sankcije. Prema Jugoslaviji zvanično nikakve sankcije međunarodnih multilateralnih organizacija ne postoje. Postoje mere onih koji su nas i bombardovali, dakle jedne regionalne organizacije EU, čija je politička nadgradnja zapadnoevropski savez, odnosno NATO pakt koji je instrument politike američke administracije."

O DŽENTLMENIMA I RUKOLJUBU

Novi srpski partneri Zapada, demokratske snage SRJ, nisu mogle da nagovore njegove najmoćnije predstavnike da Srbiji ukinu te sankcije, koje po Dačićevom uverenju nisu ni postojale. No, taj je "berlinski dogovor", kako to već kod nas biva, ocenjivan kao "istorijski". Ako ni zbog čega drugog, a ono zato što je Vuk Drašković poljubio ruku Medlin Olbrajt

SEĆANJE NA PAD: Ispred Skupštine, 5. oktobar 2000.
Foto: Vreme

pred kamerama. Sa Havijerom Solanom, bivšim generalnim sekretarom NATO-a, demokratska opozicija se nije slikala, da se ne bi brukali kod kuće i to je, kako je pisala ondašnja štampa, najveći ustupak koji su ostvarili u Berlinu i za koji se izborio baš Drašković. Ipak, nisu imali mnogo vajde od toga, Miloševićeva medijska mašinerija ih je svakako nazivala izdajnicima, izrodima i stranim plaćenicima.

Drašković se pravdao da taj rukoljub nema veze s politikom i da se on samo ponašao kao "srpski džentlmen". Vučić, tadašnji gensek radikala i ministar informisanja u Marjanovićevoj vladi, govorio je ovako: "Danas nam mnogi s podsmehom kažu – gde su vam danas Karlobag, Ogulin, Karlovac i Virovitica? To nam ova nesrpska fukara, *ovi mučenici i jadnici što onima koji su ovu zemlju bombardovali skute ljube i ljube im ruke*, oni hoće da kažu – gde ste vi danas, radikali, u tim srpskim mestima? Kao da nikada Srbi nisu držali ni Karlovac, kao da i na samo nekoliko kilometara od Karlobaga i Virovitice nismo bili, kao da i danas nema preko 20 odsto Srba u Ogulinu. Kao da to nisu srpska mesta! Raduju se i seire tome što su ustaše okupirale srpsku zemlju i hoće i nas srpske radikale da ubede da to nije srpsko! Da smo mi govorili gluposti, da mi nismo znali šta je naše, a mi ni tada ni danas nismo hteli i nećemo ništa što je tuđe. Hoćemo samo ono što je naše, srpsko – a to jesu i taj Karlobag, i Ogulin, i Karlovac, i Virovitica, i sve te srpske zemlje." (Otadžbinski kongres SRS, 23. januar 2000, YouTube, kurziv, prim.ant.)

RUŽIČASTO-CRNI PATRIOTIZAM

I Željko Mitrović, vlasnik TV Pinka i ondašnji kandidat za poslanika na listi SPS-JUL na izborima 24. septembra 2000, u kampanji je govorio ovako: "Opozicija je otuđena od naroda i posvađana oko toga ko će prvi, ko drugi a ko treći da poljubi ruku onoj hulji Medlin Olbrajt." ("Večernje novosti", 15. 9. 2000)

A pričao je i ovo: "Ovi izbori su referendum na kome postoje samo dve opcije: izbor između onih koji su lavovski branili zemlju i onih koje to nije zanimalo, koji su se šetali po Briselu, Vašingtonu, Budimpešti. Biraćemo između onih koji su lavovski gradili i obnavljali zemlju i onih koji su ismevali tu obnovu."

Ivica Dačić je o DOS-u tada govorio: "Oni (opozicija) su i stvoreni i pomagani isključivo zato da opravdaju NATO agresiju, da nije NATO kriv što nas je bombardovao, nego da smo mi krivi zbog toga, da kažu da su Srbi krivi za raspad prethodne Jugoslavije, da su Srbi krivi za navodne zločine nad narodima bivše Jugoslavije." ("Politika", 5. 9. 2000)

Crveno-crna koalicija je kampanju fokusirala na potenciranje svoje patriotske orijentacije i kao najveći legat svoje vladavine isticala suprotstavljanje NATO-u. I to je jedan od razloga što ni danas nema političkog konsenzusa o tome šta je bilo bombardovanje 1999: humanitarna intervencija preduzeta da se od Miloševićevih trupa spasavaju Albanci na Kosovu, ili smišljena akcija kako bi se Kosovo odvojilo od Srbije. Tomislav Nikolić je odbio intervju za "Frans pres" pred izbore 2000, rekavši: "Ne razgovaram sa agresorom. Ako hoću da prenesem svoje mišljenje francuskoj javnosti, naći ću načina da to uradim."

Koliko je DOS, međutim, duboko ušao u predizbornu kampanju s pričom o "Zapadu koji šalje milijarde" najbolje ilustruje izjava Milana St. Protića, tadašnjeg kopredsednika Nove Srbije: "I ovoga puta u Briselu je demonstrirana iskrena spremnost Zapada da obilno finansijski, u milijardama dolara, pomogne privredni oporavak Srbije posle demokratskih promena." ("Glas javnosti", 4. 7. 2000)

A Vojislav Koštunica, kandidat za predsednika SRJ, na pitanja o izručenju Slobodana Miloševića Haškom tribunalu, odgovarao je: "Ukoliko budem izabran za predsednika SRJ, neću dozvoliti izručenje Slobodana Miloševića Tribunalu u Hagu. Haški sud čini sebe nelegitimnim, jer je sve više politička, nego što je pravna institucija. Više je američki tribunal, nego što je međunarodni sud." ("Glas javnosti", 5. 9. 2000) Samo pet dana posle 5. oktobra, kao predsednik SRJ, rekao je: "Naš cilj je da Jugoslavija postane članica EU."

OBEĆANJA FUNKCIJE I ŠERON STOUN

Fabulozna je i izjava Borisa Tadića pred septembarske izbore 2000. o funkcijama posle pobede, šta sanja i čemu se nada: "Ne zanimaju me funkcije, nisam iz tog filma, ali kada bi mi neku ponudila Šeron Stoun, oberučke bih je prihvatio." ("Glas javnosti", 12. 9. 2000)

VREMEPLOV: Ivica Dačić, Aleksandar Vučić i Željko Mitrović 2000. godine
Foto: Draško Gagović i Zoran Sinko

Valjda ni do dana današnjeg, posle bezmalo deceniju i po, nema konsenzusa o tome šta se dogodilo 5. oktobra. Revolucija, puč ili promena vlasti s ukusom puča? Vesna Pešić je, ima tome već nekoliko godina, o jednoj od godišnjica spomenula kako je Vojislav Koštunica primio Slobodana Miloševića u posetu kao predsednika najveće opozicione stranke iz čega se, kako ona reče, videlo da je Koštunica 5. oktobar doživeo pre svega kao promenu vlasti: "Znači, bili su izbori, na tim izborima je pobedio on i neke druge stranke, ali to nikako ne isključuje, budući da je on demokrata, da na sledećim izborima može da se vrati Milošević i njegova stranka. (...) Drugo shvatanje je da je to bio puč. Ima argumenata i za takvu interpretaciju zato što su delovi Miloševićevog sistema vlasti, a naročito vojne službe i Državna bezbednost zajedno sa JSO, stupili u kontakt i pre 24. septembra sa predstavnicima koalicije DOS. Oni su garantovali da neće pucati na narod. Zbog tog dogovora neki smatraju da se radi o puču. (...) O tome mogu i lično da svedočim. Kada sam tog 5. oktobra izašla na demonstracije, u Pionirskom parku sam videla vodene topove i svu tu ogromnu mašineriju. Ja sam ih pitala – šta je vama, nije moguće da ćete to da koristite protiv nas. Rekli su mi – gospođo Pešić, nemojte ništa da se uzbuđujete, nećemo mi ništa raditi. Znači, otvoreno su mi rekli da ništa protiv nas neće preduzimati."

IZNEVERENI UGOVOR

Vesna Pešić, međutim, nikada nije želela da prihvati interpretaciju po kojoj su građani na ulicama Beograda tu bili samo dekor: "Ne možete da negirate nečiju hrabrost samo zato što znate da su vojska i policija rešile da ne pucaju. Građani koji su izašli na ulice jesu stvarali tu revoluciju, imali su ogromna očekivanja i vi ne možete da negirate percepciju stvaranja revolucije. Zar je odlazak takvog diktatora mali događaj? Svaka revolucija počinje tako što se prvo zbaci kralj ili diktator. 5.oktobar je bio i revolucija." (Peščanik, 1. oktobar 2010)

Nažalost, izneverena su očekivanja tih građana, obećanja koja je DOS dao nikad nisu ispunjena. Potpisao je DOS i tzv. ugovor s narodom u deset tačaka, i ništa. A evo šta su obećavali: "Kao kandidati za narodne poslanike želimo da celoj javnosti damo na znanje da, kada budemo izabrani u Skupštinu, nameravamo da ukinemo funkcionerske privilegije, prekinemo dosadašnji maćehinski odnos vlasti prema građanima i iz korena promenimo sadašnju neuspešnu državnu politiku. Građanima Srbije se na izborima pruža šansa da izmene sastav skupštine i vlade i spreče njihovo dalje neodgovorno, nezakonito i bahato raspolaganje narodnim novcem. Imamo priliku da zamenimo dosadašnje korumpirane političare pravim narodnim predstavnicima. Država ne sme više da bude zaštitnik neradnika i kriminalaca i paravan za lično bogaćenje državnih i partijskih funkcionera." Pet godina posle revolucije, Vesna Pešić, tada predsednica frakcije Građanskog saveza Srbije "11. decembar", lider LSV-a Nenad Čanak i predsednik DHSS-a Vladan Batić, osnovali su pokret "5. oktobar" jer nisu ispunjena suštinska obećanja data građanima. Sociološkinja Pešić je tada govorila: "Ono što mi danas gledamo jeste da se sve više uspostavlja kontinuitet sa starim režimom, što ide i do razmera restauracije."

Ivica Dačić je, međutim, još 1. novembra 2000, mnogo pre Vladana Batića, Vesne Pešić i Nenada Čanka, o novoj vlasti u Srbiji rekao ovako: "Meni je drago što se ovo desilo, jer se pokazalo da su oni koji su seli na vlast čak i gori nego što smo mi bili dok smo bili vlast."

Kakofonija mišljenja o Petom oktobru dovela je do toga da se taj datum uvek piše brojem, a ne slovima, čak i onda kada bi slova bila prikladnija, valjda i zbog toga da bi se izbeglo veliko slovo a time i neka vrsta nelagode da mu se pripisuje nešto što mu realno ne pripada. Peti oktobar je posle neprimerenih glorifikacija ostao u raljama nipodaštavanja, obezvređivanja i ismevanja svih onih koji su do tog datuma negirali ono za šta se sada zalažu, ali i onih koji su dugo verovali da je Srbija počela da živi od tog datuma. Jedan ministar iz DOS-ove vlasti, takoreći "prvoborac", sada prijateljima priznaje u neverici: "Ala smo se bili naložili da možemo nešto da promenimo!" ¶

ZORA DRČELIĆ

MEDIGROUP
Opšta bolnica
0-24
PRAVILAN REDOSLED DIJAGNOSTIČKIH PROCEDURA I PREGLEDA
SUPERIORNA NEINVAZIVNA DIJAGNOSTIKA
Magnetna rezonanca snage 1.5 T
64-slajsni CT-skener ULTIMAX RTG
VIP
TRETMAN
PERSONALIZOVANA USLUGA I DOKTOR KOJI VODI PROGRAM
PROFESIONALAN I ISKUSAN MEDICINSKI TIM
PREKO
20
VRHUNSKIH SPECIJALISTIČKIH PREGLEDA I DIJAGNOSTIČKIH PROCEDURA
NAPREDNE I DETALJNE LABORATORIJSKE ANALIZE
VISOK STEPEN KOMFORA. SVE PROCEDURE I PREGLEDI U SAMO JEDNOM DANU
TOTALNI ZDRAVSTVENI SKRINING
Kompletan program pregleda i dijagnostičke procedure na magnetnoj rezonanci i skeneru poslednje generacije omogućavaju vam izuzetno detaljnu kontrolu i pružaju preciznu sliku vašeg zdravstvenog stanja po najvišim svetskim standardima.
Call centar 011 40 40 100
Milutina Milankovića 3, 11070 Novi Beograd • www.medigroup.rs
TOTAL HEALTH SCREENING
THS
MEDIGROUP

Kruševac, kalašnjikov i kokain

Ko je bio Goran Obradović Suša, kako je delovao njegov klan, s kim je sve sarađivao i kako je završio čovek koga se decenijama plašio čitav grad

U subotu 27. septembra, u tri sata noću, nedaleko od trga Kosturnica u Kruševcu, ispred ulaza u svoju zgradu izrešetan je Goran Obradović, u gradu poznatiji kao Suša. Zbog Parade ponosa i prebijanja brata premijera Srbije sem u dnevniku "Alo" vest o ovom ubistvu nije se probila na naslovne strane. Međutim, Kruševljani su odmah prepoznali njen značaj.

Suša se nalazio na čelu najjače kriminalne grupe koja je godinama unazad švercovala drogu, zelenašila i bila uključena u oružane obračune i prebijanja građana. Odsustvo interesovanja vlasti i regionalnih medija za dešavanja u unutrašnjosti bilo je najbolja zaštita za Sušu.

RANI DANI

Suša se pročuo u podzemlju još kao vrlo mlad i kada je to bilo najopasnije. Devedesetih godina Kruševcom je vladala ozloglašena Jotkina ekipa, koju je predvodio Zoran Jotić Jotka, uključena u reketiranje, ubistva i pranje novca, a koja je imala moć i van grada. Jotke su se svi plašili. Policajce je držao u šaci, sudije je potkupljivao ili zastrašivao bombama, a sarađivao je sa funkcionerom JUL-a Nenadom Jovanovićem. Imućni Kruševljani su Jotki mesečno plaćali "zaštitu", iz straha da se njihovo ime ne nađe na umrlici.

Banda je, međutim, imala konkurenciju u gradu. Dramatičan događaj se odigrao sredinom februara 1995. godine, u diskoteci "Čikago" (u gradu poznatija kao "Rupa"). Tada se nekoliko Jotkinih saradnika potuklo sa Daliborom Filipovićem Dakijem, šefom druge kriminalne ekipe koja je švercovala drogu i njegovim ljudima. U tuči je na Dakijevoj strani učestvovao i Suša, tada sedamnaestogodišnjak. Obračun su zaustavili policajci i rasterali umešane.

Daki i njegovi saradnici bili su ti koji su dobili batine. Odmah su otišli do šteka i pokupili pištolje, Suša je uzeo automatsku pušku, a poneli su i jednu sekiru i krenuli u osvetu. Jotkinog saradnika Miroljuba Mitrovića upucali su u gradu, ali je uspeo da preživi.

Posle toga, sukob ove dve bande se nastavio i žrtve su se nizale. Na kraju se Daki, koji je u kriminalnom ratu izgubio i članove porodice, povukao i prepustio Jotki primat u gradu. U međuvremenu, Suša je dva puta hapšen tokom 1997. godine – jer je policija kod njega pronašla pištolj magnum, a i zato što je sa saradnicima opljačkao nekoliko trafika u Jagodini, kao i radnju u Rekovcu. Ukrali su cigarete i zbog toga dobili po nekoliko meseci zatvora.

Policijska akcija "Sablja" 2003. godine počistila je Jotkinu ekipu. Svi bitni članovi grupe su dobili višegodišnje kazne zatvora zbog reketa, a Jotka i zato što je uspeo da korumpira sudiju Vrhovnog suda Srbije. U akciji razbijanja Jotkine ekipe istakao se načelnik kruševačke policije Saša Vukadinović, koji je kasnije postao direktor BIA. Suša je takođe bio uhapšen u "Sablji", ali ubrzo je pušten jer nije bilo dokaza protiv njega. Daki se povukao, Jotke više nije bilo, pa je Suša lagano preuzeo tron u gradu.

LICE SA FEJSA

Iako su došla nova vremena, Suša nikada nije uspeo da se udalji od mentaliteta kriminalca iz devedesetih. Umesto da se pritaji, rešio je da ostane na ulici. Verovao je da vlast nad gradom i dalje mora da se održava strahom i nasiljem.

Često se viđao u centru Kruševca kako se "širi" sa svojom ekipom. Krupan, hrabar i jak, Suša je i lično ulazio u tuče. Ponekad je tokom dana paradirao gradom na terenskom vozilu (kvad) dok ga je u prstenu, poput obezbeđenja, okruživalo nekoliko saradnika na skuterima. Neretko je prebijao ljude i priče o tome su kružile po gradu. Svi su u Kruševcu znali ko je Suša i čime se bavi, a dogodilo mu se i da je nekoliko puta hapšen zbog besmislenih tuča.

Avgusta 2005, Suša je uputio niz pretnji jednom Nišliji koji je imao lokal u Kruševcu, zato što je kola ostavio na njegovom mestu za parkiranje: "Znaš li ti ko sam ja i s kim se kačiš p... jedna, hoćeš li sve da porazbijam i lokal da ti upalim?" Istog meseca je otišao u kafe "Fleš" na proslavu dečjeg rođendana, gde su sa drugarima slavila i njegova dva maloletna deteta, i tamo isprebijao jednog od roditelja. Zbog ova dva dela je bio osuđen na devet meseci.

Međutim, dok je padao za ovakve "sitnice", Suša je ipak uspevao da se izvuče da

DUGA LISTA NEPRIJATELJA: Goran Obradović Suša

ne bude osuđen za krupnija krivična dela, poput jednog oružanog obračuna. Nikada nije pao ni za drogu. Kruševački policajci su uglavnom hapsili sitne dilere i klince koji su kod sebe imali po gram marihuane... Takođe, ubistva su se ređala po Kruševcu, čak su stradali i neki ugledni građani – poput poznatog stomatologa Milutina Rokića – a policija je do danas na to ostala nema.

Frustracija u gradu zbog pasivnosti policije dovela je do toga da se i u Kruševcu napravi nešto poput čuvenog pokreta "Sveti Sava", koji je objavio imena lazarevačkih dilera. Tako je i Sušinu ekipu zadesio sličan šok – njihove slike su osvanule na socijalnoj mreži. Fejsbuk stranica "Dileri narkotika" objavila je slike i imenovala Sušu i članove njegove ekipe, kao i druge lokalne kriminalce. Kako su Centru za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS) rekli kreatori grupe, koji nisu hteli da se predstave imenom, u pitanju je grupa sastavljena od bivših narkomana, a podatke i fotografije o kriminalcima dobijali su od policajaca iz gradske policije.

PRIJATELJI SA KOSOVA

Važno prijateljstvo za Sušu je bilo sa čuvenim kontroverznim trgovcem naftom Zvonkom Veselinovićem, koga mediji opisuju kao jednog od vodećih Srba sa severa Kosova. Veselinović je, kako je objavio "Insajder", 2003. uhapšen zbog preprodaje tri kilograma heroina, ali su optužbe pale na sudu. Suša je sa Veselinovićem učestvovao u neredima na severu Kosova. Na snimku paljenja prelaza Jarinje sredinom 2011. godine objavljenom na Jutjubu, može se videti Suša – doduše zamaskiran – kako učestvuje u haosu. Njegova kola su bila registrovana na Kosovsku Mitrovicu, a pred sudom u Kruševcu je koristio lažno sastavljane medicinske izveštaje sa Kosova, kojima se izvlačio da bude osuđen za ozbiljna krivična dela. Tako je oslobođen optužbi da je 2002. godine pištoljem upucao jednog Beograđanina. Suša je na sud doneo izveštaj sa Urologije iz Kosovske Mitrovice kojim je dokazivao da je u trenutku pucnjave lečio bubrege u tamošnjoj bolnici. Iako su pale optužbe za nanošenje teških telesnih povreda, utvrđeno je da se Suša ne pojavljuje u evidenciji kosovske bolnice. Suša je na sudu priznao da mu je izveštaj lažno sastavio jedan prijatelj urolog iz Mitrovice i osuđen je na pet meseci zatvora za podnošenje falsifikovane dokumentacije. Niko se nije zainteresovao da otkrije ko je taj urolog.

Kako su godine prolazile, Suša je izgubio kompas. Redovno se kockao i gubio novac po lokalnim slot klubovima. Koristio je i kokain. Njegovom stanju su verovatno doprinele i porodične tragedije: decembra 2011. godine umrlo mu je dete staro svega 20 dana, koje je dobio u vanbračnoj zajednici.

DUGA LISTA

U noći 3. marta 2012. godine, pod uticajem alkohola i kokaina, Suša je otišao sa dvojicom prijatelja u kockarnicu "Olimp" u centru grada i seo za elektronski rulet. Kockali su se do sutradan po podne i izgubili 80.000 evra. Suša je tada "pukao" i rekao radnicima da mu vrate sav novac koji je izgubio – ili će "najebati". Radnicu kockarnice je uhvatio i drmajući je pitao: "Da li ti znaš koliko je 80.000 evra!?" Njegov saradnik Danijel Gmijović Cafta je dobacivao: "Znate li vi ko je on, nećete smeti da se slobodno šetate gradom, vratite pare." Zatim je Suša razvalio šank i došao do sefa, a njegov saradnik Vladimir Nikolić Čkalja je u sefu našao i pokupio 50.000 evra. Sva trojica su uhapšeni i optuženi za razbojništvo. Na suđenju se videlo koliki strah širi Suša. Radnici "Olimpa" su pred sudom povukli svoje izjave koje su dali policiji, a vlasnik kockarnice je Suši "oprostio" 50.000 evra i odustao od gonjenja. Čkalja i Cafta su u svojim odbranama pokušavali da krivicu prebace na sebe. Međutim, Suša je ipak osuđen na četiri i po godine zatvora, a saradnici na po tri. Suši se u to vreme rodio sin, te ga je sud pustio na slobodu da čeka odsluženje kazne.

Sušin blizak saradnik Dejan Streljić, zvani Deja Bosnac, takođe je završio u zatvoru jer je pretio pištoljem kruševačkom policajcu kojeg je zatekao u diskoteci "Trokadero" u Crnoj Gori. Uhapšen je i isporučen za Kruševac.

Sa druge strane, dok su Sušu stizali poroci, neki novi i deceniju mlađi kriminalci su preuzimali delove kriminalnih poslova i ulazili u sukobe sa Sušinom ekipom. Takođe su se i članovi Jotkine ekipe, redom svi sem šefa, vratili u Kruševac. Uprkos tome, Suša nije mnogo pazio na svoju bezbednost i kretao se gradom često sam. Nastavio je da prebija i maltretira ljude šireći listu onih kojima se zamerio i koji bi, verovatno, želeli da ga vide mrtvog. Od kocke i "belog" nije odustao, a zatvorska kazna mu je visila nad glavom. Nije više delovao kao čovek koji može da se održi na kriminalnom tronu grada. Kada se taksijem vratio iz grada prošle subote u tri ujutru, ubijen je u sačekuši. Napadač ga je upucao pištoljem i overio u glavu. Kada je došla hitna pomoć, Suša je još pokazivao znake života, ali je ubrzo preminuo, u trideset sedmoj godini života. Desetine umrlica su nakon njegove smrti osvanule po novinama: sem članova porodice, prijatelja i saradnika, Suši su poslednji pozdrav uputili Jotkina porodica, kao i Jotkini saradnici, ali i Nenad Opačić, čuveni kriminalac iz Novog Sada koji služi kaznu zbog šverca heroina.

Ostaje da se vidi hoće li policija uspeti da, na takođe velikoj listi neprijatelja, otkrije ko je Suši skinuo krunu kriminalnog kralja Kruševca. ¶

STEVAN DOJČINOVIĆ

Pravi i lažni azilanti

VEĆE NEMAČKIH POKRAJINA:
Žestoka rasprava o azilantima
foto Henning Schacht

Veće nemačkih pokrajina podržalo je zakon koji svrstava Srbiju među "zemlje sigurnog porekla", što praktično znači da će tražioci azila sa srpskim, makedonskim ili bosanskim pasošem od sada biti automatski odbijani. Dok jedni govore o stvaranju uslova za prihvatanje većeg broja "pravih" azilanata, drugi govore o "rastućem anticiganizmu" i kršenju osnovnog prava na fer postupak svih podnosilaca zahteva za azil

Za "Vreme" iz Bona

Berlinski Rajhstag i Prusku plemićku kuću deli dvadesetominutna šetnja. Uz malo mašte, mogla bi to da bude šetnja od političke učmalosti do žarišta političke trgovine. Naime, ove dve skupštinske zgrade – obe iz vremena Carstva – danas su dom nemačkog parlamenta (*Bundestag*), odnosno Veća nemačkih pokrajina (*Bundesrat*). U važnijem plenumu velika koalicija demohrišćana i socijaldemokrata ima komotnu većinu (504 od 631 mandata) te opozicijica u kojoj su Levica i Zeleni može samo jalovo da kritikuje. U Bundesratu je posve drugačije – taj dom predstavlja 16 nemačkih pokrajina koje, u zavisnosti od veličine, imaju najmanje tri, a najviše šest glasova. Pokrajine zastupa odgovarajući broj članova pokrajinske vlasti koji moraju glasati jedinstveno – svi za, svi protiv, ili uzdržano. Upravo tu leži moć opozicije jer Zeleni učestvuju u sedam, a Levica u jednoj pokrajinskoj vladi. Kako su u pitanju nešto veće pokrajine, koje nose četiri i više glasova, opozicija praktično može da blokira donošenje svakog zakona koji zahteva saglasnost Bundesrata.

Jedan od takvih zakona je i onaj o azilu, jer direktno zadire u nadležnosti pokrajina. Na tom frontu su linije razgraničenja delovale kristalno jasno: sa jedne strane su tvrdi demohrišćani, na njihovom desnom krilu još tvrđi bavarski populisti, spremni da optuže desetine hiljada nesrećnika da traže azil samo kako bi se okoristili o socijalni sistem, i da suverenim državama prete ukidanjem bezviznog režima; sa druge strane, ostale su bitne političke snage, koje podsećaju da je suština institucije azila to da svako može da ga zatraži kada se oseća progonjeno, te da jedna demokratska i pravna država, kakva Nemačka valjda jeste, svakome duguje pojedinačno i detaljno razmatranje zahteva. Ta podela političke scene u izbegličkim pitanjima narušena je dva puta žestoko u trećem mandatu Angele Merkel: prvi put kada su socijaldemokrate parafirale koalicioni ugovor na čijoj 109. stranici stoji namera da se Srbija, Makedonija i BiH proglase *zemljama sigurnog porekla* (vidi okvir); a drugi put pre dve sedmice, kada su Zeleni iz Baden-Virtemberga ipak digli ruku za odgovarajući zakon i tako ga propustili kroz Bundesrat.

IZDAJA U REDOVIMA ZELENIH

Bila je to neposlušnost partijskom vrhu kakva se retko viđa u hijerarhijama nemačkih stranaka. Istina, lideri

Sigurna zemlja

Sigurna zemlja porekla je država za koju zakonodavac pretpostavlja da u njoj nema političkog progona, nehumanog postupanja ili kažnjavanja koje ugrožava dostojanstvo. Državljani sigurnih zemalja i dalje mogu da traže azil, ali će njihov zahtev biti od početka smatran neutemeljenim, osim ako tražilac u koferu ne nosi eksplicitne dokaze, što je praktično nemoguća misija. Već posle nekoliko dana tražilac azila biće vraćen u zemlju iz koje je došao, čak i u slučaju da je podneo žalbu sudu. Tako se sprečava da došljaci, dok čekaju odluku o azilu, mesecima (ili čak godinama) žive u Nemačkoj o trošku poreskih obveznika. Na spisku sigurnih zemalja porekla su – osim država EU – do sada bili još samo Senegal i Gana. Bavarski konzervativci traže dodavanje Crne Gore i Albanije.

Zelenih predosetili su izdaju, pa su danima uoči glasanja davali intervjue vodećim listovima, tražili da partija ostane jedinstvena, podsećali da je pravo na azil uzidano u temelje stranke. Nije pomoglo. Prelomio je Vinfrid Krečman, prvi čovek Baden-Virtemberga, inače prvi zeleni premijer neke pokrajine. Krečman će zbog toga u štampi biti obasipan epitetima sposobnog realpolitičara, hrabrog delatnika tako različitog od utopista koji vode stranku Zelenih na saveznom nivou. Jer, Krečman je u zamenu za glasove iz svoje pokrajine tražio – i dobio – ustupke za koje konzervativci ranije nisu hteli ni da čuju.

Tako će tražioci azila nakon tri meseca čekanja na odluku imati potpunu slobodu kretanja (sada ne smeju da napuštaju okrug u kojem je izbeglički dom), kao i pravo da se zaposle. "Kritičarima mogu da poručim: ovoliko nismo postigli ni dok su Zeleni i socijaldemokrate vodili saveznu vladu", rekao je kasnije Krečman u intervjuu nedeljniku "Cajt". Dodao je da je odluka bila teška, da su Romi na Balkanu diskriminisani i izopšteni, ali da to i dalje nije politički progon.

Jedva se u nemačkim novinama našao pokoji komentar u kojem nema odušev-ljenja pragmatizmom Vinfrida Krečmana. Nadregionalni "Frankfurter rundšau" piše da je Krečman "prodao komad identiteta Zelenih na pijaci pogrešno shvaćene politike. Možemo se sporiti da li je politički azil pravo rešenje za ove ljude koji beže od bede i društvene izopštenosti. Ali nije reč (samo) o tome. Trenutno prisustvujemo eroziji prava na azil uopšte. "U medijima dominira stav da su Srbija i dve komšijske zemlje smeštene tamo gde i pripadaju, u grupu sigurnih zemalja. Tako je vodeći tabloid "Bild", koji se svakog dana proda u 2,5 miliona primeraka, pisao da "nemamo posla sa banana-republikama ili terorističkim režimima. To su zemlje-kandidati za ulazak u EU, koji podržavaju i Zeleni. Proglašenjem tri države za sigurne zemlje ne suzbija se temeljno pravo na azil, već zloupotreba tog prava. A to pomaže onima koji su zaista progonjeni."

DVE KLASE IZBEGLICA

Zaista progonjeni – to su došljaci iz Sirije, Iraka, Somalije, Avganistana, ljudi koji begom spasavaju živu glavu. Oni koji to zloupotrebljavaju – to su Romi sa Balkana, siromašni, ali ne i progonjeni. Da bi u krcatim domovima i nategnutim budžetima bilo mesta za progonjene, ove lažne azilante treba što pre skinuti sa grbače. To je uglavnom argumentacija u medijima i za kafanskim stolovima, a nakon odluke Bundesrata, ujedno i zvanično tumačenje nemačkog zakonodavca. Tako se stvaraju dve klase potencijalnih izbeglica, jedna koja ima pravo na fer postupak i druga koja nema, smatra opozicija. Zeleni najčešće optužuju vladajuće za "cinizam" dok Levica otvoreno govori o "rastućem anticiganizmu".

Povrh toga, hladnije glave poručuju da u Nemačkoj ne postoji nikakav stvarni problem sa izbeglicama, da ovako velika i bogata zemlja može i treba da prihvati više ljudi u nevolji (Švedska i Malta imaju tri puta više zahteva za azil po broju stanovnika). Ali birače je lakše impresionirati i zaplašiti velikim brojevima koji kažu da je trenutno 51 milion ljudi na svetu u izbeglištvu ili je interno raseljen, što je rekord još od Drugog svetskog rata. Tako će i Nemačka verovatno imati svoju rekordnu godinu, koja će prevazići stravičnu 1995. kada se bežalo od pokolja u Ruandi i Bosni. Do Nemačke je u prvih osam meseci ove godine stiglo 114.000 potražilaca azila, čak šestina iz Srbije, Makedonije i BiH. I dok Sirijci i Iračani dobijaju azilantski status gotovo bez izuzetka, Romi sa Balkana uspevaju tek u promilima.

Međutim, Bernd Mešović iz nemačke nevladine organizacije Pro azil ukazuje da Romi iz istih zemalja, sa istim problemima i obrazloženjima, u Belgiji ili Švajcarskoj dobijaju zaštitu u više od deset odsto slučajeva. "Procenat onih koji dobiju azil u Nemačkoj opao je tek kada je bivši ministar unutrašnjih poslova Hans-Peter Fridrih (bavarski CSU) poručio kako u zemljama Balkana nema progona", rekao je Mešović za Dojče vele. Masovna diskriminacija Roma, odsečenost od obrazovnog, socijalnog, medicinskog sistema pa čak i vodovoda – ti argumenti Pro azila uglavnom ne dopiru do ušiju službenika Saveznog ureda za migracije i izbeglice. Otvorenijim se u aprilu pokazao Upravni sud u Štutgartu – on je pozitivno odlučio po tužbi dvojice Roma iz Srbije i dao im zaštitu u Nemačkoj. Objašnjeno je da, osim diskriminacije, njima u Srbiji preti postupak jer su tražili azil u inostranstvu. To je, smatrale su sudije, jedna vrsta progona.

Zvanični Berlin navodno ipak ne diže sasvim ruke od situacije Roma na Balkanu (i ne samo Roma, Pro azil kao ugrožene grupe često navodi homoseksualce i novinare). Sledeći put kada Merkelova bude prelistavala koalicioni ugovor, možda na onoj 109. strani vidi prilično apstraktno obećanje da će njena vlada zajedno sa Briselom insistirati da se u Srbiji i komšiluku "postignu brzi i održivi pomaci u cilju poboljšanja životne situacije". Šta god to značilo. ¶

NEMANJA RUJEVIĆ

Projekat "Pogled uprt u evropsko pravo: Izbeglice i azilanti" finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz program "Jačanje medijske slobode u Srbiji". Objavljivanje ovog članka omogućeno je uz finansijku pomoć Evropske unije. Sadržaj članka isključivo je odgovornost nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.

Jačanje medijske slobode

LJUBOMIR ŽIVKOV

Braćni drugovi

Otkako sam 1959. pošao u školu (u Perlezu mi Živa Fišća sašio grombi kaput koji se protezao do zemljice čarne jer se računalo kako sa mojim umnim razvojem tako i sa telesnim rastom; nauka još nije bila izumela plastiku, skaj i druge gluposti te sam imao kožnu torbu kakvu će sad pretpostavljam imati kakav notar, a kakve u Firenci koštaju sto dvadeset evra) slušam o porodici. Porodica je osnovna ćelija društva, to kažeš ako si prozvan ili ako si podigao dva prsta, učiteljica kaže pohvalno, ohrabrujuće, ali i upitno "da", ti onda domećeš, jer je taj dijalog već više puta izvođen, porodicu čine muž, žena i njihova deca, a baba i deda, pa i baba i deda su deo porodice, kad oni umru, opet ostaje porodica da za svakim pokojnikom žali godinu dana, na toliko se otkazuje pretplata za radio, dolazi službeno lice koje radio-aparat zapečati crvenim voskom, mada biva da baba i deda umru ubrzo jedno za drugim pa jedno pečaćenje pokrije komplet. žalost.

Da, kad sam se jednom za svagda doselio u Beograd, a poslat sam bio samo da završim marksističke studije i da svoje znanje stavim na raspolaganje nekom sredstvu jav. informisanja u AP Vojvodini, prvi put sam čuo kako o nekome govore da je iz staare porodice. – Kako stare, pa sve su porodice jednako stare, u minut! – tvrdio sam iako nisam imao nijedan naučni dokaz. Šta je bilo, htelo se reći "iz stare beogradske porodice", aha, ali moja porodica koja je sva iz Farkaždina (jedino je baba iz Orlovata, 12 km letnjim putem) starija je onda i od nekih beogradskih porodica, ali našto raspravljati je li bolja stara porodica ili porodica ganc-nova: upoznali se na radnoj akciji, venčali se u isti dan kad je pruga puštena u saobraćaj, podstanari su kod jedne gospođe u Pančevu (sin joj u Beogradu, kći u Beču, udata za Turčina, muž umro pre rata, pa gospođa, što bi se reklo, nema porodicu, ali ima eto kuću pa sobu i kujnu izdaje ovome Bosancu i Hrvatici).

&

Odbijao sam da znam porodičnu kak se veli situaciju pripadnika vladajuće klase, dinastije sam zanevoleo još kao mlađi maloletnik i nerado sam učio koje su se kraljevine orodile putem kojih svojih pripadnika; ako sam i znao imena kraljeva, nisam hteo da znam kako se zovu kraljice, bio sam kao oni montipajtonovci koji vade krompir, a nailazi kralj i traži da popadaju ničice, ko si ti, pitaju oni klasno osvešćeni, ja sam vaš kralj taj i taj, Lavlje srce, šta ti ja znam, a ona mu žena, iako sva prašnjava, kaže: "Ne sećam se da sam glasala za tebe!"

Znao sam ime Titove žene, mnogima je to bilo malo, pa su brbljali o Pelagiji, o Davorjanki, o oper. divi za koju se još držeći Maršal emotivno i erotski vezao (i sam je svirao glasovir), mimo svoje volje znao sam i ime Miloševićeve bračne druge, Koštunica me istinabog nije kinjio, ali jesu me kinjili drugi: "Znaš ko mu je tast? Ne znaš?! Zoricin sad nisam stoposto siguran da li baš otac ili stric ti je..." Ma, neću da znam ničije porodično stablo!

Tako, verovali ili ne, nisam znao ni da moj rođeni premijer ima rođenog brata. Ni sad ne znam imaju li njih dvojica još braće ili sestara. Da brat nije izdevetan nadomak majčinog praga ne bih saznao ni za njega, sad znam da mu je kršt. ime Andrej, a znadem da ni gradonačelnik nije jedinac, i on ima brata, i njegov je bata o istom policijskom trošku pretučen, pa sam shvatio da se ova meni do juče nepoznata braća druže, staleška pripadnost je čudo, ipak me je najviše obradovalo to što ta braća (tj. braćni drugovi) imaju obezbeđenje, telohranitelje im plaćam samo kad se situacija intenzivira, ili krvnim srodnicima izabranog naroda do ne znam kojeg kolena pripada lična garda?...

U pretpraznično veče, uoči Parade ponosa, napustio sam svoju vekovnu šetačku maršrutu i zaputio se ka Slaviji i Cv. trgu: šta ću ako me poklonici porodičnih vrednosti sretnu samog? Je li samac porodična vrednost ili je naprotiv?

G. Vučića sam i u nedelju video sa poplavljenima, srce je mudrog u kući gdje je žalost, doklen u Beogradu teče sve po planu, kad, odjedared – brat pretučen, nagraisa porodična vrednost!

Premijer na radiju reče da su se policajci izvinili, i oni su napeti, ponekad je iskreno izvinjenje dovoljno iako je bilo i krvi i modrica, ali zar može puki član porodice da daje oprost u ime punoletnika, ili se činom nasilja mora pozabaviti sudija za prekršaje, ili čak javni tužilac, makar mu bilo neprijatno kao naučnim radnicima koji treba da ocene osumnjičene doktorancije?

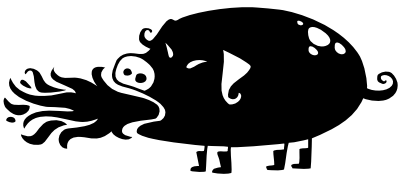
&

U sledećem broju ću se naučno uhvatiti u koštac sa pitanjem da li veličanstveno reklamiranje porodičnih vrednosti povređuje samopouzdanje i da li pogoršava društveni položaj osoba koje žive same, koje nisu opstale u braku, koje nisu našle nikoga sa kim bi se venčale, koje nemaju porod, koje možda i ne mogu imati decu: treba li da se osećaju kao škart i kao ćorsokak vrste?

BREAKING NEWS: Pripadnik Palminog opštinskog rađališta prodao dve krave i njivu da bi opštini shodno zakonu vratio nekoliko hiljada evra dobijenih u svrhu produžavanja ljudske vrste: žena mu pobegla odnevši lavovski deo opštinskog afrodizijaka, i pošto ženik nakon pet godina ne može da predoči napredno čedo, mora da vrati pare. Likujem kad god zakon trijumfuje, žalim brata u Hristu zbog izneverenih nada, a kao vlasnik registr. poljop. gazdinstva žalim i zbog nevoljko prodate marve. ¶

Projekat podržalo:
Република Србија
Министарство културе и информисања

КУДА ДАЉЕ?

НЕКАДА ДАВНО КУЛТУРА ЈЕ БИЛА:

МИРИСНА ЛИВАДА

РОСНО ЦВЕЋЕ

ЗАВОДЉИВА

ЛЕПА

НЕГОВАНА

ДРЖАВНА СПОНЗОРУША

1

mr.stocca © 2014

ИЗНЕНАДА

ДОШЛИ СУ ДА ОСТАНУ:

И ОВАКВИ И ОНАКВИ

АМИН!

С КОЦА И КОНОПЦА **СА ДНА КАЦЕ**

ОПА ОПА!

НЕКА НЕКА!

СРЕДИЋЕМО

НЕМА СЕКИРАЦИЈЕ

КУСИ И РЕПАТИ

РУКА РУЦИ!

ДОГОВОРИЋЕМО СЕ!

ОД ЗЛА ОЦА

И ОД ГОРЕ МАЈКЕ

СТАРА БУДУЋНОСТ

КОРОВ ЛЕЛЕК

ДОКЛЕ?

МУКА

ГЛИБ СВИМА

ЦМИЗДРИ

ТРЊЕ

УДЕС

ФУШЕРАЈ

ДА ЈЕ ДОБРО – НИЈЕ ДОБРО 3

НЕМА НАЗАД!

УФФФ!

Ти СИ КРИВ!

ОПТУЖБЕ

СУМЊЕ

РАЗМИСЛИ

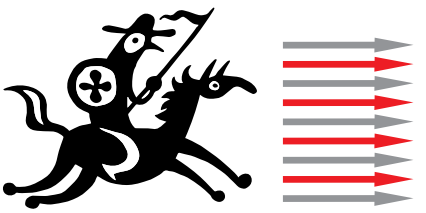
БУДИ ЧОВЕК СА ВАТРЕНОМ ДУШОМ

ХОП!

Ти СИ КРИВ!

ШТА ЧЕКАШ УМЕТНИЧЕ?

МОТКУ У РУКЕ!
ВРЕМЕ ПРОЛАЗИ!

ИЛИ

КРАЈ 4

anonymous said:
ODBRANA UTOPIJE 2

KUDA DALJE?
Autor stripa: Milan Pavlović, alias Mr Stocca
www.facebook.com/milan.pavlovic.mrstocca
www.milanpavlovic.net

Projekat podržali:
VREME
Република Србија
Министарство културе и информисања

Jeszcze Polska nie zginęła...

Iz predstave *Poludela lokomotiva*
foto Peter Uhan

Krmaneći između ozbiljnosti i fenseraja, intelektualnih pomodnosti i sjajnog, katarzičnog teatra, Bitef je ostvario solidan domet, što je verovatno najviše čemu imamo pravo da se nadamo

"Gospodine izveštaču, šta je vaš *utisak nedelje* gde četrdeset i osmog Bitefa?" Evo, ovako je to bilo: nedelja, koji minut pre šest sati poslepodne, klipsam uz Staklenac ka Narodnom pozorištu, a tamo negde sa suprotnog oboda Trga republike masa peva, skandira i nadasve mumla: *ovo-ni-je-zem-lja-pe-de-ra-zem-lja-pe-de-ra-zem-lja-pe-de-ra*; pred ulazom u pozorište, pak, gužva i stiska, hoće ljudi (sve, znate već, onaj fini i mirišljavi bitefovsko-premijerni svet) na Frljićevu predstavu, sa kartom i bez nje, sa akreditacijom i bez nje, pa to ti je. Dva kao paralelna sveta teskobno supostoje u tom času na tom trgu, u tom gradu, u toj zemlji, ali opet, nije da se ne dodiruju na razne načine, a nama je u ovom kontekstu najvažniji ovaj: to o čemu govori predstava *Aleksandra Zec*, to je jedna osobito uvrnuta forma banalnosti zla, zla koje uvek traži, pa zato i nađe, izgovor za mržnju i nasilje, koje se u ratu lako pretvori u ubistvo za koje se ne mora, pa čak ni *ne sme* čak ni odgovarati.

Aleksandra Zec je, kad podvučem crtu – a pre izvođenja *Fronta* čuvenog Luka Persevala, koji zbog štamparskih rokova neće biti predmetom ovog teksta – zapravo ta žižna tačka ovog Bitefa, najsnažnije mesto, os na kojoj se drži i opstaje njegov slogan "Prošlost je sada", jer se radi o onoj prošlosti koja ne može i kojoj se ne dade da prođe, nego nas uvek iznova pohodi, baš kao naši mrtvi – to jest, *naše* »

Grobnica za relevantno pozorište

Kao najdotiranija umetnost, pozorište se potpuno odreklo publike, ne u smislu povlađivanja, nego u smislu težnje za bilo kakvom društvenom relevancijom. Na tom fonu fraza "kriza je šansa", kad je o ovdašnjem teatru reč, možda i nije besmislena. Nije društvena relevantnost ovdašnjeg pozorišta sahranjena sa ovogodišnjim BITEF-om, ali jeste dovoljno glasno razglašena. Što možda i nije loše

Slogan ovogodišnjeg BITEF-a poručuje nam: *Prošlost je sada*. Stvar zvuči malo oksimoronski. Uostalom, toga je svjestan i (ko)selektor festivala Jovan Ćirilov. U intervjuu za jedan sarajevski nedjeljnik, on ima neobičnu potrebu da se ogradi od tako formulisanog slogana. Kaže Ćirilov: "Varirajući naslov švajcarske predstave *Past is present* rediteljke Korine Majer, koja će biti prikazana u okviru redovnog programa, moto ovogodišnjeg BITEF-a – *Prošlost je sada* – osmislila je selektorka festivala Anja Suša. Nisam siguran da je *Prošlost je sada* najsrećniji prevod naslova komada *Past is Present*, ali... Sa Anjom sam o tome dugo polemisao; kako nisam mogao da je ubedim, na kraju sam digao ruke. Dakle, nije sporno: svaka je prošlost koju izaberemo prisutna; naročito Prvi svetski rat. Ali – *Prošlost je sada*?! Moram da priznam da baš i ne razumem šta taj oksimoron zapravo znači." U ovih nekoliko rečenica, Ćirilov indirektno nudi i svoje prevodilačko rješenje za frazu *Past is Present – Prošlost je prisutna*. Nije se teško složiti da to bolje zvuči. Uostalom, i poznati film Metjua Akersa i Džefa Duprea *Marina Abramovic: The Artist is Present* kod nas je preveden kao *Marina Abramović: Umetnica je prisutna*.

Iz predstave *Aleksandra Zec*
foto Petar Fabijan

LIČNO (NI)JE POLITIČKO

Da ne ulazimo sada u semantičko-sintaksička "sitna crevca", a nakon gledanja "naslovne predstave" tj. predstave čiji je naslov iskorišten kao slogan za cijeli ovogodišnji BITEF, vrijedi se najprije osvrnuti na upravo tu predstavu. U zvaničnim festivalskom materijalima se kaže kako se u ovoj predstavi "mlada švajcarska autorka Korina Majer bavi temom lične istorije koja je uvek produkt kolektivnog pamćenja, te kodovima tradicionalne socijalne matrice porodičnog prava i obaveza u sudaru različitih pojmovnika lokalnih zajednica. Ona stvara dokumentarni pozorišni komad o globalnoj porodičnoj priči na osnovu ličnih video-zapisa njenog protagoniste, Šahina Dil-Rijaza, tvorca dokumentarnih filmova iz Bangladeša, koji živi u Berlinu." Sve to vuče baš onako stručno i učeno, ali šta publika zapravo dobija? Na sceni je uz samog Šahina i glumica En Ho, pa nam njih dvoje, uz pomoć nekoliko video zapisa i jednog razgovora preko skajpa, pričaju njegovu životnu priču, emigrantsku, ni posebnu, ni tipičnu, nego onako *običnu*, priču privatnu u najgorem mogućem smislu (bar kad je o umjetnosti riječ), priču prekonkretnu da bi bila makar i potencijalno univerzalna i premaglovitu da bi bila uvjerljivo dokumentarna. Koliko god to kao slogan eventualno dobro zvučalo, lično nije uvijek političko, naročito u kontekstu umjetničke relevancije. Kad je o umjetnosti riječ, mnogo bolja linija vodilja je ona rečenica Andre Malroa, autora koga nisu bez razloga prozvali "jednim od najpotcjenjenijih pisaca dvadesetog vijeka", a koja glasi: "Nije mi važno ono što je samo meni važno." Priča Šahina Dil-Rijaza važna je njemu i njegovim bližnjima, a šta je u njoj eventualno prepoznala "mlada švajcarska autorka Korina Majer" osim prilike da se, kao, bavi temom koja je, kao, kul i sasvim u skladu sa hipsterskim senzibilitetom površnog i pomodarskog identifikovanja sa problemom "kulturalnih razlika" je veliko pitanje. *The Past is Present*, usprkos relativnoj kratkoći, za gledaoca predstavlja ekvivalent onim smaračima što po kupeima vozova slučajnim saputnicima pričaju svoja priključenija i interne porodične anegdote očekujući od nas i iskren smijeh i istinsko saosjećanje.

žrtve u oba smisla: oni koje smo "mi" ubili jer nisu "naši", i oni koji su "naši", pa ih je zato dalo ubiti – koji povremeno izrone iz zemlje u koju smo ih zakopali, da nas podsete na to šta smo im dužni.

Jedva pedesetak minuta traje ta Frljićeva crna misa u izvođenju riječkog HKD teatra, ali tih je pedeset jače od mnogih razvikanih petsto, a crna misa ova ne priziva đavola, nego samo konstatuje kako je taj već bio tu i uradio svoje, i kako će to učiniti opet, jer nismo učinili mnogo ni da ga prepoznamo, kamoli da ga isteramo iz sebe. Priča o dvanaestogodišnjoj zagrebačkoj devojčici srpske nacionalnosti, koju su – kao i njene roditelje – ubili skotovi u uniformama "pričuvnog sastava MUP RH" jedno je od najboljih Frljićevih ostvarenja – a gledao sam skoro sve njegove režije, bar ove iz "regiona" – možda upravo zato što je reditelj dosledan svom postupku, a opet svodi svoje "trikove" na minimum, zastrašujuće precizno dozirajući, gradirajući i ogoljujući slike i smisao Čistog Užasa, kontrastiran sa slikama "detinje nevinosti", koje bi mogle biti kičaste da Frljić njihovu potencijalnu sladunjavost ne

Zmajeubice
foto Aleksandar Angelovski

MALI IM JE OVAJ KONTEKST

Tematska crvena nit koja stoji iza slogana *Prošlost je sada* jest stogodišnjica Sarajevskog atentata, odnosno početka Prvog svjetskog rata. Jedna od najboljih strana ovog BITEF-a jest prikazivanje predstava po dramskim tekstovima koje su o Mladoj Bosni i Sarajevskom atentatu napisale vodeće srpske dramatičarke Biljana Srbljanović (*Mali mi je ovaj grob*) i Milena Marković (*Zmajeubice*). Zahvaljujući izdavačkim kućama Samizdat B92 i Lom, čitalačka publika je u mogućnosti da ove tekstove i pročita. Uz sve razlike u pristupu i autorskim rukopisima, u oba slučaja je riječ o odličnim dramskim tekstovima, tekstovima koji su zaslužili bolje režisere i bolja scenska čitanja. U drami *Mali mi je ovaj grob* problematični su neki aspekti njegove političke dimenzije, nepotrebno insistiranje na analogiji između Sarajevskog atentata i ubistva Zorana Đinđića odnosno selektivna interpretacija jugoslovenske ideologije Mladobosanaca o čemu sam, iz druge perspektive, već pisao (vidi "Vreme" 1216-1217). Kad se, međutim, dotakne tematike u kojoj je suverena, tematike "porodičnih priča", sudara mladosti i odraslosti, Biljana Srbljanović piše dobro i sugestivno. Možda je i zato najdojmljiviji lik u drami lik Ljubice Ilić, sestre Danila Ilića, jedini lik koji nije istorijski i potpuno je fiktivan. Šteta je zapravo što se autorka nije i u većoj mjeri programski izmakla iz istorije. Lik kojeg (odlično) tumači Svetozar Cvetković bio bi mnogo uvjerljiviji kao lik da se ne zove Apis, nego, recimo, Tigar, da je markantnije razdvojen od istorijskog Dragutina Dimitrijevića. Upravo zato što u drami ima sestru koju u istoriji nije imao, velika razlika između dramskog i istorijskog Danila Ilića nije problematična. Režija Dine Mustafića mnogo je bolja u prvom, nego u drugom dijelu predstave. Dok u prvom još i ima nekih dobrih rješenja, drugi dio, počevši od interludija i banalne asocijacije na klanicu predstavlja veliki pad. Kad je riječ o *Zmajeubicama* Milene Marković, taj je dramski tekst sjajno i neprevaziđeno kontekstualizovan u ingenioznom eseju Mirjane Miočinović *Izvesna je samo smrt* (vidi "Vreme" 1223). Što se tiče postavke u režiji Ive Milošević, najveći problem je zapravo način na koji je ona iščitala žanrovsku odrednicu *junački kabare*. Telegrafski govoreći: *Zmajeubice* Ive Milošević su previše *kabare*, a premalo *junački*. Drukčije rečeno, previše je njena *kabareizacija* u znaku Boba Fosija. Najbolji primjer toga je bespotrebno pretvaranje lika Učitelja u klovna (beskrajno iritantna uloga Srđana Timarova). Također, dramski tekst sa opipljivom unutrašnjom dinamikom, u ovoj izvedbi previše puta neprijatno podsjeća na nekakav recital. Ima tu, međutim, barem u detalju, i nekih efektnih režiserskih rješenja. Također, obe ove predstave, i što se tiče glumaca i što se tiče ukupnog vizuelnog dojma, nimalo ne zaostaju za inostranim. Tekstualno su čak i superiorne, naročito u poređenju sa lavovskim dijelom postdramskog buncanja.

PRAVDA ZA ŠENON TVID

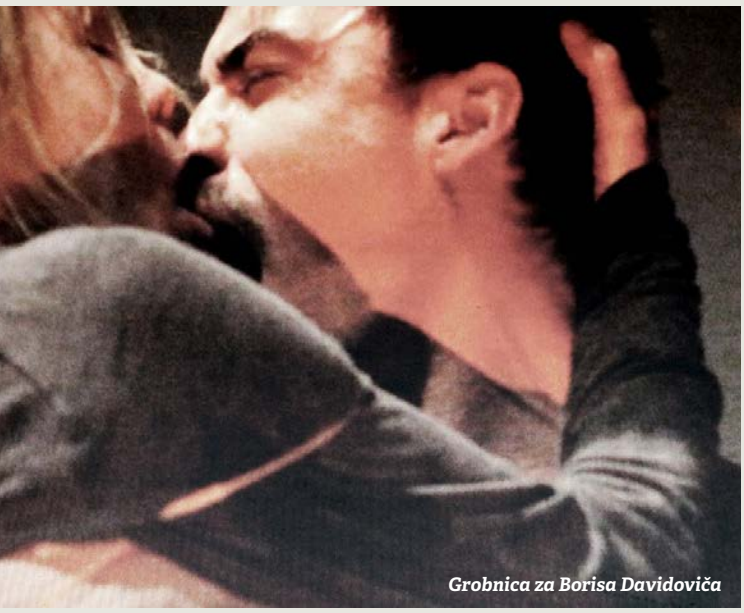
Grobnica za Borisa Davidoviča Ivice Buljana po tekstu Danila Kiša bila je možda i najiščekivanija predstava ovogodišnjeg BITEF-a. Svi koji makar ovlaš čitaju kulturne rubrike ovdašnjih medija znaju je da je predstava dugo pripremana, a od početka kastinga i naročito proba krenulo je spinovanje o remek-djelu u nastajanju, dostojnom slavnog predloška. Tome su pomogli i brojni portalsko-tabloidni članci o "subverzivnosti" predstave jer u njoj, eto, kao, ima i scena eksplicitnog seksa. U skorašnjem intervjuu za "Vreme" Anja Suša se s razlogom zgraža nad pitanjem nekog novinara plaši li se skandala zbog golotinje u Buljanovoj predstavi. "Zar da od Kiša i od jednog od najznačajnijih reditelja sa ovih prostora ostane samo pitanje eksplicitnog seksa na sceni?" – dodaje ona retorički. I zbilja, pošto se u zvaničnoj najavi predstave kaže da je tim predstave odvojivši vrijeme za pažljivu analizu Kišove priče "proveo oko mesec dana istražujući najsitnije detalje skrivene u njegovom dobro skrojenom narativu; ovakav proces naposletku je doveo do razotkrivanja socijalnih, religijskih, političkih i ideoloških pojava koje se ponavljaju kroz različita vremena", na prvi pogled je površno fokusirati se na pitanje golotinje i (tobože) eksplicitnog seksa. Nakon gledanja predstave ispostaviće se, nažalost, da je sprega "autorskog tima" sa tablodinim skandalizovanjem potpuno svjesna. Teško je zapravo i opisati ovu predstavu. Ako niste u mogućnosti da je pogledate, a tražite slično iskustvo, to bi se moglo izvesti ovako. Nađite nekoliko dječaka koji planiraju da igraju fudbal, dajte im Kišovu priču i zamolite ih da je pročitaju naglas i da to snime u audio fajl, da čitaju naizmjenice, malo jedan, malo drugi, malo treći, i tako dalje, da počnu čitanje prije svoje utakmice, a da poslije, u toku

»

okreće u korist predstave, to jest, kao sredstvo ubojitog podvlačenja hladnog, golog apsurda počinjenog i nepopravljivog zla, i većinske ravnodušnosti koja ga prati, uz dežurni refren iz mase "a šta su oni nama činili?". *Aleksandra Zec* je kao dobra pank pesma iz 1977: traje kratko, svaki njen sekund je pun ritma i smisla, i nikada nijedan više nećete zaboraviti.

A kako je Bitef počeo? Pa, completely different... U Domu omladine okupilo se sve ono što se već okuplja na takvim iventima, ne bi li odgledalo *A gdje je revolucija, stoko?* zagrebačkog Montažstroja, to jest Boruta Šeparovića i grupe njegovih performera/ki. Nastala na ruinama predstave *Mali čovjek želi preko crte*, bazirane na čuvenoj novotalasnoj kompilaciji *Paket aranžman*, a onda posle svega tri izvođenja "obustavljene" usled nerešenog pitanja autorskih prava, ova je predstava na formalno-izvedbenom nivou maštovita, razigrana i sočna, užitak za oko i uho, i prava je šteta što je na koncu tek trijumf forme nad sadržinom, to jest što je inače potpuno besmislena! Šta hoću da kažem? Ova predstava zorno pokazuje šta

»

Grobnica za Borisa Davidoviča

igre, svaki povremeno iziđe, i onako zadihan nastavi čitanje. Taj snimak si onda pustite, a na televiziji istovremeno, sa isključenim tonom, gledate neki glup, ali vizuelno šaren film, najbolje neki erotski triler, u idealnom slučaju sa Šenon Tvid, kraljicom tog nepravedno zaboravljenog žanra. E tako vam, bez zajebancije, otprilike izgleda Buljanova *Grobnica za Borisa Davidoviča*. Nema tu nikakve dramatizacije. Glumci čitaju prozni tekst, tek povremeno prebacujući treće lice jednine u prvo i čitaju cijelu priču, zapravo skoro sasvim cijelu, čitaju čak i fusnote, pa i ime među zagradama ("Mikulin") gdje Kiš lažni citat pseudodokumentaristički pripisuje nekog fiktivnom liku, što zaista zvuči komično. Što je najgore, čitaju loše, s dikcijom koja ne bi posramila ni loše spikere provincijalnih radio-stanica, što se možda može opravdati umorom i zadihanošću, a što povremeno takođe proizvodi komične efekte. (Slušajući sljedeće dvije rečenice u interpretaciji nekog od Buljanovih glumaca koji iza tačke ne pravi ni najmanju pauzu, gledalac stiče dojam da se engleski grad Hal, rodno mjesto Filipa Larkina, zapravo nalazi u Kazahstanu: "Krajem 1924. pojavljuje se u Londonu u delegaciji koja vodi pregovore sa večito nepoverljivim Englezima; tom prilikom stupa, na sopstvenu inicijativu, u vezu sa predstavnicima tredjuniona koji ga pozivaju na sledeći kongres koji treba da se održi u Halu. U Kazahstanu, u Centrali za komunikacije i veze, poslednjoj službi za koju znamo da je vršio, kažu da se dosađivao i da je u svojoj kancelariji počeo ponovo da crta planove i da pravi proračune: bomba veličine oraha i strahovite razorne moći izgleda da ga je opsedala do kraja života.") Istovremeno, dok čitaju tekst, glumci nam izvode nekakav asocijativni igrokaz koji što na bizaran, što na najbanalniji mogući način treba da ilustruje zbivanja iz proze. I naravno da u pozorištu nije problem golotinja, ali problem može da bude *nemotivisana* golotinja, odnosno golotinja za koju u tekstu ne postoji nikakav razlog, golotinja koja tu zapravo i jest iz propagandnih razloga, golotinja strateški namijenjena tabloidima i stvaranju *fame* oko predstave. Tako, recimo, dok se čita onaj dio priče koji govori o životu Borisa Davidoviča Novskog u Parizu uoči početka Prvog svjetskog rata, jedan od glumaca hoda pozornicom i – rječnikom tabloidnih naslova – "izbezumljeno vitla spolovilom". Nikakve motivacije za tu "pantomimu" u tekstu nema. Kad je riječ o banalnosti, dobra ilustracija je momenat kad se u prozi ukaže sporedni lik Isaka Rabinoviča. Njegovu pojavu Buljan nam dočarava tako što se jedan od glumaca preoblači u rabina?! Postoji ona rečenica Abrahama Mola koju je Kiš volio, a prema kojoj bi se "kič mogao mjeriti stepenom banalnosti svojih asocijacija". Na najmanje nekoliko mjesta, Buljan tu granicu kiča debelo prelazi. Ako ponekad ova predstava gledaoca estetski i dotakne, jedini razlog za to je umjetnička snaga čitanog teksta. Imajući u vidu pomenutu činjenicu nedostatka dramatizacije, odnosno čitanja praktično cijelog teksta (uključujući i fusnote!), u oči (da ne kažem – u uši) naročito upada činjenica da predstava završava rečenicom: "Taj hrabri čovek umro je 21. novembra 1937, u četiri sata posle podne. Ostavio je za sobom nekoliko cigareta i četkicu za zube." Dakle, praktično jedino skraćivanje teksta predstavlja izbacivanje samog kraja, onih efektnih rečenica: "Krajem juna 1956, londonski *Tajms*, koji po staroj dobroj engleskoj tradiciji izgleda još uvek veruje u duhove, objavio je da je Novski viđen u Moskvi, u blizini kremaljskih zidina. Očevici su ga prepoznali po čeličnim zubima. Ovu vest je prenela sva zapadna buržoaska štampa, željna spletki i senzacija." Samom Kišu je do ovih rečenica bilo jako stalo i on ih je dojmljivo iskoristio u vlastitoj dramatizaciji svoje proze. Iz *Časa anatomije*, uostalom, znamo koliko je on poštovao pravilo ruskih formalista o tome da je ključna karakteristika kratke proze sižejni akcenat na kraju. Izbacujući ove rečenice, Buljan po ko zna koji put iznevjerava duh Kišovog djela. A neko ciničan bi možda, u ovakvom globalnom dnevnopolitičkom trenutku, mogao pomisliti kako je jedini zaključak do kojeg je došao "autorski tim predstave" poslije mjesec dana mukotrpnog iščitavanja i analiziranja bio taj da je sasvim zgodno i prikladno da se nadugo i naširoko p(r)okaže svevremenska surovost i totalitarizam Rusije, dok valja prešutati makar i usputno ironiziranje Zapada.

je jedan od glavnih problema sa pomodnim neolevčarstvom, koje se danas širi kapljično po "boljem društvu" viših klasa: ono naprosto ne ume da govori o ozbiljnim problemima, to jest o njima govori neozbiljno i površno, ali zato o tričarijama i zvizdarijama mrtvoozbiljno izvodi besne gliste... Na Bitefu koji će se dobrim delom baviti Prvim i Drugim svetskim ratom, Holokaustom i ostalim *stvarnim* užasima novije istorije, zaista malo groteskno zvuči jednoipočasovno (zaista sjajno uglazbljeno!) kukanje nad užasima zlog kapitalizma, a koji se eto ispoljavaju tako što Šeparoviću & co. neki autori nisu dali da koriste njihove pesme! Auuu, kakav problem, jbt, kakva strašna patnja, kakva potlačenost, kakav sužanjski stenj pod žrvnjem "kapitalističke mašine"... I još nam performeri tri puta lepo ponoviše da "ne veruju u intelektualno vlasništvo", što je valjda trebalo da nas sasvim razoruža! Da li je moguće da ti ljudi sve ovo ozbiljno pričaju, a da su stariji od šesnaestak godina?! Uf, kad malo bolje razmislim, pa ni ja im ne bih, ovakvim nadobudno-infantilno narcističkim gunđalima, dao autorsko

SVEST O MESTU

Koliko je šuplja Buljanova *Grobnica* najbolje se vidi kad se nakon manje od dvadeset i četiri sata pogleda Frljićeva *Aleksandra Zec*. Nije slučajno da je Oliver Frljić jedina autentično originalna pozorišna ličnost među Južnim Slavenima poslije Ljubiše Ristića. Uz minimalističku scenografiju, uz pomoć tek tri fotografije, bez šarenila, bez benda i muzičara na sceni (što je, čini se, postao najgori manirizam), bez video-materijala, Frljić nudi tek ono zbog čega pozorište i postoji: provokaciju, empatiju i katarzu. I mada se uoči BITEF-a mnogo pričalo o "potrebi za političkim teatrom", *Aleksandra Zec* je jedina suštinski politička predstava na ovogodišnjem festivalu. Frljićeva političnost odlično se zapravo vidi iz činjenice da on uvijek ima *svijest o mjestu* gdje predstavu postavlja, odnosno (što je možda još tačnije) gdje ju je izvorno zamislio. Mada postavljena u Rijeci, *Aleksandra Zec* je pravljena s mišlju o zagrebačkoj publici. Stotinjak kilometara prema zapadu, to, naravno, i dalje funkcioniše, ali prvenstveno zbog te izvorne *svijesti o mjestu*. Isto je važilo i za sarajevske izvedbe zeničkog *Pisma iz 1920. godine*. Frljić se, naime, uvijek obračunava sa lokalnim *slijepim mrljama pamćenja*, svjestan da je lokalno to univerzalnije što je lokalnije. U tom smislu, pošto je, vidim, već postalo moderno ugledati se na Frljića i igrati se "autorskih projekata", valja reći da se ne biva *političan* ni kroz privatne egotripove, ni kroz tretiranje simbolički najpotentnijih tema. U tom smislu, a za nekog beogradskog režisera, nije toliki izazov ni autorski projekat *Vukovar*, ni autorski projekat *Srebrenica*, ni autorski projekat *Opsada Sarajeva*, nego, brate, autorski projekat *Voz 671: Otmica u Štrpcima*. Tako se – frljićevski – biva političan. I ima još nešto što Frljića čini u pozitivnom smislu drukčijim. Iz njegovih predstava se vidi koliko mu njegovi glumci vjeruju, i njemu u tom smislu ne treba nikakvo medijsko spinovanje. Ono šta u *Aleksandri Zec* napravi Ivana Roščić daleko nadilazi frazu o odličnoj, izvrsnoj ili savršenoj glumačkoj roli. To je ona razlika zbog koje je mrtva tišina glasnija i od najglasnijeg aplauza.

(A)polonia
foto Stefan Okołowicz

ČETVRTI ZID

Ovaj tekst se svjesno koncentriše na pet predstava iz programa ovogodišnjeg BITEF-a, pet predstava za koje mi se čini da su nekako najparadigmatičnije. Zbog štamparskih rokova on nastaje prije gledanja *Fronta* Luka Persevala. Ima, međutim, jedan nepozorišni (ili tačnije – neestetski) detalj zbog kojeg ovaj tekst vrijedi završiti upravo sa *Frontom*. Ta je predstava, naime, 30. septembra zatvorila 48. po redu BITEF, da bi poslije tri dana, trećeg oktobra, tj. dan nakon što se ovaj broj "Vremena" nađe na kioscima, otvorila 54. po redu MESS, sarajevski pozorišni festival. Nije *Front* jedina predstava koja se preklapa u programima BITEF-a i MESS-a: tu je također i *Bojno polje sjećanja* te *Mali mi je ovaj grob*, kao što ni programska preklapanja nisu jedina preklapanja između ova dva festivala. Uostalom, i lica u publici, na poslovičnom *četvrtom zidu*, često su ista. U već pomenutom intervjuu, Anja Suša precizno detektuje jedan od glavnih problema BITEF-a: "Karte za Bitef su obično rasprodate. Problem je što zbog finansijskih razloga predstave Bitefa imaju jedno izvođenje, i to je ono što bi trebalo promeniti u budućnosti, jer većina ovakvih festivala izvodi svoje predstave dva-tri puta. Dve reprize za grad i auditorijum ove veličine bi bile optimalne, ali to je jedna od kolateralnih šteta finansijske krize u kulturi." Ovako je publika skoro uvijek ista, "premijerna" – pozorišne i javne ličnosti, novinari, univerzitetski profesori, tzv. intelektualci, hipsteri umjetničke provenijencije. Tu i aplauzi na kraju budu i kurtoazni i interesni, takoreći kolegijalni. Kao najdotiranija umjetnost, pozorište se potpuno odreklo publike, ne u smislu povlađivanja, nego u smislu težnje za bilo kakvom društvenom relevancijom. Na tom fonu, ona glupava i izlizana fraza "kriza je šansa", kad je o ovdašnjem teatru riječ možda i nije besmislena. Nije društvena relevantnost ovdašnjeg pozorišta sahranjena sa ovogodišnjim BITEF-om, ali jeste dovoljno glasno razglašena. Što možda i nije loše. Smrt i sahrana ponekad prethode vaskrsenju, rekao bi Lav Nikolajevič.¶

MUHAREM BAZDULJ

pravo za korišćenje moje muzike, samo ga imam... A najgroteskniје od svega je što je na sav taj besmisleni "vruć parolj" ekstatično izaplaudirala bitefovska fensi-šmensi publika od koje bar dve trećine (pisci, kritičari, novinari, dramaturzi itd.) živi od ove ili one forme *intelektualnog vlasništva, autorskih prava, kopirajta etc*! No, danas je takva moda, dovoljno je da je nešto "protiv kapitalizma" pa mora da je suvislo i 'ebački progresivno, baš kao pre četvrt veka kada je svaka art-šuša ritualno zapišavala po jednu ciglu Berlinskog zida, kao metonimiju socijalizma, a ovakva ista festivalsko-premijerna publičica padala u trans od novoprobuđenog antikomunizma, mada je i u komunizmu odlično plivala, kao što pliva i sad... Predstavu, doduše, bar donekle spasava lucidno-autorefleksivni/autopoetički trenutak u izvođenju Ante Perkovića, ali on brzo dođe i prođe. Šteta za inače vrednu autorsko-izvođačku ekipu, ali danak duhovnim modama vremena – zanimaciji potomaka privilegovanih slojeva koji vole da tripuju na sopstvenu "potlačenost" – kanda je morao da bude plaćen. »

Na drugoj strani, možda nije preterano reći da je Bitef 2014. zapravo bio pravi "poljski Bitef". Videli smo, doduše, samo jednu poljsku predstavu, *(A)poloniju* Kšištofa Varlikovskog, u produkciji Novog teatra iz Varšave, ali tu su bila još dva poljska komada. Litvanski nacionalni dramski teatar iz Viljnusa izveo je na "komotnoj" sceni SNP-a, a u režiji Jane Ros, komad Tadeuša Slobođaneka *Naš razred* (pre koju godinu je i peštanski Katona Jožef teatar gostovao kod nas s ovim komadom), a Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane je u režiji Jerneja Lorencija izvelo *Poludelu lokomotivu* jednog od velikana poljske avangarde XX veka Stanislava Ignaci Vitkjeviča. Varlikovski je *(A)poloniju* osmislio u postdramskom ključu, i koristeći izobilno antičke motive progovorio o strahotama XX veka i ljudskom držanju pred njima izvanredno promišljenim i maštovitim teatarskim sredstvima, naročito u prvom delu četvoročasovne predstave, pre pauze. Ima tu i praznijeg hoda, nepotrebno dugih monologa, i generalno je predstava mogla da bude kraća, ali ovo je ipak ozbiljan, sjajan teatar kakvog je naša publika željna. *Naš razred* je, pak, od onih donekle drugačijih slučajeva, naime, radi se o izvanrednom komadu (igranom "svugde po svetu", što mu je, gle, kod nekih u Poljskoj mana!) koji prati generacijski rasap u maloj poljskoj varoši, kada poljski i jevrejski drugovi iz razreda postanu neprijatelji i zlikovci jedni drugima, po ideološkoj i versko-rasnoj osnovi, u kolopletu zločina i osveta koji je bez konca, bez stvarnog samoosvešćenja i bez olakšavajuće katarze, i kao takav se vuče do današnjih dana. Predstava je možda malo odviše konvencionalna za pretpostavljeno poželjnu "bitefovštinu", ali to i nije prevažno, ona se vuče polako ali bez dosade i praznog hoda, i rediteljka je dobro postupila što gotovo da i nije "štrihovala": nastojati po svaku cenu biti "pametniji" od ovog vanserijskog komada pre bi bilo znakom tašte gluposti. Na koncu, Lorencijeva interpretacija čuvenog Vitkacija. Ovo je pomalo zagonetan, višemislen komad "bez teze", kako njegov pisac kaže, i potrebna je stanovita hrabrost za upuštanje u njegovu scensku interpretaciju, zapravo ona slamnigovska "bolja polovica hrabrosti" koja vuče na kreativno ludilo, a baš je to Lorenci sa svojim sjajnim ansamblom ovde i pokazao, kroz jednu upečatljivu, morbidnu a opet i razgaljujuću fresku vremena ubrzanja, fasciniranosti Napretkom ili čistim zlom maskiranim u njega. A rediteljsko rešenje da se putovanje u lokomotivi koja bezumno ubrzava u nameri njenih "šofera" da se negde usput prevrnu, predstavi preko sviranja "sumanutih" klavirskih deonica, naprosto je trijumf kreacije... Nije čudno da su možda najfrenetičniji aplauzi na ovom Bitefu došli posle ove predstave.

I to je to, za ovog izveštača; o nekim drugim predstavama piše kolega Bazdulj, o Vegelovoj i Urbanovoj *Neoplanti* pisao sam ranije, jednu ili dve predstave sam propustio... Bio je ovo Bitef solidne "jačine" u gotovo nemogućim uslovima, na rubu rasprsnuća. Malo li je u ovom prelomnom trenutku, usred jedne devastirane zemlje koja, vaistinu i bezbeli, "nije zemlja pedera"... ¶

TEOFIL PANČIĆ

Pogledaj me kako pevam

Vrelo, 27. IX 2014, Dom omladine Beograda

Samo 24h posle Noći istraživača, prestonica Srbije uživala je u Noći policajaca: u srcu grada pripadnici raznih sekcija MUP-a u redovima su čekali pred vratima muzeja, galerija, pozorišta i drugih ustanova, mirni u svojim paradnim uniformama, s transparentnim štitovima, voznim parkom, konjima itd.

A dotle, u stajaćoj/klupskoj sali Amerikana Doma omladine Beograda, na bini uz dosta kontralihta i strobo-svetla neko skače, presamićuje se i vitla bujnim kosama – ali bez "vazdušnih gitara"; ruke im često visoko u vazduhu, no rad nogu nije mutirana šota. Dakle, nit' je HM, ni grandž niti splavačina. Već je sastav Vrelo iz Rume! Ukoliko slaninica može biti dezenirana, a postoji i zdrav holesterol, onda nije čudo da ima i alternativni etno – ako oznake ičemu sluze. Tih 6 ženskih glasova rade složno kao V6 motor, a u zadnjem pogonu drum'n'bass sekcija razara i ono čega nije bilo između Koje i grupe Boye. Doduše, tokom 2 sata (uključujući bis *Čuvam ovce*) oktet je mačistički ozvučen, muški ritam-dvojac glasniji nego što bi pratnja i podrška za vokalni sekstet trebalo da bude. Matice i umereno dozirane matrice ipak uravnotežuju utisak, a svakako pomaže što se nekih bas-linija Stanka Tomića ne bi postideli ni Tuxedo Moon.

Program je ekonomičan, bez padova i dorastao većim pozornicama, salama i publikama: devojke su napustile školarski izgled, sad žene u punom cvatu, neupadljivo ali efektno kostimirane, funkcionalno koreografisane (same svoj KUD?), pričaju (pre)malo. I gosti su potpuno u tome, sa po jednom tačkom: njihov producent, Voja Aralica s gitarom (*Pošle mome*), uzor(ita) Svetlana Spajić u nošnji i akapela, i gajdaška solo-numera; potonje dve dobile su čak najjače aplauze prisutnih (ulaznice 500 d.). No, s violinistom Dejanom Sparavalom (No Smoking Orchestra) i uz basiranje, Marijana Bizumić kroz *San me mori* pružila je jedan od najboljih momenata večeri, ukazujući i da bi mali izleti pojedinih članica mogli da doprinesu prvoj liniji. Nisu izostali estetski i energetski, gotovo pank uzleti, a humor je udario kad su se na pozornicu vratile "prerušene" u pastire, sa šubarama i brcima; da nisu Let 3, odaju dekoltei.

I, zašto ovaj koncert ipak nije bio vrhunski, kako Vrelo dosad nije postalo "sledeća velika stvar"? Nataša Tomić osnovala ga je '99, od etno VIS-a preko ansambla 2003. Vrelo je postalo bend ove strukture kakvu i danas ima, i iznedrilo svoj prvi, delimično live CD-samizdat *Uzde na belo*, na kome su im već favoriti *Karavilje lale*, dodole, mome i sl. No u ovakvoj Srbiji od prela do Vrela put je duži nego od mobe do Mobija, ni saradnje od Rundeka do Kusturice, niti priznanje BBC-ja i pravi diskografski debi (CD *Preko reke* 2008, PGP RTS) nisu jemčili ispunjenje visokih očekivanja. Iznenada, shvatimo da im je "Vreme" pažnju posvećivalo još 2007/08. (br. 907, 935, 937) i da će evo već 6 godina od njihovog prvog koncerta u Domu omladine Beograda. Vrcnule su najvećim scenama regiona, a i šire, koketirale sa stranim izdavačima, ubrizgavanje modernosti u slovenske napeve se nastavilo, sexy Sremice i dalje zvuče onako opojno skladno, ali kao da je izvetrila reskost grlenih sazvučja – možda izmenama članica, odsustvom sestrinskih harmonija. Tako ni ove večeri nije bilo kulminacije, nije zablistala vokalna oštrica kojom su nas oduševile, pridobile za bar ovoliko godina.

Najlakše je manjak probojnosti kampanje opravdati nedostajućim resursima; bend je iz malog grada, pretežno ženski, odsutan iz tabloidske javnosti. Normalnost i kreativnost su mu dakle opterećenje, ako ne i mane.

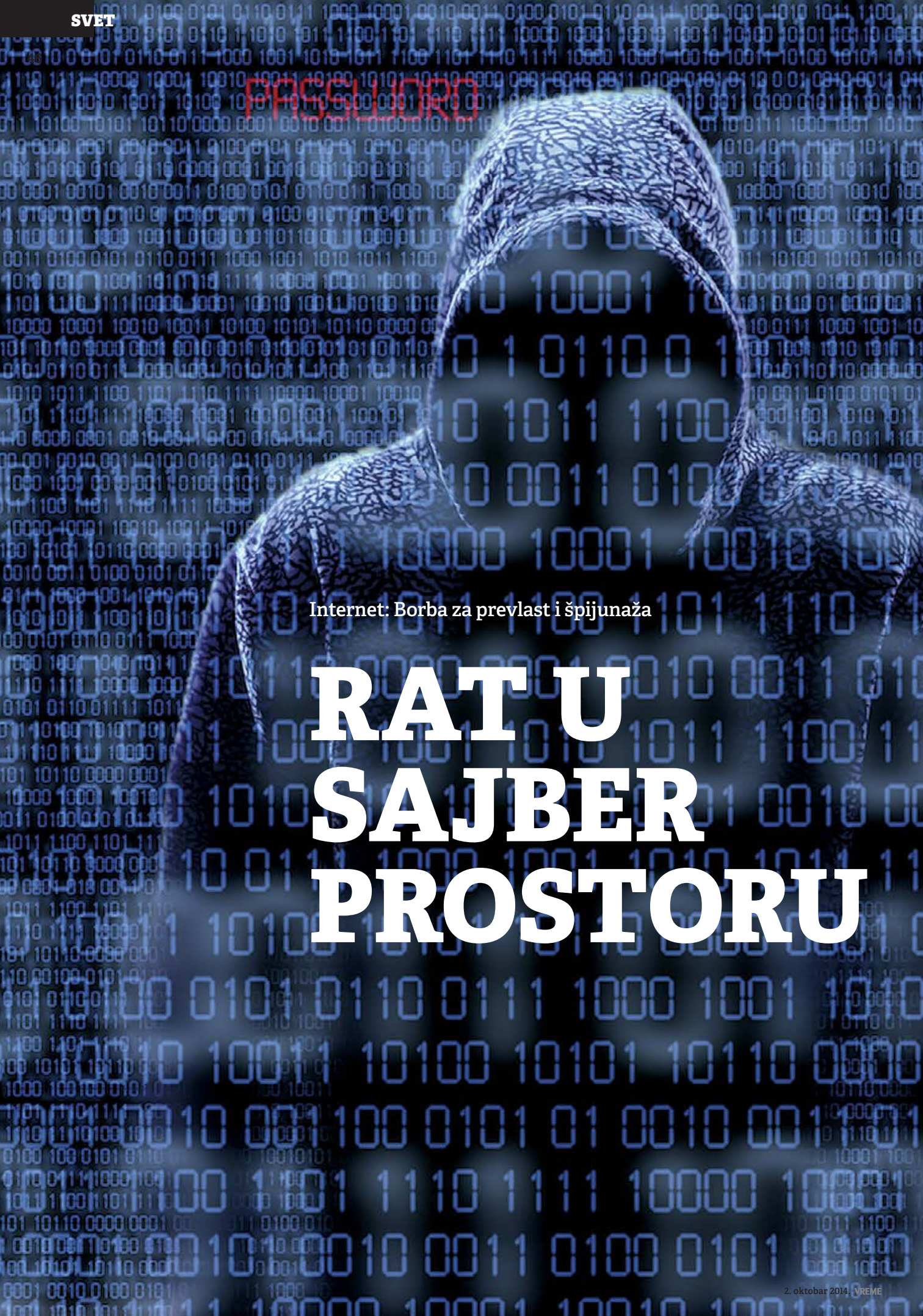
Drugi CD čeka izlazak, a u međuvremenu svoju 15-godišnjicu Vrelo obeležava prvim DVD-izdanjem *Pogledaj me kako pevam* (2014. WMAS Records), snimljenim krajem 2012. na koncertu u njihovom rodnom gradu. (On-line) Izdavač van Srbije je britanski Brown Cow.

No, kad već okolnosti nameću sporost pa i stagnaciju, jedina uzdanica je upravo suština Vrela, slobodno razvijanje dobro upoznate tradicije. Tako su neke od numera sa sledećeg albuma – kao *Ustaj ne spavaj* – očito iskorak i osveženje. Bubnjar/perkusionista Zlatko Sakulski tamburaškim manirom preuzima akustičnu gitaru, promoli se rege, naoko unplugged. Lep nastavak njima prirodnih motiva žetve, ljubavi, zvezda... Možda i novi početak, kroz saradnju s čudom iz Jagodine: gde Palma njiše grane, 2000. godine nastala je World Music asocijacija Srbije, 2007. pokrenula magazin i sajt *Etnoumlje*, krenula u izdavaštvo i organizaciju koncerata! Ukratko, najbolje što na tom polju imamo s ove strane *Serbia Sound Global*. ¶

DRAGAN KREMER

foto A. Dunkić

Internet: Borba za prevlast i špijunaža

RAT U SAJBER PROSTORU

Mada se uveliko priča o sajber-ratovima Amerike i Kine, Irana i Izraela, Rusije protiv Estonije i Gruzije, nijedna dosadašnja aktivnost na mreži ne uklapa se u definiciju rata po Klauzevicu: ne postoji element sile, spremnost jedne strane da svoju volju silom nametne drugoj, niti su definisani jasni politički ciljevi. Uz to, nema dokaza da je na elektronskom bojnom polju izgubljen makar jedan ljudski život. Ipak, posledice bitaka u virtuelnom prostoru mogu biti i ovakve: "Svetla se gase, voda prestaje da teče, vozovi iskaču iz šina, banke ostaju bez podataka, avioni padaju sa neba, ulicom vlada rulja, ljudi ginu dok identitet napadača ostaje misterija"

U poslednje dve godine više od hiljadu američkih kompanija prijavilo je upade u svoje sisteme i taj broj nezadrživo raste. U virtuelnom napadu na lanac prodavnica Target krajem prošle godine izgubljeni su podaci za više od 40 miliona kreditnih kartica. Provalu u informacioni sistem prijavio je i Home Depot, jedan od pet najvećih trgovinskih lanaca u Americi sa preko 2200 prodavnica (60 miliona "uhakovanih" naloga). U maju je i popularni elektronski buvljak EBay morao da prizna da su kompromitovani nalozi više od 100 miliona korisnika ovog servisa, što predstavlja verovatno najveću sajber-provalu u istoriji interneta. Stvarni broj oštećenih daleko je veći jer mnoge kompanije i ne znaju šta ih je snašlo. Već pomenuti Home Depot otkrio je provalu u sistem tek pet meseci nakon incidenta.

TEHNOLOGIJA HAKERSKOG UDARA

Tehnologije upada u tuđe kompjuterske sisteme neprekidno se usavršavaju (uostalom, kao i mere zaštite), ali su i one stare još uvek delotvorne. Virus prikačen uz elektronsku poštu koji nakon aktivacije može da prati aktivnosti na inficiranom kompjuteru ili omogući daljinsku kontrolu nad njim, i dalje je oružje koje se najčešće bira. Zaraženi računar postaje "zombi" koji se može iskoristiti za napade na druge mašine, najčešće kao deo "botneta", armije zombija čija se veličina procenjuje na preko 100 miliona računara. Popularan "vektor napada" predstavlja i zastareo softver prepun rupa koji pokreće mnoge kompanijske internet prezentacije. A kada direktan upad u tuđi sistem nije moguć, onda se on može onesposobiti, bar na neko vreme. Najtipičniji primer je takozvani DDoS napad ("distributed denial of service"), koji se izvodi tako što se legitimnom internet serveru upućuje ogroman broj istovremenih zahteva sa više različitih lokacija, sve dok server ne poklekne pod teretom ogromnog opterećenja. Otprilike kao kad u autobus gradskog saobraćaja uđe deset puta više putnika od deklarisanog broja.

Vreme romantičnih hakera, poput Roberta Morisa, Džona Drejpera ili Kevina Mitinka, odavno je prošlo. Ovi momci sakupljali su svoje hakerske trofeje kao Indijanci skalpove korišćenjem priručne opreme, iz čiste taštine i sporta radi, uz veliku pompu i skoro bez ikakve materijalne koristi (što ne znači da su izbegli zasluženе kazne). Pravi hakeri danas su anonimni i operišu iz duboke ilegale. Iako je provala u iole obezbeđen sistem danas teža nego ikad, niko ne spori činjenicu da se sa dovoljno volje, vremena i para može provaliti bukvalno sve.

Internet je danas mnogo robusniji nego pre deset godina i može da preživi čak i situaciju kada veliki broj uređaja i servera ispadne sa mreže, jer se saobraćaj automatski rutira kroz delove mreže »

VIRTUELNI RAT SA STVARNIM POSLEDICAMA: Grafički prikaz globalnih izvora i ciljeva napada (*http://map.ipviking.com*) i naslovna strana "Ekonomista"

koji su i dalje dostupni. Ipak, u nekim segmentima globalna mreža i dalje je veoma osetljiva. Ako bi neko, na primer, ugrozio klaster servera koji opslužuje tzv. "top-level DNS servis", korišćenje običnog internet brauzera postalo bi nemoguće. Širenje mreže podvodnih optičkih kablova omogućilo je čak i zemljama bez uređenog pravnog poretka da koriste internet po sopstvenom nahođenju. Virtuelni svet bez pasoša i granica predstavlja idealno okruženje za sve one koji žele da na kriminalan način dođu do novca, ličnih podataka, poslovnih ili državnih tajni.

Kako bi preciznije utvrdila razmere ovakvih aktivnosti na internetu, kompanija Norse je širom sveta razmestila na stotine "ćupova s medom". U pitanju su naizgled potpuno nezaštićeni (a u stvarnosti vrlo sigurni) serveri koji svojim (najčešće izmišljenim i "zaslađenim") sadržajem privlače potencije napadače sa svih meridijana. Norse u realnom vremenu prati sve one koji su zagrizli ovaj virtuleni mamac i na bazi IP-adresa i tipa izvedenog napada pravi izuzetno atraktivnu, živu mapu zbivanja u sajber-prostoru (*http://map.ipviking.com*, obavezno pogledajte). Broj napadača i žrtava je impresivan, a novi napadi nižu se kao na traci. Ne treba vam veliko detektivsko iskustvo pa da zaključite da je Kina zemlja koja skriva najviše napadača i da su njihove akcije vrlo često koordinisane sa više lokacija. Odmah iza Kine je Amerika, koja je istovremeno i daleko najpopularnija meta.

KINESKA OPASNOST

Američki predsednik Obama u više navrata je saopštio da ovakve pretnje shvata ozbiljno: "Sajber-opasnosti spadaju u red najvećih ekonomskih i bezbednosnih izazova s kojima se susreće naša nacija." Slično zvuči i predviđanje nekadašnjeg šefa CIA Leona Penete iz 2011. godine, koji očekuje da se "sledeći Perl Harbour desi u sajberspejsu". Obama je u više navrata izjavio da je internet mreža "strateški nacionalni resurs koji će biti agresivno branjen". Da je situacija ozbiljna govori i činjenica da je na čelo "Sajberkoma" (sajber-komande) postavljen general Kejt Aleksandar, direktor Nacionalne agencije za bezbednost (NSA). Slično postupaju i mnogi drugi, uključujući Rusiju, Veliku Britaniju, Izrael, Severnu Koreju, Kinu i Iran (koji se hvali da poseduje drugu po veličini sajber-armiju na svetu).

Vašingtonski političari vole da kažu da je Kina najveća pojedinačna pretnja sa kojom se suočava domaća tehnologija. Pod lupom obaveštajnih agencija i senatskih komiteta našli su se i kineski telekomunikacioni giganti Huawei i ZTE. Ove kompanije proizvode mrežnu opremu koja svojom cenom i kvalitetom predstavlja ozbiljnu konkurenciju neprikosnovenom "Cisku". Nakon jednogodišnje istrage, koja je okončana u oktobru 2008. godine, izdata je zvanična preporuka da se kineska oprema ne kupuje zbog brojnih prikrivenih bezbednosnih rupa koje se mogu iskoristiti za upad u državne i kompanijske mreže. Iako je Huawei oštro demantovao ove navode, to nije pomoglo da se povrati poverenje potrošača, tako da je kompanija bila prinuđena da se posle par godina praktično povuče s američkog tržišta.

KINESKI ODGOVOR

Na odgovor druge strane nije se čekalo dugo. Nedavno je objavljeno da Kina više neće kupovati glavne Majkrosoftove proizvode (Windows 8 i Office 365), sa šturim obrazloženjem da se protiv Majkrosofta vodi antimonopolska istraga. Jasno je da se Kina okreće alternativnim rešenjima i da ne želi više da ulaže u softver za koji sumnja da se koristi i u špijunske svrhe. Ulje na vatru dolila je i odluka Majkrosofta da ukine podršku za vremešni Windows XP koji je i dalje veoma rasprostranjen u Kini, što će milione tamošnjih računara ostaviti bez adekvatne zaštite.

Da su odnosi između Kine i Amerike veoma loši potvrđeno je i u maju ove godine kada je državni tužilac Erik Holder optužio petoricu kineskih državljana za krađu poslovnih tajni i intelektualne svojine američkih kompanija. Oni su označeni kao članovi sajber-jedinice kineske armije "PLA 61398" koja je od 2006. do danas iz jednog solitera u šangajskom predgrađu izvela više od 160 napada, skrivajući se iza pseudonima kao što su "usavršena permanentna opasnost 1", "vizantijska srdačnost" ili "grupa za komentare". Pretpostavlja se da u Kini postoji više od 20 ovakvih jedinica, uglavnom sastavljenih od mladića između 20 i 30 godina starosti. Na meti kontinuirane kineske

RAT I MIR INTERNETA: Spomenik ruskom vojniku u Talinu i Edvard Snouden
Foto: wikipedia.org

sajber-špijunaže našli su se giganti kao što su Westinghouse, US Steel, Google, Northrop Grumman, Yahoo, Dow Chemical i Adobe, a posebno popularne mete su firme koje se bave tehnologijama u kojima Kina zaostaje. Kineski hakeri traže softver, informacije o naoružanju, farmaceutske tajne i sve ono što može da ima vojnu ili komercijalnu vrednost.

Kina je, naravno, sve ovo oštro demantovala i podvukla da ni Amerikanci nisu ništa bolji. Prema podacima koje je obelodanio Edvard Snouden, "otpadnik" američke Nacionalne agencije za bezbednost (NSA), ova organizacija rutinski je koristila stotine američkih firmi kao instrument u podzemnim sajber-aktivnostima, često i bez njihovog znanja. NSA je od 2009. do danas izvela preko 60.000 ovakvih akcija, a na meti se nalaze svetski biznismeni i njihove kompanije, univerziteti i političari. Postoje dokazi i da su mnogi pohapšeni članovi "Anonimusa", antiglobalističke hakerske grupe koja je provalila u PayPal, Master Card i mnoge druge američke kompanije, dobili znatno niže zatvorske kazne u zamenu za svoje "usluge" i učešće u američkim hakerskim operacijama usmerenim protiv suverenih država.

RUSIJA VS. ESTONIJA

Kineski hakeri uživaju reputaciju bezobraznih i osionih momaka, možda zato što uživaju (nikad dokazanu) državnu podršku. Sa druge strane, ruski "eksperti" su mnogo prefinjeniji i diskretniji, što nikako ne umanjuje njihovu efikasnost kada se ukaže potreba. Najgore je prošla Estonija

u aprilu 2007. godine, nakon što je vlada ove države donela odluku da se bronzani spomenik ruskom vojniku iz II svetskog rata izmesti iz centra Talina na njegovu periferiju. Estonski Rusi organizovali su javne proteste, 1300 ljudi je uhapšeno, stotinu povređeno, a jedna osoba je poginula. Usledio je masovni DDoS napad na Estoniju izveden sa preko 85.000 lokacija širom sveta koji je praktično paralizovao estonski bankarski sistem, državne institucije i novinske portale na nekoliko dana (što je ogroman problem za Estonce koji su odavno navikli da skoro sve svoje poslove obavljaju preko interneta). U pomoć su morali da priteknu i NATO eksperti, a kriza je stavljena pod kontrolu tek kada je Estonija samu sebe odsekla od interneta i spoljašnjeg sveta. "Samo nam je sreća pomogla da ovo preživimo", rekao je Miko Madis, tadašnji ministar odbrane Estonije. Iako je odgovornost za napade na kraju preuzela ruska provladina grupa "Naši", estonski zvaničnici nikad nisu uspeli da dokažu da su čitavu operaciju izvele ili koordinirale ruske državne strukture. I pored toga, politička poruka bila je očigledna: ako bi se zaista angažovali na virtuelnom bojnom polju, Rusi bi mogli da učine svašta.

Godinu dana kasnije, "Prvi svetski internet rat" dobio je svoj nastavak tokom intervencije Rusije u Gruziji. Ruski hakeri onesposobili su prezentacije svih gruzijskih državnih ustanova, a neke od njih dodatno "ukrasili" Hitlerovim slikama i kukastim krstovima. Predsednik Sakašvili morao je da izmesti svoju »

Ko je prvi počeo

Smatra se da je sajber-ratovanje "izmislio" Ronald Regan u vreme kada internet nije ni postojao. Tokom jednog samita u Otavi 1981. godine, Regan je od Miterana dobio informaciju da je francuska tajna služba zavrbovala visokog oficira KGB-a Vladimira Vetrova i da je od njega dobila kopije četiri hiljade tajnih sovjetskih dokumenata. Iz tih papira jasno se videlo da SSSR očajnički pokušava da se domogne zapadne tehnologije kako bi gasovod Urengoj–Surgut–Čeljabinsk mogao da bude završen. Na predlog svog savetnika Gasa Vajsa, Regan je odlučio da omogući Sovjetima da dođu do onog što im treba. Ključnu komponentu, softver koji kontroliše rad ventila na gasovodu, sovjetski agenti ukrali su iz jedne kanadske firme, potpuno nesvesni da su u svoj gasovod uneli trojanskog konja u kome se krila logička bomba. Nekoliko meseci gasovod je funkcionisao kao sat a onda je softver "poludeo", zavrnuo ventile i podigao pritisak gasa. Američki vojni sateliti su 4. juna 1982. detektovali eksploziju u Sibiru snage manje atomske bombe, što je umalo dovelo do opšte nuklearne uzbune. Jedino su Vajs i Regan znali šta se zapravo zbilo.

Ruski izvori, međutim, osporavaju ovu verziju priče. Penzionisani general KGB-a Vasilij Pčelincev kaže da je eksplozija bila neuporedivo manjeg intenziteta, da se desila se na potpuno drugom mestu i da je nastala usled klizanja loše učvršćenih cevi po raskvašenom zemljištu sibirske tundre. Ljudskih žrtava nije bilo, a šteta je sanirana u roku od jednog dana.

MESTO INCIDENTA: Iransko nuklearno postrojenje u Natanzu
Foto: www.wikipedia.org

Stuxnet protiv Irana

Stručno rečeno, u pitanju je kompjuterski "crv". Za razliku od virusa koji putuju od računara do računara zakačeni uz neki "normalan" fajl, crvi su potpuno samostalni programi koji se auto-repliciraju koristeći slabosti lokalne mreže. Specifičnost Stuxneta je da njegova krajnja meta nisu klasični PC-računari (oni služe samo kao tranzitna tačka), već tzv. "programabilni logički kontroleri" (PLC), konkretno oni sa Simensovim softverom "Step7". PLC uređaji nezamenljiv su deo SCADA, sistema koji se koriste za sakupljanje podataka i upravljanje najsloženijim industrijskim linijama i postrojenjima. Uz to, Stuxnet može samostalno da donosi vrlo složene odluke, u zavisnosti od okruženja u kome se nalazi.

Amerikanci i Izraelci godinama su zajednički radili na modifikacijama Stuxneta kako bi naneli štetu iranskom postrojenju za obogaćivanje urana u Natanzu. S obzirom da je ova super-sigurna lokacija u potpunosti izolovana od interneta, crv je morao da bude ubačen na običnom USB stiku koji je u fabriku verovatno uneo jedan "Simensov" inženjer, blaženo nesvestan šta se na njemu nalazi (uvek se nađe naivčina koja ne vodi računa gde ostavlja svoje drangulije). Kada se jednom našao u prepoznatljivom okruženju (Windows računari i PLC kontroleri), Stuxnet je demonstrirao svoj razorni potencijal: dok su inženjeri na svojim monitorima pratili lažirane brojke koje su govorile da je sa sistemom sve u redu, Stuxnet je zavrteo centrifuge za obogaćivanje urana maksimalnom brzinom sve dok nije došlo do mehaničke katastrofe.

Bio je to prvi (i zasad jedini!) autentični sajber-napad u istoriji koji je izazvao značajnu materijalnu štetu. Iranski nuklearni program vraćen je deset godina unazad i trebalo mu je dosta vremena da ponovo stane na noge. Iransko nepoverenje prema svakom softveru i automatici dostiglo je bizarne razmere – dugo nakon incidenta pored svakog manometra ili termometra u Natanzu sedeo je po jedan iranski inženjer, kako bi svojim očima utvrdio i na papir ubeležio izmerenu vrednost.

prezentaciju u Ameriku kako bi ona uopšte bila vidljiva. Svaki Rus koji je hteo da se pridruži ovim akcijama mogao je da pronađe jasna uputstva i sav potreban softver na brojnim domaćim sajtovima. Pali su serveri gruzijskog ministarstva odbrane, parlamenta, novinski portali... Pomalo komično deluje činjenica da se situacija normalizovala tek kada su u pomoć priskočili stručnjaci iz Estonije.

Iz nepoznatog razloga današnji sukob u Ukrajini još uvek se nije prelio na internet. Ukrajinski "Anonimusi" su upali u par ruskih sajtova i na tome se sve završilo. Prema nalazima kompanije Symantec, koja je specijalizovana za bezbednost interneta, ruski hakeri trenutno imaju preča posla: na njihovoj meti nalaze se sistemi za upravljanje gasovodima, naftne platforme i električne mreže.

Sa druge strane, sve više je glasova koji upozoravaju da se svetska sajber-situacija preterano dramatizuje i da se iza toga krije interes najvećih svetskih sila da uspostave veću kontrolu nad internetom i njegovim korisnicima. Šta je, zapravo, sajber-rat? Definicija varira od države do države, od prilike do prilike. Ričard Klark, nekadašnji savetnik američkog predsednika, definisao ga je kao nastojanje jedne države da prodre u informacioni sistem druge i nanese mu štetu. Takvih napada je bilo, ali to i dalje ne znači da smo svedoci rata koji traje. Nijedna dosadašnja aktivnost na mreži ne uklapa se u definiciju rata po Klauzevicu: ne postoji element sile, ne postoji spremnost jedne strane da svoju volju silom nametne drugoj niti su definisani jasni politički ciljevi.

ZLOUPOTREBA STRAHA

Sa druge strane, Tomas Rid, profesor Kraljevskog koledža u Londonu, definiše sajber-rat kroz njegove posledice: "Svetla se gase, voda prestaje da teče, vozovi iskaču iz šina, banke ostaju bez podataka, avioni padaju sa neba, ulicom vlada rulja, ljudi ginu dok identitet napadača ostaje misterija." On smatra da se to nikad neće desiti i da je sajber-rat potpuna fikcija. Najveći broj sajber-napada predstavlja obične amaterske prevare iza kojih stoje klasični hohštapleri. Čak i kada postoji politički motiv, on je najčešće izgovor za kriminalne namere. Sabotaža i špijunaža na mreži definitivno postoje, ali se te aktivnosti nikad nisu izdigle na nivo rata. Uz to, nema dokaza da je na elektronskom bojnom polju izgubljen makar jedan ljudski život. Klasične terorističke organizacije do sada su koristile internet samo za propagandu i ništa više. Reklo bi se da bojovnici sa svih meridijana više cene pompeznu samoubilačku smrt od uživanja u anonimnoj kompjuterskoj diverziji.

Diskutabilni su čak i rezultati operacije "Stuxnet" koja je na izvesno vreme zaustavila iranski nuklearni program (vidi okvir *Stuxnet protiv Irana*). Cilj diverzije bio je da se potkopa samopouzdanje iranskih naučnika i dovede u pitanje njihovu sposobnost da naciju izdignu na nivo nuklearne sile. Taj efekat je i postignut, ali je trajao samo do trenutka kada je utvrđen pravi krivac za havariju postrojenja u Natanzu. Nakon toga psihološki efekti su se istopili. Osim toga, ova sajber-operacija ne bi bila moguća da ogromna količina podataka o Iranu nije unapred

pribavljena špijunskim radom ljudi na terenu. Da nije bilo klasičnih operativaca na licu mesta, američki i izraelski programeri ne bi bili u stanju da proizvedu jedno tako inteligentno i precizno skrojeno oružje kakav je "Stuxnet".

Svejedno, strah postoji i on se već (zlo) upotrebljava kako bi se u raznorazne državne agencije upumpao ogroman novac. Budžet američke sajber-komande udvostručava se svake godine i trenutno iznosi oko pola milijarde dolara. Pentagon je najavio i da će povećati broj ljudi koji se bave "ofanzivnim informatičkim operacijama" sa 900 na 4900 ljudi. Neprekidnim ponavljanjem priča o sajber-ratu i sajber-teroru javnost se navodi na zaključak da su Pentagon i tajne službe jedino nadležne da zavedu red na internetu. Sa druge strane, zaboravlja se da na internetu ne važi pravilo da je napad najbolja odbrana. Nikakva državna armija ne može da zaštiti kompaniju koja sama ne vodi računa o svojoj informacionoj bezbednosti.

Preterivanje u sajber-retorici promoviše militarizaciju interneta i u glavama nacionalista i ekstremnih desničara rađa opasne ideje o strogo kontrolisanoj mreži, na kojoj će se u svakom trenutku znati ko, gde i kako je na nju povezan, šta na njoj radi, čita, gleda, traži, s kim se dopisuje ili razgovara. Izgleda nemoguće. Imajte na umu da većina zemalja EU već ima infrastrukturu i zakone koji omogućavaju uhođenje onih koji sa interneta preuzimaju piratske filmove i muziku, a kazne su drakonske. Američki kongres je još 2008. godine doneo ukaz kojim se američki deo interneta *de facto* pretvara u džinovski prislušni uređaj NSA, istovremeno amnestirajući telekomunikacione kompanije koje vlastodršcima isporučuju mejlove svojih korisnika. Za zakon je glasao i predsednik Obama, iako je tokom izborne kampanje bio žestok kritičar čitave ideje. Zahvaljujući ovakvim zakonima mnoge kompanije s mutnim vezama u političkom establišmentu dobile su multi-milionske ugovore za isporuku potrebne opreme i softvera. Celu situaciju možda je najbolje sumirao Rajan Singel, novinar kultnog časopisa "Wired": "Ne predstoji nam sajber-rat već borba za dušu interneta. Ako se i dalje nastavi sa sejanjem straha i panike, otvoreni internet biće najveća žrtva."

Na drugoj strani, ima i pozitivnih pomaka. Amerikanci su, recimo, imali praksu da novootkrivene sigurnosne propuste u popularnom softveru čuvaju za sebe, kako bi mogli da ih koriste u budućim ofanzivnim operacijama. A onda je neko shvatio da su upravo američke kompanije najčešće žrtve ovakvih softverskih rupa i da je interes države zapravo suprotan: bolje je da ovi nedostaci budu javno obelodanjeni jer je to jedini način da budu efikasno otklonjeni. Interesantno je da je ove godine obelodanjeno i zakrpljeno više katastrofalnih propusta u sistemskom softveru (sa imenima kao što su "Heartbleed", "ShellShock" i drugi) nego u nekoliko prethodnih godina zajedno.

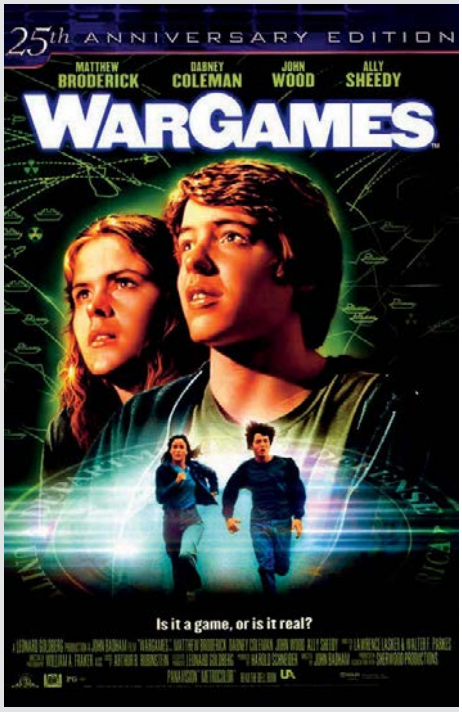
KOMPARATIVNE PREDNOSTI ZAOSTALOSTI

Iako su naši sajber-rodoljubi spremni da izginu do poslednjeg bajta, nama ne preti nikakva opasnost jer mi, naprosto, nemamo metu dovoljno vrednu jednog sajber-rata, makar i lokalnog. Pogledajmo činjenicama u oči: tipična srpska opština ima deset nepovezanih baza podataka od kojih je polovina sklepana samo da bi »

Sajber-rat na filmu

Mnogo je naslova u ovom "podžanru", ali malo je kvaliteta:

War Games (1983): Prvi i verovatno najbolji u nizu. Naivni srednjoškolac (Metju Broderik) slučajno upada u vojni kompjuter, ne znajući da tako stiče kontrolu nad čitavim američkim nuklearnim arsenalom. Ono što je počelo kao video-igra pretvara se u odbrojavanje do atomskog rata.

Sneakers (1992): Robert Redford je šef tima stručnjaka za sigurnosne sisteme koji za račun američke vlade treba da ukrade "top secret" crnu kutiju. Ispostaviće se da je kutija univerzalno sredstvo za razbijanje svih sistema enkripcije. Da stvar bude gora, ni službenici vlade ne rade za vladu nego za nekog drugog...

The Net (1995): Prilično mediokritetski film o ukradenom identitetu sa Sandrom Bulok u glavnoj ulozi. Naša junakinja otkriva sajber-tajnu koja će joj uništiti život.

Hackers (1995): Ako želite da vidite kako klinci opremljeni kompjuterom i internet vezom upadaju u državne sisteme bez po muke – ovo je film za vas. Preporuka za sve one koji žele da se podsete kako je izgledala Anđelina Džoli u mladosti.

Swordfish (2001): Ima li nekog da nije gledao ovaj ispolirani sajber-treš film sa Travoltom, prelepom Hale Beri i mladolikim Hjuom Džekmenom u glavnim ulogama? Scena u kojoj pomenuti Džekmen, sučen s pištoljem uperenim u glavu, manijakalno lupa po tastaturi i u roku od par sekundi upada u FBI prosto će vas naterati da film pogledate još jednom (ili nijednom).

Antitrust (2001): Mlado momče sa Stenforda (Rajan Filip) pridružuje se kompaniji koja upravo kompletira Sinapsu, globalni komunikacioni sistem. Zaplet počinje kada glavni junak shvati da ništa nije onako kao što izgleda i da ne valja verovati baš svakome.

Firewall (2006): Verovatno najgori film koji je Harison Ford snimio u svojoj bogatoj karijeri. U ovom nesrećnom ostvarenju on glumi "eksperta za bezbednost" koji je prinuđen da provali u sistem koji je sam dizajnirao koristeći jedino faksmašinu i dečiji MP3 plejer.

Live Free or Die Hard (2007): Brus Vilis, a ko bi drugi, još jednom spasava svet, ovoga puta od sajber terorista rešenih da izazovu krah bankarskog sistema. A kad puknu banke, pukao je i ceo svet, to već znamo. Pobedila je njegova sposobnost da jednom rukom koristi mobilni telefon, drugom kompjuter a pritom još i puca.

Independence Day (1996): Iako ovo nije klasični film o sajber-ratu već o invaziji zlih vanzemaljaca na Zemlju, film se našao na kraju ovog spiska zahvaljujući svom raspletu. "Majka svih bitaka" nije odlučena Teslinim tajnim oružjem (koje bi savršeno pasovalo na ovakav film), već zahvaljujući srećnoj okolnosti da su ovozemaljski i onozemaljski računari potpuno kompatibilni: naš gajtan pasuje na njihov kompjuter i obratno. Jedan USB stik i pametno napravljen virus rešili su nas vanzemaljske bede očas posla. Film Rolanda Emeriha je toliko pretenciozan i konzistentno idiotski u svim svojim segmentima da je zapravo – zabavan.

neko ugrabio pare s nameštenog tendera. Drugu polovinu održava Mile, u kraju poznat kao "Linuks Maradona", koji već pet godina radi kao konobar u Kanadi. Srce našeg informacionog sistema i onako se nalazi u registratorima strateški razbacanim po prašnjavim policama i memljivim podrumima. Praktično ništa od usluga i informacija nije dostupno građanima preko interneta (dokazano najbolja zaštita od eventualnih sajber-napadača!), a poneka smislena sitnica, poput naručivanja izvoda iz matičnih knjiga elektronskom poštom, predstavlja se kao epohalno dostignuće, kao da smo izmislili točak. Internet prepucavanje s komšijama iz regiona (Kosovo, Hrvatska) svodi se na provaljivanje u tuđe prezentacije i ostavljanje imbecilnih poruka, što je podvig ravan škrabanju grafita po zidu seoske kafane. Za takve podvige ni naš predsednik ne deli ordenje.

Državna uprava nije ništa bolja od lokalne. Naša administracija do perfekcije je izbrusila lokalnu izmišljotinu poznatu kao "protokol FTIP" ("Fali Ti 1 Papir"), koja se umesto na softveru i internetu zasniva na stajanju u šalterskim redovima i beskonačnom ponižavanju građanina pokornog. Ovde se priznaje samo ono što piše na hartiji koju pomenuti građanin pognutih leđa u duplikatu i triplikatu šeta od jednog do drugog šalterskog službenika, ne bi li državi dokazao nešto što država već zna. Eventualni neprijatelj verovatno ne bi ciljao naše kompjutere i baze podataka, mnogo veću štetu izazvao bi napad na fotokopirnice i šaltere.

Još teže je govoriti o nekakvim industrijskim ili vojnim tajnama kada je svaki naš proizvod složeniji od šerpe s drškom izrađen u fabrikama u stranom vlasništvu, dok izvorno domaće firme u svojim bazama podataka čuvaju samo recepte za keks i paštetu. Do juče je uputstvo za strojevu obuku predstavljalo vojnu tajnu, a danas ceo svet zna da elitni deo srpske vojne avijacije može da leti samo zahvaljujući doniranim akumulatorima marke "Vladimir Putin". Jedini nesporni adut nam je Teslino tajno oružje, možemo samo da se nadamo da ga premijer čuva na sigurnom, daleko od interneta i ostalih Kineza. ¶

DR SAŠA MARKOVIĆ

BUDI U KADRU, OSTAVI AUTORSKI PEČAT!

Festival autorskog filma povodom 20 godina postojanja raspisuje nagradni konkurs za autore i autorke zvaničnog plakata 20. izdanja Festivala.

TEMA KONKURSA JE "SLOBODA ILI NIŠTA"

Sve o konkursu pročitaj na www.faf.rs

Rok za slanje radova je 25. oktobar.

Za autora pobedničkog rešenja obezbeđena je vredna nagrada Festivala autorskog filma.

COMPUTERLAND wacom DIZAJN ZONA City Magazine prijemni infostud.com EXECUTIVE GROUP VREME »

Kao iz zemlje da izviru

Dok se sukobi zahuktavaju, uz nastavak stradanja civila i neopisivu humanitarnu katastrofu, kraj se ne nazire i pored toga što se u rat uključila moćna koalicija, predvođena najvećom svetskom vojnom silom. I SAD i njeni saveznici pominju da će intervencija trajati bar tri godine

Na osnovu vesti koje pristižu iz Iraka i Sirije, teško je proceniti šta se zaista dešava u ove dve zemlje. Avioni međunarodne koalicije predvođene Sjedinjenim Američkim Državama bombarduju položaje i objekte Islamske države (ID), traju borbe između kurdskih snaga i džihadista, oko 100.000 Kurda je poslednjih dana zbog sukoba izbeglo u Tursku; Asadova avijacija takođe napada mesta pod kontrolom ID. Američki sekretar za odbranu Čak Hejgel tvrdi da su vazdušni udari zaustavili kretanje trupa ekstremista. Sa druge strane stižu vesti da su vojnici ID na svega dva kilometra od Bagdada. Sagovornik "Vremena" iz glavnog grada Iraka kaže da je to preterivanje, da se borbe vode na 30-40 kilometara od prestonice, ali da strah od ekstremista ne jenjava. "Kao da izviru iz zemlje. Nema dana da se neko ne raznese na ulici," kaže u telefonskom razgovoru za "Vreme" Ahmed, stanovnik Bagdada.

Međunarodna koalicija se širi, Danska, Belgija i Velika Britanija pridružile su se vazduhoplovnoj akciji u Iraku, Francuska kaže da će se možda priključiti i bombardovanju u Siriji. Predsednik Turske Redžep Tajip Erdogan je izjavio da je Turska promenila stav o učešću u kampanji protiv ID posle oslobađanja talaca koji su bili zarobljeni u Iraku. Čini se da se udružuje i druga strana. Front al Nusra upozorava da bi zbog vazdušnih udara u Siriji mogli da uslede napadi na zapadne države. Pre nego što je u junu ove godine ID postala svetska tema broj jedan, Front al Nusra se godinama navodio kao najzloglasnija džihadistička grupa u sirijskom ratu. Mada im je ideologija identična, tokom poslednjih godinu dana Front je ratovao protiv ID, no zajednički protivnik mogao bi da ih opet svrsta na istu stranu.

O situaciji u gradovima koje drži ID stižu sporadične vesti u kojima se govori o masovnim egzekucijama, često javnim, teroru, uništavanju istorijskih građevina i svetilišta, nametanju drakonske verzije šerijata, najsličnije onoj koju su talibani sprovodili u Avganistanu. Jezidi na severoistoku Iraka, čija je sudbina ovog leta punila udarne vesti svetskih medija, zaboravljeni su pošto je njihov progon poslužio kao povod za početak rata protiv ID; sporadično se pominje da su hiljade još u zbegovima. Uz vesti o broju boraca ID ubijenih u avionskim napadima sve češće se pominju i civilne žrtve tih bombardovanja. Desetine hiljada izbeglica svakodnevno napušta granice razorenih država, bez nade da će se bilo šta promeniti nabolje, bežeći u susedne zemlje ili još dalje, ka Evropi.

BOMBARDOVANJE REČIMA

Američki predsednik Barak Obama izjavio je pred Generalnom skupštinom UN da će SAD formirati koaliciju koja će razmontirati ID. "Jedini jezik koji razumeju ubice, jeste jezik sile", rekao je, između ostalog, Obama. Mada je, uz sve bombastičnije reči, uznapredovalo i formiranje koalicije i bombardovanje, nije još jasno šta je, u stvari, cilj zahuktalog rata, naročito u Siriji. Bašar el Asad nije zvanično odobrio vazdušne akcije koalicije, ali sirijski zvaničnici kažu da je vlada od strane SAD obaveštena o intervenciji, i očigledno je prećutno odobrava, sve dok avioni gađaju njihove neprijatelje. Itartas prenosi da su SAD informisale Damask da će vazdušni udari trajati tri godine. O intervenciji koja će "trajati godinama" govori i britanski premijer Dejvid Kameron, kao i da će "karakteristike te kampanje biti strpljenje i istrajnost", jer je reč o "brutalnoj terorističkoj organizaciji", koja ima dobar izvor finansija i koja je destabilizovala dve zemlje.

Što se tiče destabilizacije Iraka i Sirije, o tome bi zbog invazije Iraka i podrške ekstremističkim organizacijama u Siriji, pre nego ID mogle nešto da kažu Velika Britanija, SAD i njihovi saveznici u Persijskom zalivu. Sve i da se pod tepih gurne bliska prošlost, zarad borbe protiv sada zajedničkog neprijatelja, neki od izjava i poteza američke administracije ne obećavaju "stabilizaciju" pomenutih država, sve i da se ID sutra raspadne.

Američka administracija naglašava da intervencija protiv ID uopšte ne dovodi u pitanje borbu opozicije protiv Asadovog režima, kao ni njegov odlazak s funkcije. Državni sekretar Džon Keri se proslavio izjavom da je "Asad magnet koji je privukao strane borce iz desetina zemalja da se biju na strani Islamske države". Administracija SAD je usvojila predlog da se 500 miliona dolara da "umerenim pobunjenicima" koji se bore i protiv Asada i protiv ID, ne navodeći detalje određivanja stepena umerenosti.

U septembru prošle godine stručnjaci britanske konsultantske kuće "Džejns" su objavili studiju u kojoj su naveli da snage koje se bore protiv Asada broje oko 100.000 ljudi, podeljenih u oko 1000 različitih grupa, i da polovinu pobunjenika čine džihadisti. U studiji se procenjuje da se oko 10.000 boraca, uključujući i mudžahedine, bori na strani frakcija blisko povezanih sa Al Kaidom, da je još oko 30.000 do 35.000 radikalnih islamista, i da se u jedinicama koje imaju jasna obeležja islama bori još oko 30.000 ljudi, ali se te grupe smatraju umerenim. Istražitelji UN-a, kao i mnogobrojni mediji, više puta su navodili ratne zločine, uključujući egzekucije, uzimanje talaca i granatiranje civilnih ciljeva, i od strane vladinih snaga i od strane pobunjenika, naročito ekstremističkih grupa u kojima su brojni borci koji dolaze iz drugih zemalja.

JUŽNI FRONT U IRAKU: Šeik Abu Vahib u poseti kampu boraca Islamske države Foto: twitter.com

Uz sve pomenuto, i činjenicu da krvavi građansko-sektaški rat i haos u Iraku nisu prestajali ni trenutka u toku skoro desetogodišnjice okupacije ove zemlje, ni bliska ni malo dalja budućnost regiona ne izgledaju veselo. Da ta budućnost bude bolja sigurno neće doprineti ni drugi aktivni učesnici u iračko-sirijskoj klanici.

POVODI I RAZLOZI RATOVANJA

Uz američku avijaciju prve su se svrstale snage Saudijske Arabije, Ujedinjenih Arapskih Emirata i Bahreina. Čulo se da u akcijama učestvuje i prva žena vojni pilot iz UAE, saudijski mediji objavili su i sliku jednog od saudijskih princeva, Haleda bin Salmana, pilota borbenog aviona, koji se tek vratio iz akcije. Uz idilične vesti o osvajanju slobode u tipično muškom zanimanju u Emiratima, i hrabrosti članova saudijske kraljevske porodice, teško je ne setiti se da su zalivske monarhije pomagale u prethodne tri godine pobunjenike protiv Asada, i to uglavnom one najradikalnije, koje sada bombarduju. Osim toga, te zemlje su pre godinu dana, kada je intervencija zapadnih saveznika protiv Asada visila o koncu, iznele ponudu da tu intervenciju finansiraju, a ne deluje da su mišljenje u međuvremenu promenile.

No, svi ti detalji su u buci novih ratnih bubnjeva nekako zaboravljeni, baš kao i priče o napadima bojnim otrovima na civilno stanovništvo od strane Asadovih snaga, što je i bio zvaničan povod za intervenciju. Kao da je rat u Siriji počeo juče, kao da divljanje ekstremista u Iraku ne traje od okupacije ove zemlje 2003, svetska javnost zapanjeno se pita odakle su iznikli surovi džihadisti, uz širenje straha od opasnosti po ostatak sveta.

Što se tiče pomenute opasnosti, ona nije mnogo veća od juna ove godine, kada je ID postala nova teroristička ikona, niti će biti manja kada pomenuta "država" bude demontirana. Tu opasnost podstiču očajna situacija u kojoj su mnoge zemlje u svetu, u kojoj lako buja ekstremizam svake vrste, ne samo među muslimanima. Vetar u leđa bujanju ekstremizma daju i intervencije bez kraja i cilja, poput ove koja upravo traje. Da nije tako, ne bi Barak Obama posle četrnaest godina besomučne "borbe protiv terora" pred Generalnom skupštinom UN tvrdio da "svetu nikada do sada nisu u ovom obimu pretili međunarodni terorizam i ekstremistička ideologija".

Tom prilikom Obama je pomenuo i da je konflikt između šiita i sunita osnovni razlog za sukobe širom sveta, što je neopisiv cinizam. Povodi su različiti, poput pomenutog, a pravih "osnovnih razloga" je bezbroj, samo što se ne nalaze ni u islamu ni u bilo kojoj religiji, već u mnogo prozaičnijim stvarima poput nafte, resursa, novca, borbe za moć, položaju... Ili u kombinaciji nekoliko njih, uz ćar od prodaje oružja i testiranja novotarija pride. Kao, na primer, kada se u borbu protiv ID u Siriji i Iraku uključi prvi put najskuplji i najmoderniji američki borbeni avion F-22, poznat kao "reptor", za koga britanski "Gardijan" procenjuje da "ima neravnopravnog protivnika u protivvazdušnoj odbrani islamista koja se svodi na ručne raketne bacače i sisteme koje razvoze kamionima". ¶

MOMIR TURUDIĆ

Srbija protiv Islamske države

Još jedan pogrešan rat

Srbija je ulaskom u novu "koaliciju voljnih" predvođenu Barakom Obamom Zapadu htela da potvrdi svoje prozapadno opredeljenje. Za zemlju koja sa sobom vuče istorijsko nasleđe zločina počinjenih nad muslimanima, bolje bi bilo da se u ovom novom globalnom ratu protiv „muslimanskog terora", "zla koji ujedinjuje ceo svet", drži po strani

Piše: **Zoran Ćirjaković**

Slike brutalnih egzekucija zapadnih talaca i iračkih i sirijskih vojnika uzdrmale su svetsku javnost. Reakcije iz stomaka, kakve izazivaju ogoljene slike užasa, navode ljude na seriju umirujućih, ali, uglavnom, pogrešnih, pa i opasnih zaključaka. Njih pothranjuje dehumanizujući rečnik koji koriste čak i obično odmereni profesionalni političari. Dejvid Kameron je rekao da "oni nisu muslimani, već monstrumi". Za Baraka Obamu, takozvana Islamska država "nema nikakvu viziju izuzev klanja svih onih koji joj stoje na putu".

Čak i najstrašnije nasilje je retko kada bezumno. Okrutni postupci, koji su prethodnih nedelja redovno opisani kao "divljački" i "varvarski", imaju duboke istorijske i političke korene. Oni sežu do uspostavljanja današnjih, krhkih i, neretko, jedva održivih ili sasvim nemogućih država, koje su nastale (samo) voljom Velike Britanije i Francuske, i protežu se preko američkog mešanja i nepotrebne vojne intervencije u Iraku 2003. godine. Da Džordž "W" Buš i Toni Bler nisu krenuli da zloupotrebljavaju 11. septembar zarad ostvarivanja nacionalnih i poslovnih interesa – i širenja ideološkog projekta na koji su oslonjeni – ne bi bilo ni Islamske države.

Američki predsednik je pre trinaest godina "rat protiv terora" uokvirio kao odlučujuću bitku protiv varvara koji su stigli pred kapije jedinih vlasnika vrline i progresa. "Tu borbu su nazivali sukob civilizacija. U stvarnosti, to je borba za civilizaciju. Mi se borimo da održimo način života u kome uživaju slobodne nacije", reči su kojima je Buš opravdao prvi "globalni rat", sukob koji je kumovao tragediji u Iraku i, kasnije, Siriji.

Ne čudi da zapadni javni intelektualci i političari, i na pragmatičnoj desnici i na liberalnoj levici, žele da predstave i današnji rat protiv Islamske države kao "odgovor na jedan od najvećih izazova sa kojima se suočava civilizovani svet", kako je rekao Sem Haris, vodeći medijski ateista. Dejvid Kameron tvrdi da je reč o "zlu protiv koga mora da se ujedini ceo svet".

Ovakve slike nove "islamske pretnje" nadovezuju se na ružne stereotipe na kojima su decenijama podizane generacije mladih ljudi na Zapadu. Diznijev *Aladin*, kultni crtani film, počinje stihovima u kojima je islamski svet predstavljen kao "varvarski" i mesto "gde će vam otkinuti uvo ako im se ne dopadne vaše lice". Zlo o kome govori Kameron ima mnogo više veze sa nasleđem britanskog kolonijalizma i naftom nego sa autohtonim tradicijama.

Analizirajući novi rat, Sajmon Dženkins u "Gardijanu" ističe da ogromnu razliku između zapadnog i istočnog oboda Azije, "jedan u usponu, drugi uronjen u katastrofalnu nestabilnost i srednjovekovni užas", nije moguće ne povezati sa "dva veka zapadnog imperijalizma i mešanja" na Bliskom istoku. "Teško je poverovati da dalja intervencija – sprovedena u formi najsirovije agresije – može doneti mir i pomirenje", piše Dženkins.

Ipak, spin o "civilizacijskoj pretnji" je danas mnogo zavodljiviji nego pre desetak godina. U međuvremenu, i zvanični Beograd se mnogo snažnije okrenuo ka "civilizovanom Zapadu". Ipak, Srbija je i ovaj put trebalo da ostane po strani – nama nije mesto ni u Bušovoj ni u Obaminoj "koaliciji voljnih". Naravno, odluka da se ne priključimo koaliciji 62 države ne bi garantovala da će nas organizacija – koja Srbiju vidi kao deo zacrtanog kalifata – ostaviti na miru. Ali, uključivanje, koje je građanima obelodanjeno kroz vest o pismu premijera američkom predsedniku, povećava rizik radikalizacije i može doprineti ugrožavanju stabilnosti multikonfesionalne zemlje sa složenom i prilično neslavnom novijom istorijom.

Odluka se dopala glasačima Srpske napredne stranke, čija "evropeizacija" nije pratila preobraćenje vrha nekada neskriveno antiislamske političke snage. Simpatizeri Aleksandra Vučića vole oštre mere i odlučnog vođu i uglavnom imaju negativan odnos prema islamu. Istini za volju, treba ih razumeti. Strah od oklevetanog islama je jedna od retkih stvari koja je tokom devedesetih ujedinjavala "dve Srbije". Nikola Samardžić, kasnije "osnivač i ideolog najevropskije partije u Srbiji", nazvao je muslimane 1992. godine "muhamedanskim talogom". I posle 5. oktobra, svako domaće "veliko zlo" veziva-

Odluka da se Srbija prikloni koaliciji protiv Islamske države, koju predvodi Barak Obama, dopala se glasačima Srpske napredne stranke, čija "evropeizacija" nije pratila preobraćenje vrha nekada neskriveno antiislamske političke snage

no je za slike islamskog sveta. Slušali smo o "koštunistanu" i "pravoslavnoj džamahiriji" koliko o "liberalnim talibanima" i "pederistanu".

Srbija se po tome, nažalost, ne razlikuje mnogo od ostatka Evrope. Ali, ovde žive dve velike muslimanske manjine. Iako njihovi pripadnici danas dele nevolje i poniženja pravoslavne većine, oni ih mogu dovesti u vezu sa islamskom verom. Tu treba imati u vidu jedan širi, globalni aspekt i ružne istine o ratovima devedesetih.

Širom islamskog sveta sve je više mladih, obrazovanih ljudi koji brojne frustracije i uskraćenost vezuju za spoj zapadne dominacije, lažnu ili doziranu nezavisnost i neuspeh velikih zapadnih modernizacijskih ideologija – od nacionalizma i socijalizma do neoliberalizma. Oni u islamu, egalitarnoj i ujedinjujućoj veri koja nudi viziju ostvarene utopije, vide jedinu validnu alternativu bezperspektivnosti. "Kada su sva vrata zamandaljena, Alah otvara kapiju", reči su šeika Ahmada Jasina, ubijenog osnivača Hamasa, koje odlično ilustruju odnos mnogih mladih muslimana prema veri kao jedinom preostalom oruđu emancipacije. Pri tome, internet je otvorio prostor za nova tumačenja pravoverja, uključujući i stavove zagovornika ekstremnog nasilja. Treba podsetiti i da fundamentalizam nije verski, već društveni fenomen koji se samo manifestuje u sferi religije.

U slučaju Srbije sve ovo dobija još jednu dimenziju. Najružnije stranice naše istorije vezane su za muslimane – Srebrenicu i dugačku serija manjih, ali ništa manje sramnih masovnih zločina. Srbi su devedesetih godina dospeli na vrhove skoro svih lista najvećih neprijatelja islama, ne samo na Balkanu. Stihovi: "Stara priča govori istinu / Nema niđe dobra u Srbinu / I ja kažem živa je istina / Nema boljeg od mrtvog Srbina", nisu 2005. godine objavljeni na nekom opskurnom ekstremističkom forumu, već u tuzlanskom biltenu koji finansira jedna ugledna međunarodna organizacija. Verujem da nije malo onih koji su se polovinom devedesetih u većinski islamskim zemljama našli u situaciji u kojoj su zažalili što su rekli da su Srbi.

Iako je posle 5. oktobra Srbija omogućila muslimanskim zajednicama zastupljenost u vlasti i ulogu u lokalnoj samoupravi na kojoj bi mogle da joj pozavide mnoge zapadne zemlje u kojima muslimani čine značajnu manjinu, slike iz devedesetih nisu zaboravljene. Zato za Srbiju nije dobro da se svrstava u sukobu u kome malo ko može da zamisli, a kamoli objasni, u čemu bi se sastojala pobeda i u kome će sigurno biti nevinih muslimanskih žrtava. Dženkins piše da je i britansko učešće u "novom iračkom ratu opasan gest koji je osuđen na neuspeh". Komentator "Gardijana" smatra da će, "opijeni ratnom groznicom", zapadni lideri osnažiti politiku straha i dovesti do daljeg otuđenja muslimana širom sveta.

Obama i Kameron ističu da ne vode svoje zemlje – i Srbiju – u rat protiv islama. Ovdašnji analitičari su se uglavnom složili da je odluka srpske vlade da se, čini se uglavnom simbolički, uključi u novu "koaliciju voljnih" sasvim razumljiva. Nažalost, bojim se da oni koji je jednog dana mogu pogrešno protumačiti ne gledaju ni CNN ni domaće udvoričke medije. Štaviše, odluka koja je obradovala američke diplomate nije problematična samo zbog naše tužne istorije. Na Balkanu postoji nekoliko krhkih, nezavršenih država kojima nije zagarantovana mirna budućnost.

Malo ko pokušava da negira da odluku vlade treba posmatrati u kontekstu nezadovoljstva SAD odnosom Srbije prema krizi u Ukrajini i najavljenom posetom Vladimira Putina. Čini se da je ključnim, evroatlantskim "partnerima" trebalo što pre "potvrditi prozapadni kurs" i "svrstavanje na stranu Zapada". Možda je vlast koja se suočava sa ogromnim ekonomskim problemima zaključila da nema mnogo izbora.

Ipak Srbiji nije trebalo javno opredeljivanje u sukobu između moćnog, ali posustalog Zapada, koji pokušava da zaštiti brojne globalne privilegije, i sofisticirane ekstremističke organizacije koja ne prezaju ni od čega kako bi svima koji razmišljaju da joj se suprotstave poslala jednostavnu poruku – uvek ćete biti na korak od smrti. Dve decenije posle Srebrenice, bilo bi mudrije da smo "Obamin rat" u srcu islamskog sveta posmatrali sa strane. ¶

Marihuana kao lek

KANABIS, KONOPLJA, LEK: Uzgajivač, list marihuane i ministar Z. Lončar
Foto: Reuters; Fotomontaža: Vreme

Biljka spasa s one strane zakona

Legalizacija marihuane u medicinske svrhe u ovdašnjem svetu pre svega je političko pitanje. Oni koji više nemaju šta da izgube i koji u tome vide jedini izlaz, od društva traže samo jedno – da im omogući pravo na taj vid lečenja i da prestane da ih zbog tog izbora tretira kao kriminalce

Pre tačno nedelju dana, ministar zdravlja Zlatibor Lončar, najavio je mogućnost legalizacije marihuane u medicinske svrhe. Nije rekao ni kada, ni kako, ali je obećao da resorno ministarstvo neće praviti problem da se kanabis uvede u ovdašnju medicinsku praksu. Ovom izjavom ministar je ulio nadu brojnim teškim bolesnicima u Srbiji koji godinama unazad slušaju (i čitaju) o čudotvornim učincima kanabisa koje su privilegovani stanovnici zemalja koje su ga već odobrile mogli da osete na svom organizmu.

(NE)REALAN OPTIMIZAM

Pobornici legalizacije su optimisti, iako je ministar do kraja ostao vrlo oprezan u svojoj izjavi, naglašavajući da "stvari treba pustiti da idu svojim tokom", što podrazumeva osnivanje komisija, te organizovanje javnih rasprava i stručnih kolegijuma na temu koristi, odnosno potencijalne zloupotrebe ovakve odluke.

Vladan Golubović iz Humanitarne mreže organizacija i pojedinaca "Lekalizuj", koja je prošlog vikenda održala vrlo suvislu tribinu o korišćenju marihuane u medicinske svrhe, uveren je da je realno očekivati da će se već u novembru raditi na promenama zakona, na proleće i legalizovati upotreba kanabisa u medicinske svrhe, a u septembru krenuti u prvu berbu.

Koliko su ovakva očekivanja realna u zemlji u kojoj se sve odluke donose sporovozno, naročito kada podrazumevaju razbijanje sterotipa i predrasuda?

Advokat dr Veljko Delibašić, autor knjige "Suzbijanje zloupotreba opojnih droga sa stanovišta krivičnog prava", smatra da je to prilično optimistična prognoza.

"Verujem da će se u tu proceduru krenuti i da će zaživeti jednoga dana, ali čini mi se da nijedan političar ne želi da rizikuje da u skupštinu izađe sa takvim predlogom i da ga protivnici okarakterišu kao zagovornika narko-mafije, čime bi izgubio poene kod glasača koji i dalje u velikoj većini marihuanu smatraju izuzetnom pretnjom po društvo", kaže Delibašić za "Vreme" i dodaje, "Mislim da je put potpuno drugačiji. Građane bi, pre svega, trebalo edukovati na tu temu. Za početak, trebalo bi objasniti da se taj problem ne može rešiti krivičnim pravom, već da je stvar u rukama medicine i farmakologije."

Procedura kojom se određuje da li bilo koji preparat, odnosno bilo koje sredstvo dobija svojstvo leka je vrlo jasna i ta procedura bi važila i za marihuanu. Dakle, neki proizvod koji u sebi sadrži marihuanu (bilo da je u obliku ulja, čaja ili cigarete za pušenje), mora da prođe čitavu proceduru da bi se registrovao kao lek i tu glavnu reč vodi Agencija za lekove i medicinska sredstva Srbije (ALIMS). Procedura je, objašnjava dalje Delibašić, komplikovana, skupa i dugo traje. Prvo nauka, medicina i farmakologija, treba da dokažu da to nešto ima lekovito svojstvo. Kada oni to dokažu naučno, sledi eksperimentalna provera na pacijentima i tek kada proizvod uspešno prođe sva ta ispitivanja Agencija ga može preporučiti kao sredstvo za lečenje.

"Ali ni u tom slučaju marihuana ne bi bila dekriminalizovana, odnosno legalizovana, u smislu da može da je koristi ko, kad i kako hoće, već bi u promet bio stavljen određeni lek koji u sebi sadrži opojnu drogu i koji se u tom slučaju kontrolisano proizvodi, distribuira, prodaje i konzumira", kaže Delibašić i dodaje: "Ima mnogo lekova koji u sebi sadrže neke druge opojne droge, najpoznatiji za široke mase su bensednin i bromazepam i kada dobijete recept kod lekara, vi ste samim tim ovlašćeni da ga kupite. Dalje odete u bilo koju apoteku, kupite ga i koristite u skladu sa uputstvom svog lekara, dakle ne radite nikakve kriminalne radnje i niste ni u kakvom problemu sa zakonom, jer postupate na osnovu ovlašćenja koje vam je dao lekar. U tom kontekstu je moguće i neki preparat koji u sebi sadrži marihuanu (ako se dokaže da je lekovit) učiniti dostupnim ljudima koji žele da se leče pomoću njega. Naravno, tu opet glavnu reč vode medicina, farmakologija i ministar zdravlja koji će to odobriti ili neće."

RECEPT IZ KOMŠILUKA

Pošto je procedura skupa i dugo traje, Delibašić smatra da bi kompromisno rešenje moglo biti da je sledi primer zemalja koje su već registrovale preparate koji u sebi sadrže marihuanu kao lekovito sredstvo ili lek. Moguće je i preuzeti od tih država kompletan elaborat o tome kako su oni u svojim zemljama dobili dozvolu da to sprovedu u praksi. U tom slučaju cela procedura bi se brže odvijala, jer bi rezultate koji su tamo postignuti naši stručnjaci iz medicine i farmakologije praktično samo verifikovali.

Kanabis i njegove preparate za medicinsku upotrebu danas je moguće legalno dobiti u skoro svim razvijenim zemljama Evrope: Austriji, Češkoj, svim skandinavskim zemljama, Nemačkoj, Italiji, zemljama Beneluksa, Velikoj Britaniji, Švajcarskoj, Poljskoj, Mađarskoj i Slovačkoj. U svetu su ovu biljku legalizovali Izrael, Kanada, Urugvaj, Meksiko, SAD i Australija. Čist ekstrakt kanabisa, u formi oralnog spreja, formalno je registrovan kao lek u Evropskoj uniji, SAD i drugim zemljama. Pored spreja, legalno mogu da se kupe tablete koje sadrže kanabinoid, kao i kapi. Ulje kanabisa i dalje se, međutim, najčešće pravi ilegalno.

U ovom trenutku, u Nemačkoj, na primer, postoji ukupno 5000 pacijenata koji kanabis koriste kao lek i većina njih ga ne nabavlja u apotekama. U poređenju sa drugim zemljama kao što su Kanada, SAD, Izrael ili Holandija, gde su cene medikamenata na bazi kanabisa znatno niže, to je zanemarljivo mali broj. I dok u Nemačkoj osiguravajuća društva preuzimaju te troškove samo za pacijente obolele od multiple skleroze kojima ne pomaže nijedan drugi lek, u Holandiji mnoga zdravstvena osiguravajuća društva preuzimaju trošak THC-terapije za više oboljenja koja se tretiraju. Inače, prva specijalna dozvola za korišćenje kanabisa iz apoteke »

jdp.rs

JUGOSLOVENSKO DRAMSKO POZORIŠTE

REPERTOAR
OKTOBAR 2014.

Scena „Ljuba Tadić“

1.	Sreda u 20.00	ZMAJEUBICE
2.	Četvrtak u 20.00	UNOSNO MESTO
4.	Subota u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
5.	Nedelja u 20.00	SKAKAVCI
9.	Četvrtak u 20.00	METAMORFOZE
10.	Petak u 20.00	GOSPOĐICA
11.	Subota u 20.00	MLETAČKI TRGOVAC
12.	Nedelja u 20.00	SUMNJIVO LICE
13.	Ponedeljak u 20.00	VIŠNJIK
14.	Utorak u 20.00	UNOSNO MESTO
15.	Sreda u 20.00	OTELO
16.	Četvrtak u 19.00	RUSKI DAR (Koncert klasične muzike, Neva art, Sankt Peterburg)
17.	Petak u 20.00	ZMAJEUBICE
18.	Subota u 20.00	ZMAJEUBICE *
19.	Nedelja u 20.00	ŠINE
20.	Ponedeljak u 20.00	PROVIDENCA (Centar za kulturu Tivat)
21.	Utorak u 20.00	OTELO
22.	Sreda u 20.00	SUMNJIVO LICE
25.	Subota u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO * (da ti ga ukradu)
28.	Utorak u 20.00	GOSPOĐICA
29.	Sreda u 20.00	ZMAJEUBICE
31.	Petak u 20.00	UNOSNO MESTO

Teatar „Bojan Stupica“

3.	Petak u 20.30	HISTERIJA
6.	Ponedeljak u 20.30	HINKEMAN: ŠTA MORA NEKA BUDE (koprodukcija JDP i FDU)
8.	Sreda u 20.30	IZDAJA
11.	Subota u 12.00	MALA SIRENA (Pozorište Boško Buha)
12.	Nedelja u 20.30	GOSPOĐA OLGA (Narodno pozorište Sombor)
13.	Ponedeljak u 20.30	KRČMARICA MIRANDOLINA (Pozorište Boško Buha)
14.	Utorak u 11.00 i 13.00	MAČOR U ČIZMAMA (Pozorište Boško Buha)
16.	Četvrtak u 20.30	ZLOČIN I KAZNA
18.	Subota u 12.00	ALADINOVA ČAROBNA LAMPA (Pozorište Boško Buha)
19.	Nedelja u 20.30	BOKEŠKI D-MOL (Centar za kulturu Tivat)
20.	Ponedeljak u 20.30	ELIJAHOVA STOLICA
21.	Utorak u 20.30	GOSPOĐA MINISTARKA (Pozorište Boško Buha)
22.	Sreda u 20.30	SAMO NEKA BUDE LEPO
23.	Četvrtak u 20.30	HADERSFILD
25.	Subota u 20.30	IZDAJA
26.	Nedelja u 20.30	SHOPPING & FUCKING
27.	Ponedeljak u 20.30	ŠVABICA
28.	Utorak u 20.30	HISTERIJA
30.	Četvrtak u 20.30	ZAPISI IZ PODZEMLJA

Studio JDP

10.	Petak u 20.30	MARKS U SOHOU (nezavisna produkcija)
15.	Sreda u 20.30	MARKS U SOHOU (nezavisna produkcija)

Gostovanja

24.		MLETAČKI TRGOVAC (Kulturni centar Ruma)

* predstava je titlovana na engleski jezik / English subtitles

Vaš lični blagajnik 069 26 44 447

DOSTAVLJAMO VAM ULAZNICE NA ŽELJENU ADRESU!

Preuzmite aplikaciju za android platformu

Preuzmite aplikaciju za Iphone platformu

Radno vreme blagajne:
ponedeljak - subota
10h - 15h i od 17h do početka predstave
nedelja od 19h do početka predstave
Tel. 011 30 61 957 / 011 26 44 447
Kralja Milana 50

Raiffeisen BANK

u Nemačkoj je izdata u avgustu 2007, nakon što je Savezni upravni sud presudio da zahtevi pacijenata ne smeju da budu paušalno odbijani, odnosno da svaki pojedinačan slučaj mora posebno da se proveri. U Nemačkoj je gajenje marihuane u ličnoj režiji odobreno tek nedavno trojici pacijenata, i to odlukom suda. U drugim zemljama, međutim, zakoni su mnogo tolerantniji. U Kanadi, na primer, oko 20.000 hroničnih bolesnika ima dozvolu za gajenje marihuane u terapeutske svrhe, dok njih 30.000 ima pravo da je kupuje u apotekama. U Španiji i Portugaliji i bolesni i zdravi konzumenti smeju da gaje marihuanu u kućnoj radinosti. Tako je i u Urugvaju i Holandiji, gde je broj biljaka koje smeju da se održavaju kod kuće ograničen na pet.

Sagovornik "Vremena" kaže da ni u jednoj od zemalja koje su odobrile upotrebu marihuane u medicinske svrhe nije zabeležen porast zloupotrebe opojnih droga niti stopa kriminaliteta u tom smislu. Naprotiv, u mnogim zemljama se taj problem umanjio. U Urugvaju, recimo, svako ko želi da koristi marihuanu ima mogućnost da se upiše u državni registar kao korisnik marihuane, a nakon toga ima pravo da u apoteci svakoga meseca kupi 40 grama kanabisa. Korisnik koji kupuje marihuanu u apoteci tačno zna šta je kupio i kako da koristi proizvod, a ta kupovina podrazumeva i priliv novca od akciza u državni budžet koji takođe može biti iskorišćen u svrhu lečenja.

SLAVNO OSMO MESTO

Upravo je u lečenju suština cele ove priče. Uprkos mišljenju dežurnih kritičara koji naslov "Legalizacija marihuane" vide kao otvaranje vrata pre svega onima koji je puše u rekreativne svrhe, poenta ovog noviteta je da pomogne ljudima koji se svakoga dana suočavaju sa odbrojavanjem do kraja života, mučninama zbog hemoterapija ili nepodnošljivim bolovima.

Iako skeptici nikada neće poverovati u lekovito dejstvo marihuane, brojna medicinska ispitivanja pokazala su da ona daje zapanjujuće rezultate.

Utvrđeno je, na primer, da ključni sastojak marihuane "delta-9 tetrahidrokanabinol" (THC) smanjuje očni pritisak za oko 25 odsto. Dve studije *California Pacific Medical Center Research* instituta rađene 2007. i 2010. godine pokazale su da kanabidiol (CBD) sprečava širenje raka dojke tako što reguliše, odnosno blokira delovanje gena ID1 koji je odgovoran za stvaranje metastaza. Studija Univerziteta Kolumbija iz 2007. utvrdila je da udisanje kanabisa povećava apetit obolelih od HIV-a i side, a drugo istraživanje sprovedeno na "San Diego School of Medicine" Univerziteta u Kaliforniji iz 2008. otkrilo je da marihuana značajno smanjuje neuropatsku bol kod bolesti povezanih sa HIV-om.

Stručnjaci, osim toga, danas ne poriču da konoplja leči nesanicu, stres, gubitak apetita i glavobolju; da pomaže kod mučnine (usled hemoterapije, side, raka, morske bolesti), astme, migrene, visokog pritiska, epilepsije, grčeva mišića, bolova u leđima, artritisa, reumatizma, zubobolje, čišćenja pluća (od nikotina i drugih otrova) i iskašljavanja i da ublažava posledice side, tumora, raka, multiple skleroze i glaukoma (staračkog slepila).

Retko ko od stručnjaka, takođe, poriče da pušenje marihuane izaziva zavisnost, ali možda najbolji odgovor na to koliko je zaista opasna po pojedinca i društvo daje dr Dejvid Nat, nekadašnji član Britanskog komiteta za bezbednost lekova i bivši predsednik Evropskog koledža za neuropsihofarmakologiju. Nat je 2010. godine, nakon višegodišnjeg istraživanja, sa kolegama sa Univerziteta u Bristolu, objavio tablicu gde je rangirao supstance koje izazivaju zavisnost i to po stepenu štetnosti koje uzrokuju na pojedinca i njegovu okolinu. Na prvom mestu je alkohol. Duvan je na šestom, a marihuana na – osmom mestu. Pa, ipak, ta dva artikla bez kojih prosečan Srbin ne započinje, odnosno ne završava dan, ovde su u slobodnoj prodaji, sa malim izuzetkom beogradske "prohibicije posle 22h".

I tako se opet vraćamo na početak priče – da je legalizacija marihuane u medicinske svrhe u ovdašnjem svetu pre svega političko pitanje. Oni koji više nemaju šta da izgube i koji u tome vide jedini izlaz, od društva traže samo jedno – da im omogući pravo na taj vid lečenja i da prestane da ih zbog tog izbora tretira kao kriminalce, tendenciozno ih dovodeći u situaciju da do preparata koji u drugim zemljama važe za lekove dolaze ilegalnim putem. ¶

JASMINA LAZIĆ

VREME USPEHA!
Klub dobrih poslovnih ideja
REDOVNI PODLISTAK NEDELJNIKA "VREME", IZLAZI SVAKOG PRVOG ČETVRTKA U MESECU

ALEKS ČOVIĆ

Rađanje preduzetničke zajednice

REGIONALNI SAMIT

Najbolji put do investicija

NIKOLA VUJAČIĆ, VICTORIA GROUP

Podižemo lestvicu u društveno odgovornom poslovanju

Intervju: Nikola Vujačić, direktor operacija Victoria Group

Podižemo lestvicu u društveno odgovornom poslovanju

"Slažem se da postoji veza između društvene odgovornosti i promocije, ali isto tako smatram da je informisanje javnosti o ovoj vrsti aktivnosti važno. Privrednim subjektima je svojstvena konkurencija kad je biznis u pitanju, pa zašto to ne bi bio slučaj i sa društvenom odgovornošću? Od toga koristi može da ima samo društvo, a to nam svima i jeste cilj"

Ove nedelje kompanija Victoria Group dobila je priznanje "Moj izbor 2014" za ulaganje u zdravstvo i projekat podrške Urgentnom centru u Beogradu. Tim povodom za "Vreme" o društveno odgovornom poslovanju svoje kompanije govori Nikola Vujačić, direktor operacija Victoria Group.

"VREME": U čemu se konkretno sastojala podrška Urgentnom centru?

NIKOLA VUJAČIĆ: Naša saradnja sa Urgentnim centrom traje već dve godine i započela je obezbeđivanjem dva vrlo značajna medicinska aparata za rad ove zdravstvene ustanove. Konkretno, priznanje "Moj izbor 2014" dobili smo za projekat rekonstrukcije Odeljenja urgentne urologije koji je realizovan prošle godine a obuhvatio je izgradnju dve nove operacione sale i odeljenja intenzivne nege. Rezultat je veći broj pacijenata koji je Urgentni centar sada u mogućnosti da primi na lečenje, kao i to da naši sugrađani kojima je nažalost potrebna transplatacija jetre ili bubrega mogu biti operisani ovde, u svojoj zemlji.

Koje je značajnije akcije Victoria Group imala do sada, kada je reč o društvenoj odgovornosti?

Od osnivanja kompanije 2001. godine, Victoria Group zajedno sa svojih deset članica ima dugu tradiciju ulaganja u program društvene odgovornosti. Svake godine izaberemo jedan vodeći projekat ili partnerstvo sa nekom određenom institucijom i na to fokusiramo naše resurse. Tako smo, na primer, 2009. bili glavni donator Banke hrane i donirali hranu u vrednosti od 600.000 evra; 2011. to je bilo učešće u akciji "Bitka za bebe" kada smo obezbedili pet inkubatora za prevremeno rođenu decu. Te iste godine učestvovali smo u rešavanju stambenog pitanja raseljenih lica u Zrenjaninu. Sistemsko ulaganje u zdravstvo nastavljeno je opremanjem Odeljenja abdominalne hirurgije Univerzitetske dečje klinike u Tiršovoj. Prošle godine ostvarili smo partnerstvo sa Kliničkim centrom Srbije kroz pomenutu donaciju u vrednosti od 200.000 evra. Tu su i višegodišnja partnerstva sa Crvenim krstom Srbije, organizacijom "Mali-Veliki ljudi", kao i brojnim humanitarnim organizacijama.

Imajući u vidu aktuelnu situaciju u privredi, da li je za vašu kompaniju problem da izdvaja budžet za akcije društvene odgovornosti?

Ova godina je vrlo specifična kad je u pitanju ulaganje u društvenu odgovornost. Naime, 2013. je za nas bila izuzetno teška. Velika suša i izuzetno loša žetva u 2012. godini odrazile su se na finansijske rezultate koje je Victoria Group ostvarila prošle godine. Ipak, iako ova godina protiče u znaku optimizacije poslovanja i mera štednje, nastavili smo realizaciju višegodišnjih partnerstava i ugovora na koje smo se obavezali u prethodnom periodu, kao što su podrška Atletskom savezu Srbije za odlazak na Olimpijske igre u Rio ili podrška Društvu za podizanje Hrama Svetog Save. A kad su Srbiju u maju zadesile katastrofalne poplave, bez oklevanja smo doneli odluku o deset miliona dinara novčane pomoći za najugroženije sugrađane. Osim toga, naše članice su zajedno donirale više od 5,5 miliona dinara u robi, a pozivu za pomoć su se odazvali i naši zaposleni, koji su na sedam lokacija organizovano prikupljali sredstva za ličnu higijenu, garderobu i medicinski pribor za prihvatilišta u Srbiji. Donacija za saniranje posledica od poplava svakako je ove godine centralna aktivnost društvene odgovornosti za koju smo izdvojili najveći deo budžeta.

Ukoliko ne bude novih katastrofalnih situacija u zemlji koje bi zahtevale ad hoc reagovanje, kakvi su vam planovi za 2015. godinu kada je reč o društveno odgovornom poslovanju?

U 2015. godini očekujemo stabilizaciju poslovanja i generalno poboljšanje privrednog ambijenta, što će nam omogućiti da se ponovo fokusiramo na dugoročne projekte u oblastima koje se nalaze u središtu naše politike društveno odgovornog poslovanja. Prvenstveno ulažemo u razvoj poljoprivrede, zaštitu životne sredine, bezbednost i kvalitet hrane, lokalne zajednice u kojima poslujemo, a posebnu pažnju posvećujemo egzistencijalno i zdravstveno ugroženim grupama stanovništva, deci bez roditeljskog staranja i osobama sa invaliditetom. Sledeće godine ćemo nastaviti sa podrškom institucijama koje na sistemski i održiv način mogu rešiti problem ili potrebu većeg broja naših sugrađana. Upravo iz ovog razloga napustili smo praksu dodeljivanja individualnih donacija koja se

FOTO: Igor Cvetanvić

pokazala neadekvatnom. Za svaku kompaniju, ne samo za Victoria Group, vrlo je nezahvalan, da ne kažem nemoguć, proces selekcije i odobravanja individualnih donacija, s obzirom da u proseku mesečno primimo oko 100 molbi za pomoć. Zato je to posao za zdravstvene ustanove, a mi ćemo kao kompanija podržati unapređenje uslova i kapaciteta za lečenje u njima.

Vaša kompanija ima pravilnik o odobrenju donacija i sponzorstava. Možete li reći po kom ključu je napravljen taj pravilnik, odnosno, kako se došlo do oblasti koje će biti u fokusu?

Victoria Group je sredinom 2013. objavila pravilnik o odobrenju donacija i sponzorstava, sa ciljem da pruži transparentne informacije svim zainteresovanim stranama, kako o ciljevima naše politike društvene odgovornosti tako i o proceduri apliciranja i donošenja odluka o donacijama i sponzorstvima. Upravo u skladu sa tom politikom i delatnošću naše kompanija, definisano je pet oblasti koje sam već pomenuo i koje predstavljaju fokus projekata koje kompanija podržava.

Kompanije često ističu svoje donacije i društvenu odgovornost. Da li to ima neki povratni efekat na poboljšanje poslovanja kompanije? Ovo pitam jer u vašem pravilniku prvo mesto zauzimaju razvoj poljoprivrede i pomoć farmerima kao fokus kompanije.

Imajući u vidu da je Victoria Group jedna od vodećih kompanija u agroindustriji regiona i da je okosnica našeg biznisa saradnja sa poljoprivrednom zajednicom i dugoročna partnerstva sa poljoprivrednicima, za nas je ovo logičan prioritet i kada je reč o društvenoj odgovornosti. Deo našeg "redovnog" poslovanja upravo i jeste investiranje u poljoprivrednu proizvodnju. Svake godine našim partnerima pružamo podršku za uspešnu setvu i žetvu kroz pretfinansiranje u vidu repromaterijala. Ove godine vrednost pretfinansiranja iznosila je oko 60 miliona evra. Ovakav biznis model svakako ima veliki efekat na poslovanje, međutim naša kompanija realizuje brojne aktivnosti koje prevazilaze komercijalni efekat sa naše strane, odnosno podrazumevaju komercijalnu prednost za farmere. Ovde prvenstveno mislim na stručnu službu Victoria Logistic koja našim partnerima pruža savetodavne usluge i daje preporuke za primenu odgovarajućih preparata i agrotehničkih mera kako bi mogli da ostvare veći prinos i bolji kvalitet svojih useva.

Uporedimo li CSR kompanije sa dobročinstvom nekog čoveka, nekako to dobro delo ima mnogo veću težinu ako se ne oglašava na sva zvona. U teoriji, kakva je veza između CSR i promocije?

Ne bih baš poredio društvenu odgovornost kompanije sa dobrim delima pojedinca, jer je u slučaju kompanije to mnogo kompleksnije. Slažem se da postoji veza između društvene odgovornosti i promocije, ali isto tako smatram da je informisanje javnosti o ovoj vrsti aktivnosti važno. Zašto? Zato što se na taj način zapravo vrši promocija koncepta društveno odgovornog poslovanja. Kod nas korporativna društvena odgovornost još uvek nije redovna praksa i nešto što se podrazumeva. Treba raditi na tome i to tako što će kompanije koje su već angažovane na ovom polju stalno podizati lestvicu i davati primer drugima. Privrednim subjektima je svojstvena konkurencija kad je biznis u pitanju, pa zašto to ne bi bio slučaj i sa društvenom odgovornošću? Od toga koristi može da ima samo društvo, a to nam svima i jeste cilj.

Krajem 2012. Victoria Group ušla je u Forum poslovnih lidera, sada u Forum za odgovorno poslovanje, koji je merio uticaje kompanija na društveni razvoj. Imate li podatke o tome kako vaša kompanija utiče na društvo?

Počeo bih od toga da naša kompanija sarađuje sa oko 40.000 poljoprivrednika, a da od te saradnje direktan benefit ima još preko 100.000 ljudi. Victoria Group zapošljava više od 1600 ljudi, a naše fabrike su "košnice" privrednog života u lokalnim sredinama u kojima poslujemo. Kao prerađivačka industrija poslujemo u skladu sa načelima održivog razvoja, zaštite životne sredine i očuvanja prirodnih resursa – od efikasne upotrebe energenata preko smanjenja emisije štetnih gasova do načina na koji se upravlja otpadom. Veliki investicioni ciklus u prethodnom periodu bila su ulaganja u obnovljive izvore energije koja su iznosila oko 30 miliona evra. Naše fabrike Sojaprotein i Victoriaoil koriste biomasu kao energent i time doprinose smanjenju korišćenja fosilnih goriva. Ilustracije radi, kotao na biomasu godišnje smanjuje emisiju ugljen-dioksida za oko 13.000 tona, što je tri puta manje u odnosu na gasne kotlove. To su neki od konkretnih podataka u izveštaju koji dostavljamo Forumu za odgovorno poslovanje čiji smo član.

Intervju: Aleks Čović, programski koordinator ICT Huba

Rađanje preduzetničke zajednice

"Preduzetnicima je najpotrebniji rani proces validacije, odnosno pronalaženja problema i njegovog rešavanja. Praksa je pokazala da većina startapa propada, ne zato što nisu uspeli da naprave ono što su zamislili, već zato što nisu uspeli da prodaju ono što su napravili"

"U Srbiji je preduzetnička zajednica počela da se obrazuje pre četiri godine, uglavnom kroz inicijativu nekoliko drugara okupljenih u SEE ICT-ju, nevladinoj organizaciji za razvoj i promociju tehnološkog preduzetništva, dakle, bila je to jedna *grassroots* inicijativa", kaže Aleks Čović za "Vreme". Povod za razgovor sa Čovićem bio je početak rada ICT Huba, u kome budući preduzetnici mogu pronaći prostor za rad i konferencije, hardver, softver, infrastrukturu, ali i savete iskusnih mentora u ICT (informaciono-komunikacionim tehnologijama), marketingu, kao i administrativnu pomoć za započinjanje sopstvenog biznisa.

"VREME": Zašto se preduzetnička zajednica formirala pre četiri godine, a ne pre toga?

ALEKS ČOVIĆ: Dobro pitanje. Startapovi i tehnološko preduzetništvo svakako su postojali u Srbiji i pre toga, ali nije postojala zajednica, nisu postojala mesta okupljanja, nije postojalo čvorište. U Novom Sadu godinama već radi veoma uspešan i relevantan tehnološki startap, koji se zove Area 51, a njihov proizvod je CRM (*Client Resource Management*), odnosno platforma za vođenje poslovanja koja je potpuno relevantna i značajna u svetskim okvirima. U Beogradu je Nordeus, koji je verovatno najdalje odmakao, postoji ManageWP i još gomila firmi koje jako lepo rade. Bilo je potrebno da neko dođe i zabode zastavicu i kaže "sad imamo startap okupljanje, dođite da se upoznamo". Prvi događaji su imali 10-15 ljudi, to je krenulo da narasta, a najveći događaj kom sam ja prisustvovao bilo je diplomiranje prve generacije Startap Akademije, gde se okupilo 700 ljudi. To su interesantne priče – mladić od 20 godina za šest meseci je napravio i prodao firmu za šestocifren iznos, a firma se bavi pravljenjem teme za neku platformu za koju većina ljudi nije ni čula. Ali to nisu samo interesantne priče – osnovni razlog zašto je ovo sve značajno jeste što ja ne znam za direktniji i brži način da se promeni ekonomska i društvena klima.

Ali, velika većina startapa propadne, samo mali broj njih uspe?

Da, velika većina propadne. Najaktivniji srpski investitor Nebojša Lazić je nedavno rekao na nekom događaju da "devet od deset startapa propadne, ali devet od deset preduzetnika uspe". Startap je po knjiškoj definiciji privremena organizacija koja za cilj ima pronalaženje uspešnog i ponovljivog poslovnog modela. Vi kada nešto radite, na primer, otvarate kafić, prilično je jasno šta treba da se desi da biste uspeli – treba vam dobra lokacija, dobra ponuda, još neke stvari, i ako ispunite sve te faktore, šanse za vaš uspeh rastu. Startapi se po definiciji bave neizvesnim. Dok je u startap fazi, kompanija traži svoj poslovni model, traži mušterije, proizvod, i način da taj proizvod upakuje i proda. Onog momenta kada to pronađe, kažemo da su pronašli direktnu vezu između proizvoda i tržišta. Tada oni znaju potrebe svog tržišta, znaju kakav proizvod treba napraviti, i tu već nije reč o startapima, nego kompanijama koje rade sve što rade i druge kompanije. Sve do tada je proces traženja. Iz te perspektive, osnovni zadatak startapa nije da napravi novac, već da nauči. Kada učimo i istražujemo, često nećemo uspeti, to je tačno, i iz tog ugla većina startapa ne uspe. Međutim, oni koji uspeju, a to je statistika, višestruko otplate neuspehe svih ostalih koji su bili pre njih. Takođe, većina preduzetnika su serijski preduzetnici – pokrenu jedan projekat, rade ga nekoliko godina, uspeju ili ne uspeju – a najčešće ne uspeju, izađu iz toga, pokrenu sledeći i tako dok jednog dana ne naprave uspeh. Tako da neuspeh za preduzetnika znači, ponovo parafraziram Nebojšu Lazića, da nije uspeo da pokrene svoju priču, pa je otišao da radi za Microsoft – to i nije baš neki neuspeh.

Šta je potrebno startapima u Srbiji da bi bili uspešniji?

Retke su kompanije koje su počele od nule i došle do uspeha, a u evropskom startap ekosistemu taj uspeh je najčešće akvizicija – vi napravite neki softverski proizvod, a onda vas kupi, na primer, Adobe. Dakle, za takve stvari je potreban određeni broj godina, a mi smo na početku. Mehanizmi podrške za preduzetnike su još uvek novi, i tek se razvijaju. Ono čime se ja najviše bavim jeste još jedna važna stvar, a to je obrazovanje preduzetnika. Iskustvo je pokazalo da preduzetnici najbolje uče od drugih preduzetnika. Potrebno je da se preduzetnici, koji su napravili određeni uspeh, vrate nazad i vrate to znanje zajednici kao mentori, edukatori, ili investitori u krajnjoj liniji. Sve vreme pričamo o Srbiji kao delu evropskog startap ekosistema – na 400 km odavde, u Sofiji, postoje dva investiciona fonda, od kojih je jedan u poslednje dve godine investirao u 11 srpskih timova. Reč je o investiciji vrednoj između pola miliona i milion evra.

Da li su to oni "investicioni anđeli"?

Tu postoji nekoliko kategorija. Postoje "anđeli", koji su najčešće uspešni preduzetnici pa investiraju svoj novac – oni obično imaju veliki broj investicija, ali ne ulažu velike svote, i investiraju u timove u jako

ranoj fazi, a sem novca, daju i svoje savete. Postoje i akceleratori, koji, kao što im ime kaže, za cilj imaju da ubrzaju rast i razvoj startapa. Oni to rade kroz određenu finansijsku investiciju, koja služi tome da se timovima omogući da se posvete radu na svom startapu, da ne brinu o egzistenciji tokom tri ili šest meseci koliko im treba da naprave neku potvrdu da njihov poslovni model nekuda ide. I oni se, takođe, bave investiranjem u ranoj fazi, poput fondova o kojima sam malopre govorio. Treća kategorija je *venture capital* u klasičnom smislu, dakle, reč je o investicionim fondovima koji investiraju daleko veće svote, ali investiraju u startape i firme koje već imaju tržišnu potvrdu i atrakciju u vidu klijenata i mušterija.

Međutim, sve vreme pričamo o investicijama. To apsolutno nije uslov, i nije jedini način da se radi. Neki od najuspešnijih domaćih primera nisu primali eksterne investicije – razvijali su se svojim ritmom, organski, investirali su koliko su mogli, i danas su jako uspešne kompanije.

Osim finansijskih, koji još vidovi podrške postoje za startape?

Postoji Startap Akademija, čiji sam programski direktor ove godine, u koju sada kreće treća generacija polaznika. Startap Akademija je počela kao škola tehnološkog preduzetništva. Kroz dve generacije i 60 preduzetnika koje je iškolovala uvideli smo da je najraniji proces validacije, odnosno pronalaženja, napipavanja problema i njegovog rešavanja ono što je najpotrebnije i gde najviše možemo da pomognemo. To je izrazito važno jer je praksa pokazala da većina startapa propada, ne zato što nisu uspeli da naprave ono što su zamislili, već zato što nisu uspeli da prodaju ono što su napravili. A ne mogu to da prodaju, jer su napravili pogrešnu stvar, koja nikom nije zanimljiva.

Ceo taj proces validacije i metodologija koja se razvila naziva se *lean*, zasnovan je na Tojotinom *lean manufacturing* principu, koji za cilj ima da eliminiše protraćeni trud i resurse. To je način razmišljanja, ali i metod na osnovu kog mladi preduzetnici uče kako da provere i saznaju gde je problem sa njihovim proizvodom i kako da se suoče sa realnošću. Jer, kako je rekao Majk Tajson, “svako ima plan, dok ga ne udarim u glavu”. Retko koja startap ideja preživi prvi kontakt sa realnošću, odnosno sa tržištem, u onom obliku u kojem je nastala u glavama preduzetnika. Tek kad tu ideju iznesete na videlo, kada razgovarate o njoj, pričate sa svojim potencijalnim mušterijama, tek tada počinjete da saznajete koji su zaista realni problemi i potrebe. Zato je zajednica izuzetno važna, i zato su habovi, akceleratori, *co-working* prostori, inkubatori, veoma bitni. Ako imate priliku da radite sa drugim preduzetnicima, koji su na istom putu kao i vi, imate sjajnu priliku da svoje ideje izbacite u javnost i dobijete mnogo drugih korisnih ideja, koje vas teraju da se konstantno preispitujete.

FOTO: Ivan Šepić:

I to je specifičnost preduzetničkog poziva – stalno baratanje sa neizvesnošću. Lično mislim da je to veoma korisno, jer se pokazalo kao najbolji način da se umanji šansa za neuspeh.

Da se vratimo na mehanizme podrške.

Da. Startap Akademija je već postala priprema za rano lansiranje i prijem prve investicije. Od 60 preduzetnika u prve dve generacije, nastalo je devet kompanija koje još rade i razvijaju se, a osam od tih devet kompanija je primilo investicije u prvih 6-12 meseci od nastanka. Treća generacija kreće u oktobru. Druga stvar je ICT Hub, koji se pozicionira kao inkubator sa 40-50 preduzetnika. Oni će imati priliku da 12 meseci rade pod jednim krovom, zajedno, u prostoru na Zvezdari koji zaista fantastično izgleda. Imaće priliku i da rade sa velikim brojem mentora, što iz preduzetničkog sveta, što sa ljudima iz tradicionalnog biznis sveta, iz već uhodanih kompanija, što se prvi put dešava u Srbiji. ICT Hub je projekat Orion Telekoma i DNA Communicationsa, podržan od strane USAID-a. Sa druge strane, imamo startap zajednicu, tako da spajamo te dve strukture i dve zajednice koje do sada nisu baš često imale komunikaciju. Dakle, ICT Hub će u sledećih 12 meseci funkcionisati kao inkubator, koji daje s jedne strane tehničku, druge strane obrazovnu podršku. Moje osnovno zaduženje u ICT Hubu jeste da razvijem program edukacije preduzetnika, što sam već radio za Startap Akademiju. Svaka pomoć na početku je veoma dobrodošla, često se investicioni fondovi koji investiraju u ranu fazu zovu “seed” fondovi, jer je to kao jedno seme kome treba svetla, zalivanja i hrane, pogotovo u najranijoj fazi kada je sve jako krhko, kada ljudi najčešće nemaju finansijsku podršku niti svoj novac koji mogu da investiraju.

Regionalni samit "Kako pokrenuti ekonomski razvoj regiona i opština"

Najbolji put do investicija

"Veliki investitori posmatraju region kao jedno tržište i samo zajedničkim naporom možemo izgraditi imidž jugoistočne Evrope kao dobre investicione destinacije", rekao je na samitu predsednik UO NALED-a Vladan Atanasijević

Uvođenje standarda povoljnog poslovnog okruženja u rad lokalnih administracija i podrška gradovima i opštinama u promociji njihovih investicionih potencijala najbolji su put za razvoj privrede i privlačenje ulaganja

Ova poruka poslata je liderima lokalnih samouprava i državnim institucijama sa regionalnog samita "Kako pokrenuti ekonomski razvoj regiona i opština", održanog 25. septembra u Skupštini AP Vojvodine. Tim događajem obeležen je uspešan završetak projekta "Povoljno poslovno okruženje kao pokretač razvoja Vojvodine", koji su realizovali Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj (NALED) i Pokrajinski sekretarijat za međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu.

Na regionalnom samitu raspravljalo se o najboljim načinima da gradovi i opštine u Srbiji i susednim zemljama uvedu najviše standarde povoljnog poslovnog okruženja i ujednače uslove poslovanja, čime bi povećali konkurentnost i atraktivnost regiona. Nadležnim ministarstvima upućena je poruka da je neophodno vrednovati i konkretnim merama podržati lokalne samouprave koje su spremne da prođu kroz proces reformi.

Predsednik UO Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj Vladan Atanasijević istakao je da lokalne samouprave do pomenutih standarda mogu doći kroz NALED-ov proces sertifikacije opština sa povoljnim poslovnim okruženjem koji njihove administracije transformiše u efikasan sistem.

"Veliki investitori posmatraju region kao jedno tržište i samo zajedničkim naporom možemo izgraditi imidž jugoistočne Evrope kao dobre investicione destinacije. Zbog toga nam je veoma drago da su institucije iz Hrvatske, BiH i Makedonije, uz podršku Vlade Nemačke i GIZ-a, prepoznale

FOTO: Naled

potrebu za usvajanjem zajedničkog regionalnog standarda poslovnog okruženja i uključile svoje lokalne samouprave u program sertifikacije. Njihova pozitivna iskustva su najbolja preporuka drugim gradovima i opštinama", rekao je Atanasijević.

Pokrajinski sekretar za međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu Branislav Bugarski ocenio je da ono što izdvaja uspešne opštine u privlačenju investicija jeste proaktivan pristup u izgradnji poslovne infrastrukture i obezbeđivanju planskih dokumenata jer su to osnove za pregovore sa investitorima. Te aktivnosti u Vojvodini najvećim delom finansirala je Pokrajinska vlada.

"Verujemo u sertifikaciju opština sa povoljnim poslovnim okruženjem koju sprovodi NALED i bićemo partneri u izgradnji kvalitetnog ambijenta za ulaganje. Imamo sistem koji će omogućiti opštinama da budu konkurentne i da izgrade svoje kapacitete. Razvijaćemo i Vojvođanski standard koji od svih opština u Pokrajini zahteva da imaju strategiju razvoja do 2020, funkcionalne kancelarije za lokalni ekonomski razvoj i Sistem 48", naglasio je Bugarski.

Projekat "Povoljno poslovno okruženje kao pokretač razvoja Vojvodine" startovao je nacionalnom kampanjom za promociju ulaganja "Čekirajte se za bolje poslovanje: Investirajte u Srbiju" na Aerodromu Nikola Tesla. Reč je o jedinstvenoj kampanji u svetu u okviru koje su na beogradskom aerodromu predstavljene opštine sa povoljnim poslovnim okruženjem kao i ključni privredni potencijali Srbije. Promovisan je i region Vojvodine koji je ove godine osvojio prvo mesto po cenovnoj efektivnosti u Evropi na rang-listi prestižnog "Financial Timesa".

Usledio je niz okruglih stolova (u Pećincima, Vršcu i Bečeju) na kojima se razgovaralo o najboljim načinima za privlačenje investicija. Akcenat je stavljen na neophodnost ciljanog pristupa ka investitorima, posebno iz automobilske, farmaceutske i poljoprivredno-prehrambene industrije, gde postoji još puno prostora za nove investicije.

Rezultat tih aktivnosti jeste i izrada prvog Vodiča za razvoj industrije i promociju investicija u Vojvodini, koji je predstavljen na regionalnom samitu u Novom Sadu a namenjen je lokalnim liderima i profesionalcima iz javne uprave. Ova publikacija nudi jasne smernice svim lokalnim samoupravama kako da zadovolje osnovne elemente za izgradnju dobre investicione klime, ali i praktične savete kako da pripreme dobru ponudu za ulagače, kako da dođu do pravih investitora i zašto je targetiranje važno.

PSP FARMAN

Novih 100 stanova u West 65

Kompanija PSP Farman Holding započela je gradnju 100 novih stanova i 11 lokala sa pripadajućom podzemnom garažom u stambeno-poslovnom kompleksu West 65. U prethodnoj etapi izgrađeno je 150 stanova i 64 maloprodajna objekta i svi su prodati, od čega čak 80 odsto još u fazi izgradnje. Po istom modelu, i novih 100 stanova i 11 lokala već se nalazi u prodaji. Kako ističu u PSP Farmanu, reč je o stanovima sa jedinstvenim dizajnom na našim prostorima, velikim staklenim zidovima koji se otvaraju prema terasama, ograđenim prozirnim staklom. U gradnji i završnoj obradi korišćeni su najkvalitetniji materijali, a do sada je na gradilištu kompleksa West 65 angažovano više od 35 domaćih podizvođača, čime se daje znatan doprinos oživljavanju domaćeg građevinskog sektora.

LAGUNA

Obrenovcu 5000 knjiga

Prvi kontingent doniranih knjiga u humanitarnoj akciji "Pokloni knjigu za novi početak" uručen je u petak 12. septembra nastradalim bibliotekama i školama na teritoriji Obrenovca. Biblioteci "Vlada Aksentijević", Gimnaziji u Obrenovcu i Osnovnoj školi "Jovan Jovanović Zmaj" u Obrenovcu uručeno je 4000 knjiga koje su prikupili čitaoci iz cele Srbije i još 1000 knjiga koje je Laguna odvojila posle Noći knjige održane u junu. Ovaj poklon izdavačke kuće Laguna znatno će poboljšati stanje novog književnog fonda koji će se naći na policama biblioteka ove tri ustanove čim bude završena njihova rekonstrukcija. Humanitarna akcija organizovana na nivou cele Srbije trajaće i dalje, sve dok oštećene biblioteke ne budu u potpunosti opremljene.

SIEMENS

Najodrživija kompanija u svom sektoru

Siemens je proglašen za najodrživiju kompaniju među kompanijama iz svog industrijskog sektora. Švajcarska investiciona kompanija RobecoSAM svake godine sastavlja međunarodni renomirani Dow Jones indeks održivosti (DJSI) za potrebe provajdera finansijskih berzanskih indeksa Dow Jones. Na ovogodišnjoj listi DJSI, Siemens je zauzeo prvo mesto u grupi Kapitalnih industrijskih dobara, koja uključuje oko 350 kompanija iz sedam industrijskih sektora. Siemens je tako potvrdio svoj prošlogodišnji plasman i postigao veoma visok skor od 93 boda od maksimalnih 100. Siemens je uvršten u Dow Jones indeks održivosti od njegovog prvog objavljivanja, pre 15 godina.

TELENOR

Prva mobilna onlajn banka

Telenor banka, u koju se ulaže oko 40 miliona evra, otvorena je 10. septembra u Beogradu. To je prva mobilna onlajn banka u regionu, a svi građani Srbije mogu da otvore račune i započnu svoje onlajn finansijske transakcije, putem aplikacije na mobilnom telefonu, tabletu ili računaru. Banku su svečano otvorili Dušan Vujović, ministar finansija u Vladi Republike Srbije, Jun Fredrik Baksas, predsednik i generalni direktor Telenor grupe, Uve Fredhajm, generalni direktor Telenora Srbija, i Martin Navratil, predsednik Izvršnog odbora Telenor banke. Telenor banka iskoristiće mrežu Telenor prodavnica, u koje će korisnici doći samo jednom, kada je potrebno da potpišu ugovor. Takođe, Telenor banka imaće mrežu najsavremenijih bankomata koji poseduju funkcionalnosti podizanja i deponovanja novca.

KOMERCIJALNA BANKA

Rekordna štednja građana

Ukupna devizna štednja u Komercijalnoj banci prešla je rekordnu sumu od 1,5 milijardi evra. Porast štednje u najvećoj domaćoj banci u Srbiji je od početka 2014. godine veći nego kod svih ostalih banaka zajedno. Za samo godinu dana učešće Komercijalne banke u ukupnoj štednji u Srbiji povećano je sa 17,05 na 18,65 odsto, čime je utvrđena liderska pozicija po štednji na tržištu. Trendove rasta štednje ne remeti ni činjenica da je ponderisana kamatna stopa na deviznu štednju u Srbiji u poslednjih pet godina prepolovljena i sada je u skladu sa kamatama u okruženju, ali još uvek iznad evropskog proseka.

NELT GRUPA

Uspešna prva godišnjica

U toku prve godine poslovanja, Nelt grupa ostvarila je značajne poslovne rezultate na svim teritorijama i oblastima poslovanja. Sa prometom od 500 miliona evra u

»

prvoj godini, organizaciona veza svih Nelt kompanija – Nelt grupa, uspela je da unapredi i proširi poslovanje u svim oblastima rada. Nelt grupa osnovana je u oktobru 2013. godine, nakon više od dve decenije uspešnog poslovanja kompanije Nelt Co iz Beograda, tokom kojih je postala lider u oblastima distribucije robe široke potrošnje, pružanja logističkih usluga i distributivnog marketinga.

BAMBI

Među liderima CSR-a

Kompanija Bambi postala je novi član Foruma za odgovorno poslovanje, prve asocijacije društveno odgovornih kompanija u Srbiji, koja ima za cilj podsticanje razvoja društveno odgovornog poslovanja i uspostavljanje trajne i stabilne CSR prakse u domaćem poslovnom sektoru. Kompanija Bambi je jedan od lidera na polju društvene odgovornosti i jedan od primera dobre prakse kroz brojne projekte koje sprovodi, kao i pojedinačne aktivnosti koje su usmerene na pomaganje zajednice u kojoj posluje. Kao član Foruma za odgovorno poslovanje, Bambi će zajedno sa ostalim kompanijama članicama nastaviti dijalog sa državom i drugim akterima u cilju promocije društveno odgovornog poslovanja.

DELTA AGRAR

Druga ULO hladnjača

U voćnjaku Delta Agrara na imanju "Podunavlje" u Čelarevu puštena je u rad druga ULO hladnjača kapaciteta 6500 tona u čiju je izgradnju kompanija investirala šest miliona evra. Ukupan kapacitet skladištenja na imanju "Podunavlje" ovim je dostigao 13.000 tona. Hladnjača Delta Agrara u Čelarevu najveća je hladnjača u voćnjaku u Jugoistočnoj Evropi. ULO (Ultra Low Oxygen) predstavlja najsavremeniji sistem za održavanje svežine jabuka i do 300 dana. Voćke ulaze u komoru bez ikakvog hemijskog tretiranja, a pred potrošače stižu sveže, kao da su upravo ubrane. Gotovo 90 odsto roda jabuke Delta Agrara pripada prvoj klasi, što je rezultat stalnog usavršavanja i ulaganja u znanje i tehnologije

BANCA INTESA

Izložba "Henri Mur – grafičar"

U Narodnom muzeju u Beogradu je 11. septembra svečano otvorena izložba grafika i skulptura čuvenog britanskog umetnika Henrija Mura pod nazivom "Henri Mur – grafičar". Izložba je koncipirana kao putujuća izložba i predstavlja presek rada Henrija Mura od 1934. do 1983. godine. Njeno gostovanje u Beogradu rezultat je saradnje Narodnog muzeja u Beogradu, British Councila i Banca Intesa. British Council ima višedecenijsku praksu predstavljanja britanske likovne umetnosti putem gostujućih izložbi, a posebno mesto i značaj u tome ima rad Henrija Mura. Najvećim delom je upravo British Council zaslužan što je umetnost Henrija Mura popularizovana širom sveta. Skulpture i grafike predstavljaju celinu kojom dominiraju prepoznatljiv stil i izraz najznačajnijeg britanskog skulptora dvadesetog veka. Na izložbi u Narodnom muzeju, koja će biti otvorena do 31. oktobra, pored grafika biće prikazano šest skulptura, nastalih u periodu od 1934. do 1977. godine. Nakon Beograda, izložba će biti predstavljena novosadskoj publici u Muzeju Vojvodine, od 7. do 30. novembra.

DR BORISLAV MILJANOVIĆ, DIREKTOR REPRESENT COMMUNICATIONSA

O integrisanoj komunikaciji

U vreme ekonomske krize i stalnih izazova najveći uspeh je opstati na tržištu, biti uspešan i pritom raditi ono što voliš i u čemu si dobar. Komunikacijska industrija, kao i sve druge industrije, nije imuna na krizu, ni ovde ni u inostranstvu. Zbog toga se komunikacije menjaju, transformišu i preživeli su samo oni koji su se prilagodili.

Sve je manje jasna i očita granica između odnosa sa javnošću, marketinga, digitalnih i internih komunikacija. Sve ove vrste komunikacija prepliću se, mešaju, dopunjuju, jednom rečju integrišu se. Kompanije zanima da se za njihovu kampanju čuje, da je njihov brend vidljiv, da je njihov direktor prepoznatljiv. Kako ćete to postići, da li ćete koristiti viralni snimak, bilbord ili intervju u stručnom časopisu, njih manje zanima. U stvari, one bi volele da sve to koristite, da budžet ne bude veliki, a da svaki od komunikacijskih kanala iskoristite što je moguće kreativnije. Dakle, mesta na komunikacijskom nebu ima samo za one koji su spremni da uče i da osvajaju nove oblasti, a ne da se drže samo onoga u čemu su provereno dobri.

Jedan od mojih najvećih profesionalnih izazova bio je da motivišem članove svog agencijskog tima da uđu u nove oblasti, da ih ohrabrim da klijentima ponude novi pristup i uvere ih da vredi rizikovati i probati neke nove stvari, kao i da mi svi prestanemo o sebi da razmišljamo kao o PR agenciji i počnemo da razmišljamo o agenciji koja se bavi integrisanim komunikacijama. Prvi zadovoljni klijenti, sjajni profesionalni rezultati, nagrade i pohvale kolega sve nas su pogurali ka uspehu i pomogli nam da shvatimo da ciljevi koje smo sebi postavili nisu ni daleki ni nedostižni.

VREME USPEHA je redovni podlistak nedeljnika "Vreme", izlazi svakog prvog četvrtka u mesecu, uređuju: Aleksandar Aleksić i Radmilo Marković

ZORAN STANOJEVIĆ

Roming se ukida, a ka' će, ne znamo

Obećano, ispunjeno. Četiri zemlje regiona ili, ako hoćete, pretpristupni deo SFRJ, Srbija, Crna Gora, BiH i Makedonija, potpisale su u ponedeljak u Budvi Sporazum o sniženju cene rominga u javnim mobilnim komunikacionim mrežama. Predviđeno je bilo da ga prihvate i Turska i Albanija, ali su one ovoga puta samo viknule "dalje".

U verziji Sporazuma koju je autor ove rubrike imao prilike da vidi nema ničeg spektakularnog, više liči na pismo o namerama nego na ozbiljan, obavezujući ugovor. Regulatorna tela zadužuju se da od početka novembra krenu sa usklađivanjem i snižavanjem, ali se nikakvi tvrdi rokovi ne postavljaju. Posle potpisivanja spominjane su tri godine kao vreme do kada bi cene rominga trebalo da budu usklađene sa cenama tih usluga u EU. A tamo se roming od sledećeg leta neće plaćati sve do 2022. Dakle, ovdašnji operateri imaju tri godine da se odreknu svake pare od rominga, a do tada nek se dogovaraju sa regulatorima o tempu spuštanja cena. Ministri potpisnici najavljuju da će pokušati da se dogovore i sa EU, tako da nam roming cene budu ukinute gotovo na celom kontinentu. Ta opcija trenutno nije mnogo realna.

Budući da besplatnog rominga ima samo za vreme besplatnog ručka, postavlja se pitanje ko će taj trošak ubuduće plaćati? Operateri u EU smatraju da je greška to što je cena od leta 2015. anulirana, to jest misle da je trebalo ostaviti makar neku veleprodajnu, razmensku cenu. S tim se, izgleda, sve više slažu i regulatori. Jer su ovako na udaru najviše turističke i tranzitne zemlje, gde se usluga troši a ne plaća. Kao kada se onima sa austrijskom vinjetom ne bi naplaćivao autoput kroz Srbiju.

Jedan od načina da se amortizuje novonastali gubitak jeste da se povise cene u domaćem saobraćaju. Tako bi svi podneli trošak za one koji više putuju, recimo poslovne ljude koji više neće morati ni da se obaziru koliko telefoniraju, ako su to do sada i radili. Ta je opcija trenutno najrealnija.

Neki procenat vrednosti izgubiće i srpski Telekom, ako se bude prodavao, jer više neće moći da iskaže dobitak od rominga kao perspektivu. Operateri kažu da pozdravljaju dogovor (što je pametno govoriti kada nema alternative), ali ukazuju da prostora za populizam ima i u smanjenju interkonekcije (cena po kojoj operateri međusobno razmenjuju usluge, kada zovete broj iz druge mreže), kao i u nižim carinama i porezima na IT opremu, što bi im takođe pojeftinilo poslovanje i uticalo na sniženje cena.

Ovako gledano, čini se da će se roming trošak sada socijalizovati, razmazati na razne druge usluge, dok operateri ne budu zadovoljni, regulatori i političari pohvaljeni, a sirotinja raja srećna što će moći bezbrižno da zove s plaže, ako je se dokopa.

Ipak, to je jedan strah manje i to strah od komuniciranja. Malo li je? Na ovu skupoću?¶

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	950 din	1500 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku I ZABRANJENO GA JE DAVATI TREĆIM LICIMA bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd,** ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje ili knjiga). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS.
Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na *www.vreme.com/pretplata*. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

Stranac

I

Bila je to jedna od onih godina u kojima se mnogo šaputalo. Za osmi rođendan drugu iz razreda se kupovala sveska na linije i olovka. Rođacima u Sarajevo slali smo konzerve ananasa i kutije cedevite u koje smo sakrivali cigarete.

Neki se događaji u sećanje urežu kao mnogo puta odgledani film. Vozim se u autobusu petnaestici, od Zemuna ka gradu. Tišina. Sedim sa mamom i primećujem starijeg gospodina koji stoji. Obučen je u crno. Hoću da mu ustupim mesto. Pitam ga da sedne, ali on odmahuje rukom i vikne "ne". Grubo. Odsutno. Razočarana sam. Navikla sam da mi se ljudi smeškaju i zahvale mi ako nešto dobro uradim (loša navika). Na Zelenom vencu svi izlazimo. U tom trenutku on mi prilazi i ubacuje mi u ruke gomilu ferero roše kuglica u onoj zlatnoj, naboranoj foliji, nekoliko pakovanja žvaka i još pokoju uvijenu štanglu nekih skupih čokoladica. Radi to skoro bez reči. Neka žena prolazi pored nas i dobacuje srdačno "nisi ti tako loše prošla". Ne stignem ni da mu zahvalim. Od silne radosti.

Foto: Milenkovic Milovan

Možda i nije bilo toliko slatkiša. Na kraju, u moje osmogodišnje šake teško da bi moglo stati brdo čokolade. Ali tada mi se činilo da je to pravo bogatstvo. Kada sam sledeći put kupila pakovanje ferero rošea prošlo je nekoliko godina i bila sam u džinovskom supermarketu u Mađarskoj. Ali to je već druga priča.

Skoro sigurno starac iz autobusa više nije među živima. Ako mu je tamo negde gore zatrebala glavica luka, mogla bi da mu se računa vožnja petnaesticom početkom devedesetih.

II

Nedavno sam se vratila iz Erfurta u Srbiju. Provela sam tamo oko dve lepe godine. U nekoliko mojih snova, Erfurt, srednjovekovni, mirni nemački gradić (neko bi ga čak nazvao i pustim), ima široke bulevare i svetlost Tajms skvera. Samo dokaz koliko mi je bio drag taj boravak.

Nešto pre povratka u Beograd, u nedeljno poslepodne, sedim u erfurtskom tramvaju. Uvek ide polako, pa stignem da razbistrim misli. Preko puta mene sede dve bliznakinje. Imaju oko pet godina. Nešto se smeju. Gledaju me, a onda jedna od njih sugestivnim pokretom naređuje gospođi koja je sedela do njih da dođe na moje mesto, a da ja sednem pored. Pitam ih kako se zovu, a njih dve me i dalje samo posmatraju. Pomišljam, nije moj govorni nemački za svaku pohvalu, ali nije baš ni toliko nerazumljiv. I tek tada shvatam da je cela porodica, otac, majka i devojčice, gluvonema. Kako se igrati sa decom koja ne čuju i ne govore? Ali to je i radost bivanja sa tim, kako je govorio Duško Radović, ljudima u odelu dece. Brzo nađemo načina, i već se zabavljamo – prsti trče po ivici sedišta, kao padaju, a onda plešu. Usred igre, jedna od devojčica, ona koja me je i pozvala da sednem pored njih, baca mi se u zagrljaj. Grli me dečije jako. Jače od svih reči koje ne može da izgovori.

Otac i majka je gledaju zbunjeno, sležu ramenima, a onda se i oni smeškaju.

Raznežena sam. Potresena. Srećna.

Na izlasku iz tramvaja, njih dve mi mašu, trče do poslednjeg prozora i mašu čak i kada tramvaj krene.

III

Ponekad nam tako sasvim nepoznati ljudi ulepšaju dan. I nećemo ih više nikada ni sresti, ali ih pamtimo, i kada ih spomenemo, imamo osećaj bliskosti. Zahvalnosti. Uverenost da će, pored svega, ipak svetu na kraju biti dobro. I nek je ta uverenost patetična, lažna, naivna, sa njom se lakše diše. I lakše gleda.

Možda smo ih sreli u Pragu i prodavali su razglednice, ili u Kotoru, ili u Ohridu. Možda baš kao u pesmi Crnjanskog. Jedne zime, iz vrta zavejanog, istrči neko ozeblo, tuđe dete...

Možda su za vreme Drugog svetskog rata vašoj baki koja je od gladi padala u nesvest doneli na vrata džak brašna. Kao u priči, dok je zbunjeno gledala u nepoznatog čoveka, objasnio joj je da je bio prosjak i da su mu njeni roditelji uvek davali novac i da sada vraća to.

Poznajem neke dobre ljude koji uvek zapale sveću za prolaznike koji su naš život dotakli. Ili neke druge koji u njihovo ime nazdravljaju. ¶

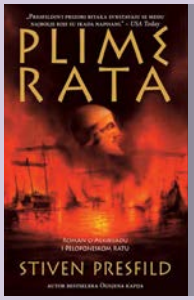
JELENA JORGAČEVIĆ

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

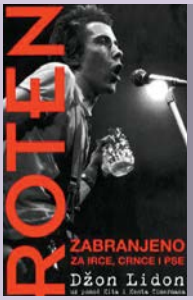
Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od dvadeset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 9. septembra do 9. oktobra 2014.

Stiven Presfild:
PLIME RATA

Fascinantan istorijski roman najboljeg savremenog pisca ovog žanra, o Staroj Grčkoj, Peloponeskom ratu i sudbini Alkibijada, Sokratovog učenika, atinskog vojskovođe, političara i izdajnika

Džon Lidon:
ROTEN

Autobiografija jednog od najvažnijih protagonista istorije rokenrola, rodonačelnika panka i vođe Seks Pistolsa, cinična i iskrena hronika poslednje velike pobune u popularnoj kulturi, njenim uzrocima, motivima i slomu

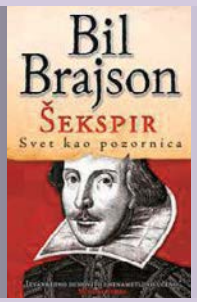

Toni Parsons:
MOJA OMILJENA SUPRUGA

Roman o muškarcu i ženi našeg doba, o njihovim borbama, radostima i skrivenim čežnjama, o muževima, ženama i ljubavnicama, o tome gde prestaju seks, pustolovina i opsesije, a počinje istinska ljubav

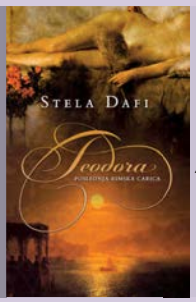
Bil Brajson:
ŠEKSPIR

Ko je zapravo bio istorijski Viljem Šekspir i kakvi su bili zemlja i epoha u kojima je živeo i stvarao? Probijajući se kroz šumu kontroverzi, Brajson rekonstruiše Šekspirov životni put

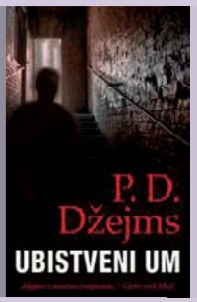
Stela Dafi:
TEODORA

Izvrstan biografski roman o poslednjoj vizantijskoj carici Teodori, nekadašnjoj prostitutki i glumici koja je dospela do carigradskog dvora i postala supruga cara Justinijana

P. D. Džejms:
UBISTVENI UM

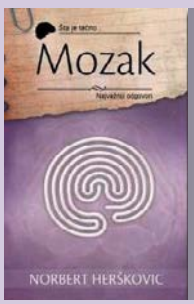
U psihijatrijskoj klinici pronađen je leš njene upravnice s dletom zabijenim u srce i drvenim falusom u rukama. Klasičan engleski krimić, eksplozivna mešavine psihijatrije, seksa i droge

Bil Brajson:
IŠČEZLI KONTINENT

Savremeni klasik putopisne literature. Zabavne i setne beleške sa putovanja po unutrašnjosti SAD i hronika traganja za nestalim svetom „malovaroške" Amerike

Norbert Heršković:
MOZAK

Šta je tačno ljudski mozak, kako funkcioniše i šta se o njemu može zaključiti na osnovu poslednjih naučnih istraživanja, pitanja su na koja u ovoj knjizi odgovora ugledni svetski neurolog

Džim Krejs:
ŠEST

S kojom god ženom da spava, ona mu rodi dete. Plodnost glumca Feliksa Derna je njegovo prokletstvo. Zabavan roman o njegovom životu, ljubavima i iskušenjima kojima ne ume da odoli

Dominki Bodis
GIBRALTARSKI LJUBAVNICI

Priča o vizantijskoj špijunaži u Sredozemlju u ranom srednjem veku i legendarnoj ljubavi hrišćanske princeze i muslimanskog vojskovođe Tarika Ibn Zajida, osvajača Španije po kome će Gibraltar dobiti ime

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. "Kod Vuka" (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "SKC" (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Terazije" (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Zemun" (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Kragujevac" (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Niš" (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Super Vero" (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Kalča" (TC Kalča, lamela E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Kod sata" (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Čačak" (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Novi Sad" (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Pančevo" (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Rodić" (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. "Zira" (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "KNEZ" (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. "Bulevar" (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Immo" (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Subotica" (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Miljakovac" (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. "Banovo Brdo" (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjžare d.o.o. "27. mart" (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)

IZLOŽBA OLDTAJMERA

Posetite Delta City od 1. do 5. oktobra, vratite se kroz vreme i uživajte u eleganciji i stilu neodoljivih oldtajmera. Doživite duh jedne epohe koji vam donose ovi vremešni lepotani.

deltacity.rs

DeltaCity

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec